

19.

DISPUTATIO THEOLOGICA SOLENNIS
DE

SACRAMENTO BAPTISMI

GRATIAM DIVINAM IN INFAN
TIBVS VERE OBSIGNANTE

QVAM SVB PRAESIDIO

CHRIST· FRIDER· BAVERI

S·S· THEOL· DOCT· ET PROF· PVBL· ORD
ALVMN· REGIO·EL· EPHORI ET ORD
THEOL· H· T· DECANI

PRO LICENTIA

SVMMOS IN THEOLOGIA HONORES
CONSEQVENDI

DIE III· OCT· A· R· S· MDCCXLIIII

HORIS ANTE ET POST MERIDIEM STATIS

IN AVDITORIO MAIORI

PVBlice DEFENDET AVCTOR

FRIDERICVS GVILIELMVS IAHR

ECCLES· IESSENENSIS PASTOR ET DIOECES
SVPERINTENDENS

VITEMBERGAE

PRELO EPHRAIM GOTTLOB EICHSFELDI

ACADEMIAE A TYPIS

19.

SACRAMENTO

BAPTIST

GRATIAN DIVISION IN THE

THEOLOGICAL SEMINARY

CHRISTIANITY

THEOLOGICAL DOCTRINE

PROFESSOR

THEOLOGICAL HONOR

THEOLOGICAL

THEOLOGICAL

THEOLOGICAL

THEOLOGICAL

FREDERICKS GILLESPIE

THEOLOGICAL

THEOLOGICAL

THEOLOGICAL

THEOLOGICAL

THEOLOGICAL

PROLOGVS

Quamquam non sumus nescii, cum lo-
 cus de *Baptismi sacramento*, a uiris
 exquisita doctrina exornatis, iisque
 bene multis, fatis luculenter tracta-
 tus, imo apertissime planissimeque
 explicatus explanatusque sit, fore,
 ut hic noster labor multis, iisque non admodum indo-
 ctis, displiceat, et in uarias eorum reprehensiones in-
 currat, attamen, cum nemo industriae nostrae mo-
 dum statuere debeat, et, omnibus, experiri, quid ef-
 ficere, aut quo progredi possint, liceat, aliorum nos
 haud poterit a scribendi instituto detertere diligentia
 atque amplitudo. Excellens omni genere laudis di-
 uinae gratiae donum baptismus est. ^{a)} Quo si genus
 humanum munere praestanti careret, nihil illo foret
 miserabilius, infelicius nihil. ^{b)} Quam etiam ob rem
 praeclare omnino illi mihi agere uidentur, qui sum-

mo enituntur studio, ut tanti non solum beneficii memoriam sancte teneant, uerum etiam omnes, si fieri modo potest, ab hac salutis arce errorum impetus propellant. Digna profecto res, in qua omnes neruos aetatis industriaeque contendamus. Quae me etiam, si alia, ratio impulit, ut, cum statuissem aliquid hoc tempore scribere, hanc mihi potissimum, quam excuterem paulo diligentius, doctrinae coelestis partem fumerem. Acuit mirifice industriam, imo incitauit animum, uiri quondam plurimis et grauissimis artibus instructi, cuius etiamnum alia multa eruditionis monumenta extant, HERRMANNI WITSII, de *efficacia^{c)} baptismi in infantibus exercitatio*. Magni ingenii uir, de *baptismi efficacia* contra LVDOVICVM le BLANC et PETR. IVRIEVM, homines in literarum studiis praeclare uersatos, ea disputauit ratione, ut spoliauerit eum sua ui, priuauerit omni uirtute, orbauerit efficacitate. Nullam enim, praeter significandi, laudem, diuino huic sacramento reliquit. Operam igitur nostram hac in re ponendam esse, censuimus, ut, examinatis diligenter omnium argumentorum ponderibus, tandem ostenderemus, nihil, hoc quidem sacramento, uel ad conferendos diuinae gratiae thesauros, uel ad obsignandos eos, aptius accommodatiusque esse. Tenebimus autem eum disputandi cursum, ut, sacramentorum modo generatim, modo figillatim consideratorum, ut et baptismi summa momenta studiose perpendamus, hisque breuiter strictimque expositis, quem ipse constituit WITSIUS, ordinem sequamur. Quod ut bene, feliciter

ter, prospereque eueniat, et, ut omnis haec in uerita-
tis lucem proferatur doctrina, tuum, qui salutis no-
strae princeps, lucis fons, uitaeque custos, praesidium
exposcimus, auxilium imploramus

a) *Baptismus*, inquit IOANNES GERHARDVS, magnum atque im-
mortale nomen, est *πρῶτον*, seu prima porta gratiae, primus ad eccle-
siam introitus, clavis regni coelorum, et Christianismi inuestitura. *A-*
phorism. Theologic. cap. XVII. §. 1

b) Nisi hominem, qui irae filius natura, denuo generauerit, ornaue-
ritque Deus, quod beneficio baptismi in gratiae foedere fit, perire
illi misere debuisset. *Io. cap. III. c. 5*

c) Extat *Miscellaneorum Tom. II. n. 19. p. 480*

SECTIO I DE SACRAMENTIS GENERA- TIM CONSIDERATIS

§. I

Sacramentorum, omne si genus illorum, et uarie-
tatem, explicueris diligenter, atque excusseris, ^{Sacramenti lati-}
quam latissime uocabulum patet. Fides enim, ^{rissime uocabu-}
quam iureiurando dare imperatoribus milites, ^{lum patet}
cuius rei testes locupletissimi CAESAR ^{a)} et LIVI ^{Sacramentum}
^{vs b)}, et Consulibus Romanis ciues solebant, Sacra-
mentum uocabatur. Qui pugnaciter inter se de re a- ^{est ius iuran-}
liqua certabant, certam pecuniae summam apud pon- ^{dum militare}
tificem deponebant, qui uel causae iustitia, uel iudicis ^{Est concertan-}
fauore, uel auctoritatibus, uel testibus, uel ratione ^{tium pecunia}
quauis alia, conuicerat aduersariorum, aes suum repe- ^{apud pontifi-}
tebat, ^{cem deposita}

tebat, cui autem e manibus uictoria exciderat, eius ad aerarium pecunia redibat

a) *Lib. IIII. cap. I. de Bello Gall.* Digna sunt, quae legantur, quae ad hunc Caesaris locum scripsit *FVLVIVS VRGINVS* in notis. Item *Lib. de Bello Ciu. I. cap. LXXXVI*

b) *Historiar. Lib. IIII. cap. LIII. Lib. IX. cap. XXIX.* C. Iunius Bubulcus, Dictator, prout rei magnitudo postulabat, omnes iuniores sacramento adigit. *Lib. X. cap. IIII. XXI. cap. XXXVIII. Lib. XXII. cap. XXXVIII. Lib. XXV. cap. V.* plura legas uelim in *VEGETII de re militari Lib. II. cap. V*

c) *IUVENALIS Satyr. XVI. u. 36*

*Praemia nunc alia, atque alia emolumenta notemus
Sacramentorum*

Qui in iudicio petebat, quae IO. BRITANNICI ad h. u. uerba sunt, et qui inficiabatur de aliis rebus, utrique quingentos aeris apud sacrum pontificem deponebant. Qui iudicio uicerat, suum Sacramentum a Sacro auferebat. Victi ad aerarium redibat. Ea igitur pecunia, quae apud Sacrum pontificem deponebatur, ab utroque litigatore Sacramentum dicebatur. Vid. omnino VARRO de Ling. Lat. Lib. III. De pecunia deposita CICERO in Orat. pro A. Caecina p. m. 334. lit. a edit. Dionysii Gothofredi. Hinc dicendi formulae ortae. Sacramento contendere, CIC. Lib. VII. Ep. Fam. Epist. XXXII. lib. de Orat. I. pag. 160. lit. a

§. II

*Vocabuli huius
apud scripto-
res, ut uulgo
uocantur, ec-
clesiasticos, si-
gnificatio.
Sacramenti uo-
cabulum notat
rei cuiusdam
formas, atque
ideas.
Summa religi-
onis capita*

Scriptorum quam maxime doctorumque, ut uulgo dicuntur, ecclesiasticorum, habenda hic ratio est. Alia hi atque alia Sacramenti uocabulo significatione utebantur. Veram alias rei naturam, speciem, formam, imaginem, et quasi uultum, a) rem alias abditam, reclusam, obscuram, reconditam, et a sensibus omnino remotam, denotat. Quae etiam ratio est, quare summa religionis sanctissimae capita sacramentorum

torum nomine nuncupantur. Audiendus est ARNO-
BIVS, Scriptor non inelegans : *Iam per omnes, in-*
quit, terras in tam brevi tempore et paruo immensi hu-
ius sacramenta diffusa sunt ^{b)}. Quam etiam ob rem
CYPRIANVS, orationis exquisitissimae, cuius auctor ^{orationis, quam}
ipse rerum humanarum conseruator est, potiora mo- ^{docuit Chri-}
menta *Sacramenta* appellat ^{stus, momenta} ^{c)}. Quod in occulto latet, ^{summa,}
uerum, Sacramentum LACTANTIO est ^{ueritatem,} ^{d)}. Vulga-
tus, ut dicitur, oraculorum Sacrorum interpres uo-
cem Graecam ΜΥΣΤΗΡΙΟΝ per Sacramentum ex- ^{religionis Chri-}
plicat. Μυστήριον autem illud omne, quod clausum quasi, ^{stianae myste-}
occultum atque absconditum est, uocatur ^{ria,} ^{e)}. Signa ^{signa rerum}
quoque rerum latentium, quae lumen doctoremque ^{latentium}
desiderant, Sacramenta dicuntur. Sunt igitur Sacra-
menta rerum coelestium atque abstrusarum, quas, ^{rerum coelesti-}
nisi patefecerit declaraueritque Deus, sciret nemo et ^{um notas}
perscrutaretur penitus, notae et symbola. Christus
blande suos alloquens. Τμῖν, inquit, δέδοται γνῶναι τὰ
μυστήρια τῆς βασιλείας τῶν ἑρρανῶν, ἐκείνοις δὲ ἔδεδοται ^{f)}.
Paullus amoris flammam Christum inter et pios ad mo-
dum flagrantem, scite describens, illos μυστήριον μέγα es-
se, contendit ^{g)}, ex quo, matrimonium, diuinitus in-
stitutum, coniunctionis huius suauissimae, symbolum
esse, cognoscimus

a) Quo spectat L. C. LACTANTII FIRMIANI illustris perquam
locus de orig. error. lib. II. cap. XVIII. Quicumque igitur Sacra-
mentum hominis tueri, rationemque naturae suae nititur obtinere, ipse
se ab humo suscitetur, et erecta mente oculos suos tendat in coelum,
non sub pedibus quaerat Deum, nec a uestigiis suis eruat, quod ad-
oret, quia, quicquid homini subiacet, infra hominem sit, necesse est,
sed quaerat in sublimi, quaerat in summo, quia nihil potest homine ma-
ius esse, nisi quod fuerit supra hominem

b) Lib.

XVI. Excoecauit enim illos stultitia ipsorum, et nescierunt Sacramenta Dei. Idem Lib. I. cap. 1. Nobis autem, qui Sacramentum uerae religionis etc. Idem Lib. II. de Origine erroris cap. III. Videre enim nullo modo poterant, quare, aut a quo, et quem ad modum religio uera opprimeretur, quod est diuini Sacramenti, et coelestis arcani

c) De Orat. dominica pag. 101

d) Lib. II. cap. XV. Nocent illi quidem, de geniis malis ipsi sermo est, sed iis, a quibus timentur, quos manus Dei potens et excelsa non protegit, qui profani sunt a Sacramento ueritatis

e) Habebat sua Graecorum religio *μυστήρια*. Eleusinia Cereris sacra studio occultabantur, ob turpitudinem scilicet, itidem et Proserpinae. Clausum erat ueluti sacerdotum os, eloqui enim, quae in iis agebantur, atque effari, Sacrilegium erat. Vid. Io. MEYERSSII de Eleusiniis liber, qui Tom. VII. Thesaur. Graec. Antiquit. Gronouii continetur. Praestantiora longe Christianorum mysteria sunt, omnis enim illorum religio mysterium est, doctrina Evangelii τὸ μυστήριον τῆς βασιλείας uocatur. Marc. cap. III. c. XI. ad Coloss. cap. I. c. 26. I Timoth. III. c. 9. ad Rom. cap. XVI. c. 25

f) Matth. cap. XIII. c. 11. Marc. cap. III. c. 11. Luc. cap. VIII. c. 10. Vid. Io. CASP. SVICERI Thesauri ecclesiastici Tom. II. p. 381

g) Ephes. cap. V. c. 32. Ex qua tamen ratione, quod matrimonium fit Sacramentum, pontificiis concedere non possumus, quamuis pro nullo ciuili, sed sacro habeamus foedere

§. III

Vox Sacramenti, si easumatur ratione, multis rerum signis communis erit

Quot igitur rerum abstrusarum, occultarumque habueris signa, tot quoque habebis, uocem si ita sumseris, Sacramenta. Quot erunt doctrinae coelestis capita, tot quoque erunt Sacramenta. Amplissimus igitur Sacramentorum numerus erit ^{a)}. In primis recte ad hanc rem Io. FRANC. BVDDEVS. Si ubique mysteria, inquit, quaerere et ex mysteriis quibilibet Sacramenta conficere licet, Sacramentorum infinitus tandem exsurget numerus ^{b)}.

a) Sacra-

a) Sacramentorum mirandum in modum numerum auget WITSIVS. Paradisus, arbor uitae, arbor scientiae boni et mali, et Sabbathum, ipsi Sacramenta sunt. Vid. Oeconomiae Foederum Lib. I. cap. IIII. §. 2. pag. 68. Ab Adami usque ad Abrahami aetatem has Sacramentorum rationes conficit, ut eiectioem hominis ex paradiso, et interseptum ei additum ad arborem uitae, ne scilicet manum suam ad eam extenderet, et de ea comederet, putans, eam sibi conciliaturam uitam aeternam, Sacramentum esse neget, pelliceis autem tunicis, quibus Adamum Enamque uestierat provida Summi Numinis cura, hunc, quod Sacramentum sint, honorem vindicet. Audiamus ipsum. Primum, inquit, quod Deus circa Sacramenta cum Adamo lapsus egit, hoc est, quum subligacula ex ficulneis foliis ab ipso homine confuta propudiosae nuditati eius tegendae nequaquam sufficerent, ipse Adamum cum uxore pelliceis tunicis uestiuerit. Genes. cap. III. c. 21. Oeconomiae Lib. III. cap. VII. §. 3. 4. pag. 680. 681. Alterum Sacramentum, quae ipsius uerba sunt, primae illius periodi in sacrificiis fuit l. a. §. 6. pag. 682. Num IRIS Sacramentum sit, subdubitat ipse. Hunc enim scrupulum iniicit. Cum foedus illud, in cuius signum iris data est, non fuerit praecise et formaliter foedus gratiae, inter Sacramenta proprie ac stricte dicta iridem referri non debere, eamque supra modum inepte, tertium noui quoque Testamenti Sacramentum dici l. a. §. 21. pag. 688. 689. Abrahami, posterorumque eius memoria, hos Sacramentorum ordines constituit, ut ordinaria alia fuisse, rursus extraordinaria alia, doceat, ipsius uerba proferamus. Praeter ordinaria atque uniuersalia circumcisionis ac paschatis Sacramenta, extraordinaria nonnulla diuinae gratiae symbola Israelitis in deserto concessa sunt, quae in Nouo Testamento ad Christum illiusque beneficia referuntur, et eandem cum nostris Sacramentis significationem habere perhibentur. Ea autem ordine haec sunt I. Transitus in nube per mare rubrum II. Manna de coelo depluens III. aqua e rupe profluens IIII. Serpens aeneus ad medelam Isralitarum a Mose erectus cap. X. §. 1. pag. 730. Per mihi mirum uidetur, quod non uaccas, a Pharaone, Aegyptiorum rege, per somnium uisas, et huius generis alia, quorum imagines in sacris Dei tabulis fistentur, in Sacramentorum numerum retulerit

b) Institutionum Theolog. Dogmat. Lib. IIII. cap. I. p. 687. Lit. a

SECTIO II

DE SACRAMENTIS SIGILLATIM SPECTATIS

§. I

Sacramenti ueri definitio

Quam etiam ob rem, ut intelligatur, quid sit id, de quo omnis controuersia est, et disputatio, quid ueri nominis Sacramentum sit, ut constituamus definiamusque, est omnino necesse. Est autem Sacramentum *sacra actio, a) imperata diuinitus, quae in elemento quodam b) externo uersatur, per quod, accedente institutionis uerbo, gratia Euangelii c) confertur et obsignatur*

a) Hac in re una mente et uoce consentiunt, quotquot Zuinglii castra sequuntur, quod non actio, sed signum Sacramentum sit. Sunt autem Sacramenta, quam suppeditat FRANC. BURMANNVS definitionem, *signa, seu signacula foederis, a Deo instituta, ad diuinas promissiones ueluti sacro pignore nobis obsequandas, ac uicissim iis tanquam sacratissimis obedientiae tesseris obsequium nostrum, omnemque animi affectum, ipsi deferendum et publice testandum, Tom. II. Synops. Theol. Lib. VII. cap. IIII. de Sacramentis in genere §. 5. Audiamus et IO. HENR. HEIDEGGERVM ea Sacramenti uocabulum ratione definientem. Sacramenta foederis gratiae sunt signa et sigilla, a Deo instituta, quibus promissio Euangelii de Christo ipsumque uniuersum foedus gratiae Deum inter et homines, ipso mediatore initum, omnibus foederatis sigillatim declaratur, applicatur et obsignatur Medullae Theol. Christ. Loc. XI. §. 28. p. 243. Pro signis Reformati, tanquam pro aris et focis, dimicant. Erroris, licet satis infirmum, praesidium ipsis signi uocabulum est.*

b) Elementum externum gratiae diuinae uehiculum est. Hoc inficiatur aperte HEIDEGGERVS. Sacramenta, inquit, non sunt uehicula gratiae, quasi perinde rem coelestem oris corporalis uehiculo aduebant, quid impedit, quo minus atque os cibum corporalem stomacho aduehit.

Nam

Nam haud raro sacramenta Christum et eius beneficia collata sequuntur, et acceptam iustitiam omnia obsignant. Neque unquam Deus externis symbolis vires suas resignavit, sed solus spiritu suo id praestat, quod praestitum per symbola obsignat, l. a. §. 33. p. 246

- c) In peccatorum ἀφίσει gratiam Euangelii consistere, recte pronuntiat Zacharias Luc. cap. I. c. 77. Theologorum haec regula est. *Accedere debet uerbum ad Elementum, si debet fieri Sacramentum.* Praeclare Augustinus de Baptismi Sacramento. *Detrahe uerbum, et quid est aqua, nisi aqua. Accedit uerbum ad elementum, et fit Sacramentum, etiam ipsum tanquam uisibile uerbum. Unde ista tanta uirtus aquae, ut corpus tangat, et cor abluat, nisi faciente uerbo. Non quia dicitur, sed quia creditur*

§. II

Quae cum ex ipsis sacramentorum noui foederis ^{Fontes definitionis indicantur} depromta uisceribus sit definitio, c) non dubium est, quin ea demum certo suo ac proprio uocabulo, quae cum his omni ex parte congruunt, dici sacramenta mereantur

- a) Sacros si fontes respexeris, habes I) mandatum, Matth. cap. XXVIII. c. 19. πορεύσθε εὐαγγελίζοντες πάντα τὰ ἔθνη, proficiscentes, facite discipulos, omnes gentes. Habes II) actionem. Βαπτίζοντες αὐτούς, hoc est, baptizantes eos, non Iudaeos solum, sed etiam gentes extra ciuitatem Dei existentes. Habes III) elementum externum. Vocabulum enim βαπτίζειν aquam requirit. Quod ipsum non negat EPISCOPIVS, legas, si per otium licuerit, CHRISTOPH. WOLFI ad hunc locum Curas. Nec contemnendum est LIMBORCHII, haud inscite eam in sententiam contra Faustum Socinum disputantis, studium, Theologiae Christ. Lib. V. cap. LXVII. §. 7. f. 608. III) Habes institutionis uerbum εἰς τὸ ὄνομα τῆ πατρὸς, καὶ τῆ υἱοῦ, καὶ τῆ ἁγίας πνεύματος, cuius formulae uim tanta, quanta quidem fieri potest, diligentia, excutit CAMPEG. VITRINGA Obseruat. Sacr. Lib. III. cap. XXII. Vrges et instas, nihil ego de promissis audio, imo plane nihil. Ex ea re quid fiet. Dicam tibi breuiter atque aperte. Quae ueneramur exosculamurque τῇ πατρὶ, καὶ τῇ υἱῇ, καὶ τῇ ἁγίᾳ πνεύματι, nomina sanctissima, quoniam non otiosae rerum notae sunt, bona nobis, per baptismum

ptissimum praestantissima, possessionesque amplissimas, promittunt, et, quod maximum est, praestant. Deus nos seruili metu liberatos, mortisque faucibus ereptos, dum nomina noua imponit, filios sibi adoptat, haeredes bonorum excellentissimorum scribit, et, probata fide, praestito obsequio, et confecto bene uitae cursu, in possessiones beatissimas suauissimasque introducit. Hoc perspicuis uerbis Paullus testatur in ad Romanos epistola cap. VIII c. 17 et Ioannes i Epist. cap. III c. 1. 2. Vides igitur, quod nihil definitioni, quod ad perfectionis illius laudem pertinet, desit. Sic etiam res omnis cum sacra Coena, ad quam nos suauiter inuitat Christus, comparata est. Adest I. mandatum. *Editae, bibite.* Adest II. elementum externum, panis et uinum. Adest III. promissio. *Corpus pro nobis datum, sanguis pro nobis effusus.* Haec ipse complectitur oratione diuina Christus, Ioannis Cap. VI c. 54

§. III

Duo tantum modo ueri nominis sacramenta in ueteri, et duo in nouo testamento, dantur

Cum igitur ex omni hoc, quae Sacramentorum nomine et titulo ornantur, numero, ^{a)} nullum plane praeter circumcisionis ^{b)} et agni paschalis ^{c)} in ueteri, et baptismi sacraeque coenae in nouo testamento, huic definitioni respondeat, has uel ex eo rationes, easque satis firmas, conficimus. Nulla dari amplius, quam quae laudauimus modo, ueri nominis sacramenta

- ^{a)} Haec enim Sacramentorum definitio, aut esse apta reliquis, quae a Reformatis quibusdam, totoque Papistarum choro, pro talibus habentur, debet, aut Sacramenta re uera, licet ita dicantur, non sunt. Quae enim a se, dum unius esse eiusdemque generis perhibentur, genere quam maxime differunt, ea esse idem cum illo, a quo differunt, non possunt. Quod argumenti satis est, maximam dissimilitudinem esse in genere, quae si non esset, una omnia definitio contineret. Quid enim res sit, definitio, ex ipsius rei uisceribus deprompta, declarat. De Reformatis supra scripsi *Sectione I. §. 3. not. b.* Quod si hunc quis scrupulum iniiceret Ille sacrificiis tamen minime denegandus honor erit. Mox eximam Sacramenta, inquit BVRMANNVS, a sacrificiis differunt, quod illa Deo ab hominibus, haec autem homini a Deo tradantur l. a. §. 6. p.

318. Iugulatur suo gladio Burmannus. Sacramentis enim ordinariis confestim lib. IIII. cap. V. pag. 327. 328. Sacrificia annumerat. Nec cessabant, inquit, ordinaria, uti Sacrificia, ac sacrificales epulae, et lotiones ac expiationes legales, aliaeque caeremoniae, quae Christi beneficia adumbrabant. Ad Pontificios quod attinet, septem illi, cuius inuentor et quasi architectus HUGO de S. VICTORE, et qui secutus eum, LOMBARDVS, numerant. Vid. magni nostri MARTINI CHEMNICII *Examen Conc. Trid. Part. II. Loc. I. Sect. I. pag. 273.* Sunt autem *baptismus, confirmatio, eucharistia, matrimonium, poenitentia, ordo, atque extrema unctio.* Legatur, ut nostros nunc non laudem, BURMANVS *Synops. Tom. II. Lib. VII. cap. XVI. §. II.*

b) Circumcidere iubebat Deus mares omnes, quotquot ad familiam Abrahami pertinebant, et domum *כּל זכר*. Adest I. mandatum *Genes. cap. XVII. c. 10. 11.* Adest II. elementum externum, *ἀποβυσία*. Adest III. ipsa actio, nempe circumcisio. Adfunt IIII. promissiones foederales. *Ego ero Deus tuus, et semen tuum, post te c. 7.* Eleganter Io. OWENVS *ΘΕΟΛΟΓΟΥΜ. Lib. IIII. cap. I. §. 13. pag. 272.* Praemissa, inquit, seminis promissione, omnis gratiae fundamento, Deus gratiosè promittit, se ei in semine illo, Deum parcentem, sanctificantem, iustificantem, seruantem gratuito et immutabiliter fore, fidem atque nouam obedientiam abs eo uicissim postulans. Idem sentit HEIDEGGERVS l. a. *Tom. II. exercit. VII. §. 7.* Adest porro promissio, de beneuola possessione regionis Canaan, quae nos de haereditate alia, qualis filiorum Dei est, dubitare non finit. Adfunt demum minae, quas uerbum *כּר* complexu suo continet, grauissimae. De his multa docte et apte ad rem, e disciplina Iudaeorum, disputat Io. HENR. HEIDEGGERVS *Tom. I. Exercit. II. §. 13. 14. Historiae Sacr. Patriarch. et H. WITSIVS Oeconomiae Lib. IIII. cap. VIII. et VIII.*

c) Eadem erat agni paschalis ratio, *Exod. cap. XII.* Actio in agni electione, separatione, et, ut uocabulis his utar, maturatione, assatione, et comedendi actu, potissimum tamen in sanguinis aspersione ad postes aedium, cernebatur. Hoc fiebat, ut beneficii, quod praestiterat ipsis Deus in Aegypto, memores essent, et fides in Dominum confirmaretur, aptique redderentur, ut aeternae mortis dominium effugere, et promissas intrare sedes possent. Praeter supra laudatos auctores legas, si placuerit, Io. F. BYDDEI *Histor. Ecclesiast. Vet. Test. Tom. I. ad per 2. Sect. I. §. 13.* et SAMUEL BOCHARDVM *Hierozoici Lib. II. cap. L. et ADRIANVM RELANDVM Antiquit. Sacr. Part. III. cap. IIII. §. 14.*

et VITRINGAE Dissert. de Supplicio Christi olim praedicto et figurato §. II. 12. 13. 14

§. IV

Non plura,
quam duo, et in
ueteri, et in
nouo foedere,
sacramenta re-
quirebantur

Nec plura quidem, si finem sacramentorum respexeris, quam duo, et in Veteri, et in Nouo foedere, requirebantur. Pro sapientia enim sua, quae longe perfectissima, salutis non solet multiplicare uias. Aut enim homo in foedus recipiendus, aut receptus iam iam, confirmandus in eo est. Cum circumcideret carnem Abrahamus, foedus ciebat cum Deo. Cum mactarent agnum, et comederent posteri illius, certiores de promissionibus, certiores de possessionibus, certiores de uiribus credendi necessariis, fiebant.^{a)} Sic se populi sui conseruatorem et parentem esse Deus ostendit. Foedus sancimus cum Deo, cum aqua baptismali conspergimur. Deus se nobis sistit ut parentem, nos sistimus nosmet ipsos ipsi ut liberos. Foedus illud Deus, quod negligimus saepe, uiolamus, rumpimus, denuo per sacram coenam renouat atque instaurat, a peccatis flagitiisque, culpa nostra contractis, nos purgat, et cum fidei stabilitas uacillat, nouum ei robur addit, iustitiaeque sigillum imprimit. Et, ne nos solatia in uitiis nostris, miseriae plenis, deficient, crebriorem eius usum non permittit solum, uerum etiam se uero edicto iniungit. Qua quidem in re utriusque testamenti una natura, unaque ratio est

^{a)} Ab hominibus foedere circumcisionis Deo iunctis, desiderari amplius nihil poterat, quam, ut nouum foederis firmamentum huic iustitiae sigillo accederet, quod agni paschalis sacramentum erat, et

et, dum quotannis huius ipsis usus concedebatur, imo imperabatur, facile conicere poterant, saepius esse de conservatore suo et vindice cogitandum, omnemque ab ipso animi fortitudinem petendam, nisi deficere in via prius, quam beatas regiones occupaverint, uelint. Habeo hic consentientem Magnificum BERNHARDUM WALTHERUM MARPERGERUM, in libro, qui Germanice inscribitur *das letzte Sünd-Opffer im Gesetz pag 138 das Pasch-Opffer, oder die Oster-Laemmer, zeigten den Tod des Lammes Gottes als ein Erloefungs-Opffer, wodurch der himmlische Vater sein Volck von der Obrigkeit der Finsternis erretten, und in das Reich seines lieben Sohnes, Krafft dessen seliger Gemeinschaft, versetzen würde.*

§. V

Pellantur autem penitus eiicianturque cum ineptiis suis foras, ^{a)} quotquot cum MARSHAMO ^{b)} et SPENCERO ^{c)} alium, quam summum Deum, ^{d)} horum sacramentorum auctorem comminiscuntur

Audiendi non sunt, qui alium, quam Deum, sacramentorum auctorem comminiscuntur

a) Ad circumcisionem quod attinet, CELSVS et IULIANVS Christianorum hostes acerrimi ab Aegyptiis ad Hebraeos fluxisse, statuerunt, uid. ORIGEN Lib. I contra Celsum p. II et CYRILLVM contra Iulianum Lib. X p. 354

b) In Canon Chronol. Sec. V. pag. 73. 74

c) de Legibus Hebraeorum Ritualibus Lib. I. cap. IIII. Sect. IIII. p. 47. Legas, si uisum tibi fuerit, I. F. BUDDER Histor. Ecclesiast. V. T. ad p. I. Sect. 3. §. 4. pag. 275. Herodoti fides Mosis minime labefactare auctoritatem potest. De circumcisione recte SAMUEL PUFENDORF in Iure feciali diuino pag. 123. Quod apud alias quasdam gentes, inquit, circumcisio adhibita fuit, id extra foederalem considerationem factum, uti creditur, ob longitudinem praeputii, an, quod isti a posteris Cethurae, ac Esau essent, qui istum ritum retinuerunt, ut ut hocce foedus ad ipsos non pertineret

d) Quid hac allocutione magnificentius: **אֱלֹהֵינוּ שֶׁדִּי** Fons, ex quo omnia bona fluunt, Deus est. Nullius auxilio, nullius consilio, indiget. Abundantissimus et sapientiae uarietate, et beatitudinis copia, est. Quae uult, efficit. Non cogitur mutuari, qui omnes in numerato sapientiae thesauros habet. Qui separat Abrahamum

ab

ab aliis gentibus, qui amoris sui annulo, iustitiae sigillum ipsi imprimi, qui, ne se gentium aliarum erroribus contaminaret, iussit, numne ille cultus sui sanctissimi rationem ex illorum lacunis foedissimis hausurus est? Hoc, nisi supersticiosissimus, ne grauius quid dicam, sit, credet nemo. Recte **BVRMANNVS**. *Sicuti ipsius solius Dei est Sacramentorum uim implere, et, quaecumque ea obsignat, actu ipso largiri et tradere. Absque quo illa cassa signa et inania sacra forent. Quomodo illa sunt, quae ab hominibus instituuntur, quae cum gratiae uehicula non sunt, utpote quam donare homines non possunt, merae tantum picturae, et umbrae sunt, ad uacuas mentes pascendas, et puerili superstitione implendas, l. a. Tom. II. Lib. VII. cap. IV. §. 8. p. 319*

§. VI

Administri impietas fraudi esse sacramentis non potest

Ab impura licet manu haec sacramenta tractentur administranturque, nihil tamen eorum et dignitatis, et efficacitati, decedit, uirtutem enim suam non ab administro, sed a Deo accipiunt. Neque illud eius praestantiae quidquam luminibus officit, si etiam administri absit, quae adesse debebat, iusta intentio ^{a)}

^{a)} *Philip. I. c. 15-18 I Cor. III. c. 7. Nihil auri splendori decedit, licet ab impura manu contrectetur. Nihil de sua praestantia unio amittit, licet ab impuro, scelestoque homine, possideatur. Nouatiani, Donatistae, atque alii, qui cum illis faciunt, aliter sentiunt. Attentus quidem esse debet sacrorum administer, minus autem attentus eius animus, fraudi esse sacramentorum uirtuti nulla ratione potest*

§. VII

Nihil ex opere operato profunt sacramenta

Nihil profunt, obsunt autem quam plurimum, si ex opere, ut dicitur, operato, tantum modo peragantur. Recte et grauius **AUGVSTINVS**. *Non sacramentum, inquit, sed fides sacramenti iustificat, non quia sit, sed quia creditur* ^{a)}

^{a)} *Tra-*

a) *Tractatu VIII in Ioannem.* Deus dat, homo gratiae dona accipit, accipere autem, destitutus fide, nihil potest. Sine fide si homo est, nihil ipsi sacramenta profunt

§. VIII

Gratiae diuinae uehicula, ^{a)} animi, periculose aegro- ^{Sacramenta sunt gratiae diuinae uehicula} tantis, remedia sunt, ex irae enim filiis, gratiae filios faciunt. En praesentissimum medicamentum. Non signa uacua atque inania sacramenta sunt, diuinam utpote quae gratiam in homines conferunt, collatam, ad quam se applicat salutariter fides, obsignant, spiritualisque uitae uim mirifice augent, et nos, si constanter fideliterque in foedere permanemus, bono semper animo esse, et certo sperare, iubent. *Tit. cap. III. c. 5. Matth. cap. XXVI. c. 28*

a) Haec HEIDEGGERO, et omnibus, quotquot cum illo consentiunt, opposita doctrina est. Vid. *Medullae Loc. XI. §. 33.* Plura autem disputare hanc in sententiam nunc quidem nolo, erit autem infra latissimus hac de re differendi campus

SECTIO III

DE BAPTISMO INITIATIONIS SACRAMENTO

§. I

Consecrantur autem homines Deo, offeruntur- ^{Consecrantur in baptismo homines Deo} que, ut filii eius existant, ^{a)} dum ab ea, quam a parentibus susceperant, macula, aliisque peccatis, ^{b)} sacra illa aqua a purgantur. Quam etiam ob
C rem,

rem, nisi hominem Deus denuo generauerit, ^{c)} fieri saluus non potest. *Ioannis cap. III. c. 3. et 5. d)*

- a) Quem ad modum enim quondam ἀκροβυστίας περιτομή signum erat διακριτικὸν familiae Dei, sic nunc est παλιγγενεσία, qua notat et designat Deus suos
- b) Radix quidem peccati, quod per parentes propagatur *Psal. LI. c. 7. Ioan. cap. III. c. 6.* dum uita fruimur, non extirpatur funditus ex homine. Cupiditates enim intus, in animis inclusae, inter se dissident, et discordant, nec modus ullus earum, nec finis, hanc dum uitam agimus, inueniri potest. *Rom. cap. VII. c. 24. Σῶμα τῆ δανάτης*, hoc est, insatiabiles illae carnis uoluptates, quae prauissimis doloribus animum torquent. Non inepta sunt, quae scribit ad hunc locum LIMBORCHIVS in *Commentario Fol. 357. a.* Illud, scilicet σῶμα τῆ δανάτης, est corpus peccati inhabitantis, seu peccatum inhabitans, huic corpus tribuit, quo adhuc sub lege existens captiuus detinebatur peccato, adeo, ut, quae uellet, faceret. Interim tamen edomare et comprimere conatus, et frangere libidines, et contundere furores, et, gratia diuina adiuti, debilitare uires possumus. Conficere enim et excruciare ueterem Adamum, sic enim prauae mentis cupidines, corporisque libidines, uocantur, quotidie debemus
- c) Quae generatio mox uiuificatio *Ephes. cap. II. c. 5. Rom. cap. VI. c. 11.* mox noua creatio *Psal. LI. c. 12. Gal. VI. c. 15.* rursus generatio noua *Ioan. III. c. 3. Iac. I. c. 18.* rursus generatio ex aqua et spiritu *Ioan. III. c. 5.* denique resuscitatio *Ephes. II. c. 6. Coloss. III. c. 1.* ob praestantissimam, quam hominibus adhibet, uim, uocatur
- d) Quae generatio, ut non inscite LAMPIVS *Comment. in b. l. Tom. I. p. 558. 559.* generationi cummuni est opposita, non tantum, quia in ordine sequitur, cum omnes in peccato nascuntur, sed etiam, quia nouas et praestantiores qualitates efficit, quae nouus homo et noua creatura ipsumque regenerationis opus ἀνακαινώσις dicitur *Rom. XII. c. 2. Tit. III. 5. Coloss. III. c. 10.* Intellectus renouatur per nouam lucem cognitionis, uoluntas per nouum sanctitatis splendorem, affectus per nouum moderamen, quae sunt partes constituentes cor nouum et spiritum nouum *Psal. LI. c. 12. Ezech. XI. 19. XVIII. 31. XXXVI. 26.* Ex hoc principio fluit innouatio omnium actionum externarum, sermonis, conuersationis, occupationum. Haec ille

§. II

Est igitur *Baptismus* noui foederis sacramentum, quo *Baptismi defi-*
 Deo, aqua saluari, accedente uerbo diuino, conspersi, ^{nitio}
 ut filii eius simus, consecramur. ^{a)}

- a) Huius Sacramenti beneficio in foedus Deus nos recipit, receptis large et effuse gratiam suam donat, et, quae amplectatur illam, fidem, in nobis gignit. Donum enim Dei fides est, *Philipp. I. 29*. Locum igitur circumcisionis, cuius haec quoque praecipua dos erat, occupauit baptismus. In alia longe sententia est uir alias literatissimus uan DALE, in *Histor. Baptism. cum Ebraic. tum Christian.* quam *Dissertat. super Aristeia* adiecit pag. 350

§. III

Huius beneficii fons atque origo benignus, isque so- ^{Fons baptismi}
 lus, Deus est. Nemini enim ille quidquam debet. ^{Deus est.}
 Quapropter etiam ἡ βελὴ τῷ Θεῷ a Luca baptismus uocatur. Nec Pontifices Iudaeorum maximi aliam pronunciare sententiam audebant, quod factum sine omni dubio esset, si ex alio quodam fonte fluxisset. ^{a)}

- a) Multi, ii que non indocti uiri, originis huius honorem Iudaeis attribuunt. In ea quidem caussa, crebrioribus balneis usos fuisse Iudaeos, et saepius omne modo corpus, modo pedes, modo manus, aqua purgasse, dubitatio nulla est. Nam, qui eas terrae partes, quae spectant in orientem solem, inhabitant, et solis uehementi ardore premuntur, calorem saepius hac ratione refrigerare et extinguere debent. Tinctos olim aqua atque adspersos Proselytos fuisse, de hac quidem opinione cum nemine ualde contendam. Vid. ADRIANVS RELANDVS *Antiqu. Hebraic. Part. II. cap. VII. §. 14. p. 230*. Illud autem concedere SELDENIS, BUXTORFIIS, HAMMONDIS, GROTIIS, BYRMANNIS, ALTINGIIS, GOODWINIS, BRAVNIIS, WITSIIIS, LIGHTFOOTIS, magnis licet nominibus, nequaquam possum, huius Christum instituti saluberrimi originem Iudaeis debere. Non nescius sum, quod exquisita doctrina uiri, WERNSDORFIVS et DANZIVS, a-

eriter inter se hac de opinione decertauerint, quorum cum ingenii monumenta et dissertationes extent, et a multis legantur, nihil nunc de his in medium proferam. Quod autem libere ab iis, qui gloriam originis Iudaeis adscribunt, et ueluti adsignant, dissentiam, graues me omnino causae mouent. Quarum prima haec est. Castigabat saepius uerbis atque obiurgabat Christus Phariseos, quod parum diuina mandata curarent, maiorum autem permagni rituales mores aestimarent. *Marc. VII. c. 8.* Occasionem nunc amplam nacti essent, qua ire ipsi obuiam, et dicere potuissent. Prospicias tibi, quaesumus, ipse reprehensionem nostram incurres. Tuane auctoritate atque exemplo facere hoc possumus. Accommodastine Profelytorum baptismum tuae doctrinae. Cur insectaris et inueheris tam grauitate atque acerbie in rituales nostras aquas. Sed nihil tale audimus. Perspicuum igitur hoc est, Profelytorum baptismum, qualis qualis ille demum fuit, fontem atque originem baptismi, quo hominum generi optime consuluit Christus, haud esse. Altera haec. Non est uerisimile, Christum cum uellet antiquare Iudaeorum caeremonias, ritum hunc, qui ne quidem ad caeremonias, a Deo praescriptas, pertinebat, ut placeret scilicet Iudaeis, in locum Sacramentorum sanctissimum introduxisse. Tertia demum haec. Ioannes, qui aetate et munere praecurrebat Christum, Dei legatus erat. *Ioan. cap. I. c. 6.* A Deo igitur instructus scientia, qua prouinciam suam obire ratione deberet. Baptismi ergo auctor solus Deus est. Plura lege apud ZACHARIAM GRAPVVM *Theol. recens Controuers. Tom. III. cap. VI. Quaest. 2. pag. 77.* et I. OWENVM *Θεολογ. Lib. V. digress. 5. §. 19. 20. 21. 22.*

§. IIII

*Munditiae et
affluentiae si-
gnum aqua est*

Munditiae, copiae omnis atque affluentiae, signum àqua est. *a)* Quam etiam ob rem opus sapientia diuina dignum erat, accommodatissimum ad rem, quod non adumbraret solum, sed et exprimeret gratiae diuinae thesauros, signum eligere. *b)*

a) Aqua emundat, reficit, sitimque restinguit, emollit etc. uid. S. GLASSIVS *Rhetor. Sacr. Lib. V. Tract. I. cap. VIII. p. m. 1612. 1623. 1716.* et F. A. LAMPIVS in *Prolegom. comment. Euang. sec. Ioannem Lib. I. cap. II. §. 33. p. 36.*

b) Aqua

b) Aqua baptismi salutaris a peccatorum sordibus purgat, gratiae divinae abundantiam affert, offert, confert, largitur, sitim animi restinguit, et nos, ut pareamus, obediamusque uoluntati Dei, docet. Nihil autem impedit, quo minus per fontes salutis, licet VITRINGA *Tom. I. comment. in Esaiam fol. 371.* Christum solum, uel etiam doctores gratiae, speciatim Apostolos, intelligat, baptismum designatum esse, statuamus. uid. GLASSIVS *l. a. cap. X. p. 1708.* Quem ad modum uinum, quod est gratiae, misericordiaeque divinae signum, uid. GLASSIVS *l. a. cap. XI. p. 1747.* in sacra coena recreat, et reficit cor, sic etiam aqua in baptismo ab insita innataque lae, imo ab aliis maculis, hominem purgat. Dolores circumciso ciebat molestissimos. In contumtionem adducebat Iudaeos apud gentes alias, hinc *recutiti*, per ludibrium, hinc *apellae*, hinc *uerpi*, uocabantur. Cum caro sanguine stillabat, toto animo, totoque pectore de morte promerita, solo Messiae sanguine expianda, cogitare debebant. In baptismo naturam deprauatam, corruptamque demergimus, ut melior e flumine emergat. Veterem Adamum suffocamus, ut nouus homo uiuat. Est enim *κατακλυσμός ἀμαρτίας* baptismus. Grauius, ut solet, Ambrosius. *Aqua est, qua caro mergitur, ut omne abluatur peccatum.* De initiandis cap. III. Sanguinem nos non profundimus. Suo enim nos sanguine redemit et purgauit Christus *1 Ioh. cap. I. c. 7*

§. V

Nullus igitur alio, quam quidem aquae, uerae ac naturalis, in baptismi Sacramento uti elemento externo licet *Ioh. I. c. 26. Matth. III. c. 2. Ephes. V. c. 26. Tit. III. c. 5. 1 Ioh. V. c. 8. Act. VIII. c. 36. Ioh. III. c. 5. a)* *Nullus alio, quam aquae, uti in baptismo elemento externo licet*

a) Vberius fusiuseque hanc rem disputat LIMBORCHIVS *Theol. Christ. Lib. V. cap. 67. §. 7. 8. 9. fol. 608. 609. add. HARDVINI Dissert. de Baptismo in uino, in operibus eius selectis pag. 223. seqq.* Aquam Christi obedientiam significare, falso sibi persuadent HEIDEGGERVS et LAMPIVS. Ille in *Medulla Loc. XXV. §. 27. p. 274. 275.* hic in *Comment. Tom. I. p. 565. Oraculi Ioh. III. c. 5.* neruos incidunt, vires frangunt, sententiam peruertunt, et corrumpunt, opinionibusque suis nimis inserviunt, qui minus aperte illud, et

plane explicant. Nisi enim magna nos necessitas premat, literalis, ut vocatur ab interpretibus, deferendus sensus non est

§. VI

Sive autem per asperisionem, siue per immersionem, ^{a)} huius Sacramenti dispensatio fiat, ne minimum quidem illud ad eius efficacitatem momentum habet. ^{b)}

^{a)} Vtrumque enim uox βαπτίζω designat. uid. EDVARD. POCOCKIUS in porta Moysi p. 391. Immersio in ueteri Ecclesia passim obtinuit, interim tamen asperisione ufos quandoque esse Apostolos uerosimile est. uid. IUST. MARTYR Apol. I. pro Christianis §. 79. p. 116. Plura argumenta affert WITSIVS Oecon. Lib. III. cap. XVI. p. 877. 878. 879

^{b)} CYPRIANVS Ep. LXVIII. p. 291

§. VII

Ex altera parte
baptismus uer-
bum diuinum
constituit

Omnis autem uirtus, quae in hoc salutaris aquae Sacramento inest, illudque altera ex parte constituit, uerbum diuinum est. Matth. cap. XXVIII. c. 18. ^{c)}

^{c)} Verbum diuinum recte ut medium προσηγορευον totius S. S. Trinitatis consideratur

§. VIII

Formula ba-
ptismi a Chri-
sto praescripta,
retinenda est

Retinenda fideliter praescripta a Christo Matth. XXVIII. c. 18. baptismi formula est. ^{d)} Temere enim et inconsulte faceres, si recedere ab illa uelles. ^{e)}

^{d)} Hanc baptismi formulam iam inde ab Apostolorum aetate in ciuitate Dei uiguisse, demonstrat IOANNES PEARSONIVS in Exposit.

fit. *Symb. Apost.* p. 54. et I. HARDVINVS in *differt. de baptismo in nomine Christi*. Vid. *opera eius selecta* p. 229. Gnosticos, Marcionitas, Paulianistas, Cataphryges, Arianos, Eunomianos, Aetianosque hac baptizandi formula usos non esse, ex Irenaei, Athanasii, Hieronymi, Socratis, atque Epiphani testimoniis cognoscimus.

- e) Omnis quodam modo Theologia nostra formularis est. Hypotyposin enim ὑποτιπώντων λόγων habere Theologum in numerato decet. 2 *Tim.* I. c. 13. *Tit.* II. c. 1. Reprehendendus igitur est LIMBORCHIVS, qui, *Theologiae Christianae Lib. V. cap. LXVIII.* fol. 610. B. §. 15. quod baptismi formulam attinet, inquit, nullam a Domino Iesu praecise praescriptam credimus. Quamvis enim praeceperit, baptizari in nomen *Patris, Filii et Spiritus Sancti*, non tamen alligauit nos uerborum illorum pronuntiationi necessario semper in baptismi administratione usurpandae. Ego te baptizo in nomen *Patris, Filii et Spiritus Sancti*. Nec etiam certa ab Apostolis usurpata formula legitur, imo non fuisse usurpatam, probabiliter colligitur ex 1 *Cor.* I. c. 14. 15. At enim uero ἐπὶ τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ baptizauerunt Apostoli. Sic occurrit nobis BVRMANNVS *Synops. Tom. II. Lib. VII. cap. VII.* unde sic uerba eius fluunt. Nec Apostolos ulla formula usos uidemus, qui plerumque in nomen Domini Iesu baptizasse leguntur *Act.* II. c. 38. cap. X. c. 48. cap. XIX. c. 5. Quanquam enim unus foret baptismus, ac una fides, diuersa tamen erant inaugurationis uerba, pro uario baptizandorum statu et respectu. Apostoli, ubi Iudaeos tingerent, in fidem Domini Iesu eos adigebant. *Act.* II. c. 38. *Act.* XVIII. c. 16. 38. Haec enim tam propria Christianismi nota erat, an Iesus Nazareus foret Messias. Certe iis in rebus a patrum fide ac ueteris Ecclesiae dogmatibus nulla in re dissentiebant. Cum autem cum gentilibus non de Messia solum, sed de uero Deo, atque uniuersa religione, controuersia foret, illi iuxta Christi praeceptum de gentium baptismo *Matth.* XXVIII. 19. ante omnia in Trinumini Dei fidem imbui, atque ista formula initiari debebant. Qua in sententia secutus sine dubio VOSSIVS est. Legas *Disput. II. de baptismo thes. V. p. 162. seqq.* Saniora sunt, quae habet HEIDEGGERVS *Medull. Loc. XXI. §. 17.* Baptizarunt Apostoli in nomine Iesu Christi *Act.* II. c. 38. Hoc est, auctoritate et iussu eius, sed formula uerborum Christi forte usi. Neque obstat, inquit PVFENDORFVS l. a. pag. 174. quod *Act.* II. c. 38. X. c. 48. fideles in nomine Domini Iesu baptizati dicuntur. Non enim

enim ibi negatur, solemnem illam formulam fuisse adhibitam, sed uel auctoritas et mandatum Christi, uel scopus baptismi exprimitur, insertio nempe in mysticum corpus Christi, et accessio in foedus diuinum per Saluatorem constitutum. Graeci hac utuntur baptizandi formula. Baptizetur hic Seruus Christi in nomine Patris, Filii et Spiritus Sancti

§. VI III

*Administratio
huius sacra-
menti uerbi di-
uini admini-
stris est com-
missa*

Huius administratio curatioque Sacramenti solis rerum diuinarum Oeconomis, nisi aliud flagitet summa necessitas, ^{a)} commissa est. *Luc. III. c. 2. Ioh. I. c. 6. Matth. XXVIII. c. 18*

^{a)} Quando summa illud necessitas poscit, aliis etiam, nulla quidem sexus habita ratione, hoc administrare, frendeant licet significationis patroni, Sacramentum licet. Res saepius a Theologis nostris tractata, illustrataque exemplis est. Nihil igitur opus add tamento nostro. Multa de hac re erudite disputat *PFÄFFER* in *Originibus Iuris Ecclesiastici cap. III. art. 3. p. 142.* Mordet ualde Reformatos, quod nos hoc facto, quam necessarius ad salutem sit baptismus, demonstramus. Nos autem nihil affirmamus, nisi quod ipse dixit Christus *Marc. XVI. c. 16. Ioh. III. c. 5. Baptismus*, inquit *HEIDEGGER* loco *a. §. 12. p. 267. Euangelii*, Christi auctoritate praedicati, sigillum est. Quod nisi ministro Christi et Ecclesiae imprimere non licet. Sicut nec priuato principis diplomati sigillum apponere fas est. In summa tamen necessitate potest Ecclesia committere, quae ipsi commissae sunt, cui uelit. Haec claudicant. Nos de summa necessitate loquimur. Quod et *γυνακοβάπτισμα* ualde improbat, eodem spiritu agitatus *BYRMANNUS Synops. Lib. VII. cap. VII. §. 4. 5. pag. 333. 334*

§. X

*Omnibus homi-
nibus ad sacros
hos fontes adi-
tus patet*

Omnibus omnino, si modo sibimet ipsis deesse nolint, ad sacros hos fontes aditus patet. ^{a)} Neque excludendi repellendique ab hoc beneficio hominum Christianorum infantes sunt. ^{b)} Quod enim ad omnes, illud ad infantes quoque, ut spectet, necesse est. *Matth. XXVIII.*

XXVIII. c. 18. Renuentibus autem et recusantibus, obtrudenda gratiae diuinae beneficia non sunt

- a) Baptismi fons, fons apertus atque propatulus est, Zach. XIII. c. 1. Ad illum, Tros Rutilusque sit, ut cum poeta loquar, accedere libere potest, nullum amplius nationum, gentiumque discrimen. An barbarus quis, an Graecus, nihil interest. Gal. III. c. 28
- b) Ambigue nimis scribit BVRMANNVS. Subiectum, cui baptismus administratur, sunt omnes foederati l. a. §. 16. p. 344. et HEIDEGGERVS Baptismi subiectum populus dei fidelis est l. a. §. 22. LIMBORCHIVS saepe a nobis citatus Paidobaptismum non quidem absurdum, contra Anabaptistas, necessarium tamen non adeo esse, aduersus Contraremonstrantes asserere studet. Opinionis suae fundamentum candide aperit. Aquae baptismus proprie sanctitatis Christianae pars non est, neque intus hominem purificat, sed externus tantum ritus, cuius susceptione homo se Christi discipulum Christianaeque sanctitatis sectatorem profitetur, foederisque diuini omniumque foedere diuino promissorum bonorum esse consors obsignatur. Vnicuique libertatem concedendam credo, eum, prout se fines illos aptissime consequi posse credit, suscipiendi, neque propter externam caeremoniam quempiam esse condemnandum, aut a communione fraterna arcendum. Et quae huius generis alia l. a. cap. LXVIII. §. 16. usque 25. fol. 614. usque 617. Socinianorum argumenta data opera refutauit IOANNES HOORNBEKIVS in Compend. Socinismi confutati Tom. III. Lib. III. cap. III. de Paidobaptismo. Grauiissima firmissimaeque affirmationis nostrae argumenta haec sunt
- I. Si omnes baptizandi sunt, ut gratiae diuinae participes fiant, constituanturque et regni gratiae, et gloriae, haeredes, qui enim non baptizatur, damnatur, tunc ad infantes etiam hoc beneficium spectat, de quibus Christus: *Sinite infantes ad me uenire* Matth. XVIII. c. 13. Marc. X. c. 13. Luc. XVIII. c. 15.
- II. Si omnes a natura filii irae, Ephes. II. c. 3. quod a carne generatum est, caro est. Iob. III. c. 6. etiam Christianorum infantes filii et filiae irae existunt. Sanctitas enim Ecclesiastica et exterior, non est uera illa sanctitas, quam requirit Deus. Si nemo e statu irae peruenire ad statum gratiae, nisi mediante Baptismo, potest, Ioh. Cap. III. c. 5. uerum illud est, quod paidobaptismus sit necessarius
- III. Credibile ad modum est, quod Apostoli, dum totas domus baptizarunt, etiam infantes simul baptizarint. Act. XVI. c. 15. 33. XVII. c. 8. 1. Cor. I. c. 16. *Οἶκος* enim non domum solum, sed et fami-

familiam indicat, et his in locis nihil aliud, quam quidem familiam, significare potest.

III. Salutis remedia non sunt differenda. Quidam extraordinario modo seruantur, sed non omnes. Plura lege apud WITSIVM *Oecon. Lib. III. c. 16. §. 40. usque 50.* et VITRINGAM in *Observ. Lib. II. cap. III.* quod inscribitur *de Paidobaptismo*

§. XI

Quidquid a Deo proficiscitur, certos suos habere constitutosque fines debet

Omne quod a Deo proficiscitur institutum, quoniam ab eo, sapientissimus enim est, nihil fieri sine ratione potest, certos habere constitutosque fines debet. Baptismus a Deo profectus est. *Sect. III. §. 3.* Vt certos suos fines habeat Baptismus, est necesse

§. XII

Baptismi fines qui

Baptismi fines, quoniam *initiationis*, quo uerbo utuntur potissimum hoc in negotio Theologi, Sacramentum, hi ferme erunt

I) *prauae corruptaeque naturae insignis mutatio*

Spiritus Dei renouat et immutat cor hominis, et nouum illum procreat hominem, quam etiam ob rem baptismus *λατρὸν παλιγγενεσίας καὶ ἀνακαινώσεως πνεύματος ἁγίου* uocatur *Tit. III. 5.* Inferit alia cordis desideria, alios amores, euellit autem et suppressit his contraria. Quapropter etiam Spiritus *transformationis* auctor. *2 Cor. III. 18.*

II) *Vitae Spiritualis concessio*

Haec uita a Spiritu, qui uiuificat, *2 Cor. III. 6. Iob. VI. 63.* producit, et in *fidei productione* cernitur. Vbi nulla fides, ibi nulla uita. Vbi fides, ibi uita. Vbi uita, ibi actiones vitales. Vitae enim uis omnis in actione consistit. Hinc mortui, hoc est, qui sunt sine fide, placere Deo non possunt. *Ebr. XI. 6. Rom. XIII. 23.*

III) *So-*

III) *Solennis in foedus receptio*

Hic amplissima partim est patris declaratio, filios eius esse, quotquot in foedus, sacra purgati aqua, recepti, ipsi nomina dederint. Hic tenerrima amoris paterni significatio. Ille enim cuius uox prope Iordanem exaudiebatur. Hic est filius meus dilectus, in quo acquiesco Matth. III. 17. Ille, inquam, filios suos declarat, qui in eo ut patre suo, per uulnera Christi reconciliato, spem omnem et fiduciam collocant. Hic fouet illos, ut filios, gestat in sinu, fert in oculis, et tuetur. Hic, Christus, ut regni sui ciues, imo, ut fratres et gloriae suae cohaeredes, o incredibilem plane amorem, aqua purgatos suscipit. Hic Spiritus Sanctus corda eorum suo lumine implet, recta docet, et praeclara, et sine offensione omni ducit. Hic recepti in foedus, patri, se obsequi eius uoluntati uelle, promittunt. Hic Christi, ut regis, nutum respiciunt, ut prophetae, uocem libenter audiunt, ut pontificis maximi, expiationem auidè appetunt. Hic Spiritus gratiae ductum sequuntur, non resistunt ipsi, dum nouos in cordibus motus producit, peccata fugiunt, ne eius praesentiam amittant.

III) *Gratiae diuinae certissima collatio*

Haec fluit ex ipsa adoptionis natura. Quid enim adoptionis illius Spiritus Gal. III. 6. 7. nisi amoris paterni pignus. Hic amor metum seruilem omnem expellit. I. Iob. III. 18. Hic gaudium oritur exquisitissimum, pax suauissima, spes firmissima. I. Iob. I. 2. Rom. VIII. 15. 16. 17. Neminem autem adoptat Deus, nisi cui peccatorum ueniam dedit. Quam etiam ob rem recte Gregorius Nazianzenus Orat. XXXX. p. 638. dicit, τὴν ἀμαρτίαν συνδαπτίοντα τῷ υἱᾷ.

V) *Gratiae benigniter collatae amorisque diuini obsignatio*

In infantibus producit fides, et obsignatur, in adultis uero confirmatur, et obsignatur.

VI) *Vitae aeternae certissima expectatio*

Induunt Christum Gal. III. 26. 27. Viuunt non amplius sibi, sed Christo. Non suis inserviunt libidinibus, sed Christi uoluntati Gal. II. 20. Dicere igitur possunt: Nos sumus in Christo, nulla autem in iis, qui in Christo sunt, inest condemnatio. Rom. VIII. 1.

§. XIII

*Baptismus est
necessarius*

Quoniam autem nemo obtinere summum atque altissimum felicitatis huius gradum, nisi hac ratione et uia, potest *Iob. III. 3. 5. Marc. XVI. 16.* uel ex eo, quam necessarius baptismus sit, intelligitur. ^{a)}

^{a)} Nos hoc loco non, quid Deus possit, potest enim multa, quae non intelligimus, sed, quid uelit, consideramus. De necessitate igitur non fatali quadam, eaque absolutissima, sed ordinis, loquimur. Ordo hoc, diuinitus praescriptus, postulat. Hominibus autem, ut sibi hac in re quidquam indulgeant, non est integrum. Contemptio enim damnat, non aequae priuatio. Hic ualet Petri Blesensis iudicium. *Sufficit spiritus et aqua, sufficit spiritus et sanguis, si aquam non exclusit contemptus religionis, sed articulus necessitatis, sufficit spiritus solus, quia testimonium ipsius pondus habet.* Sermone *XXII. de Trinitate.* Hanc plerumque consolationem parentibus adhibere solemus, quorum infantes prius, quam consecrati Deo sint, de uita decedunt.

De Lampio et Heideggero supra iam diximus, quod interpretatione sua sanctum Christi oraculum *Io. cap. III. c. 5.* deprauent atque eneruent. Idem agit Socinus in libro *de Baptismo cap. III. Tom. I. Opp. p. 718.* qui per aquam *poenitentiam* intelligit. De Baptismi necessitate, quid sentiat Limborchius, uidendum. Ille putat, baptismum tantum propter reuerentiam erga Christi praecepta non esse negligendum. Verba eius haec sunt: *Praeceptum baptismi est praeceptum externum et rituale. Susceptio itaque baptismi non est proprie actus sanctitatis, sed externa sanctitatis professio. Non ergo baptismus est recipiendus, quasi per se ad salutem ducat, sed reuerentia diuini praecepti Lib. V. cap. LXVIII. §. VII. fol. 612.*

§. XIII

*Baptismi, rite
recteque colla-
ti, iteratio est
actio temera-
ria*

Quamquam usque eo necessarius baptismus est, ut despiciere eum, ac negligere, nisi tristissimum animae uelit facere naufragium, debeat nemo. ^{b)} nulum tamen, est enim *initiationis* tantum, quod supra demonstraui, *Sectione II. §. III.* sacramentum, ut iteremus illum, uel mandatum Christi, uel Apostolorum exemplum, uel alia, peractae huius rei, uestigia, extant. ^{c)}

^{b)} *Io.*

b) Io. cap. III. c. 5. Tractantur ingeniose haec, disputanturque acute subtiliterque a Limborchio. Baptismum hic a generatione distinguit. De hac Christo sermonem esse, non autem de illa, dicitur. Audiatur ipse argutus hic uir. *Non est, inquit, ibi sermo Theolog. Christi de baptismo, sed de regeneratione. Illa autem dicitur fieri ex aqua et spiritu, figura loquendi ex dia. dvoiv dicta: ita ut aqua et spiritus, sit cap. LXVI. §. aqua spiritualis, uel potius spiritus, qui aquae instar nos a peccatorum sordibus purgat: uers. enim 8. solius Spiritus, ex quo homo natus sit, mentionem facit. Et alibi per aquam Spiritus, et spiritualis doctrina, intelligitur. Quae ex aqua fit, et spiritu, generatio, ex baptismo est. Longissime autem haec petita est interpretatio, aquam et spiritum idem esse atque aquam spiritualem. Describitur generatio ἀνωθεν expectanda. Additur rei huius ratio et modus ἐξ ὕδατος καὶ πνεύματος con. 5. καὶ huius ea uis est, ut rem cum re arctiori quodam uinculo copulet. Qua minus opus erat copulatione, si aqua et spiritus idem, quam aqua spiritualis essent* XXV. fol. 605.

c) Anabaptistarum quidem partibus non fauet Limborchius, uerum et re, et uerbis, ipsos refutat, uid. Theol. Christianae Lib. V. cap. LXXIX. fol. 618. b. At enim uero iteratum, Apostolorum aetate, baptismum fuisse, hoc euincere sequenti argumento studet. *Non uerisimile est, ingente illorum trium millium numero, qui die Pentecostes baptizati fuerunt, neminem a Ioanne baptizatum (qui totam ferme Iudaeam baptizauerat Matth. III. 5. 6.) fuisse comprehensum: aut Apostolos curiose inquisnisse, quinam a Ioanne baptizati forent, eosque a reliquis secreuisse, ut iam baptizatos, nec nouo baptismo indigentes. Speciosa haec magis, quam uera sunt*

a) Magnus qui ad Apostolos confluebat numerus ex aduenis, peregrinis et hospitibus, qua maximam partem, constabat. Illud magna fiducia pronunciare possumus, quod Ioannis haud tincti baptismo fuerint

b) De magno id hominum ad Ioannem ex urbibus et agris confluxu, non autem de omnibus regionum iudaicarum incolis accipiendum est, an autem certus tantum tractus, qui uocatur planities Iordanis, hic notetur, ut uult KEVCHENIUS ad h. l. aliorum iudiciis relinquo. Et

c) quae tandem haec concludendi ratio est. Relatum nullo libi legimus, Apostolos ad se uenientes quacumque, utrum baptizati sint, an minus. Tabularum sacrarum, de hac re silentium indicio nobis est, neminem quidem eo tempore tam temerarium, ut iterare baptismum uellet, fuisse. Constitutum igitur sit hoc. *Neminem, qui rite semel Deo per baptismum*

consecratus est, denuo, ea ratione, rursus consecrari Deo debere

SECTIO III DE GRATIA DEI OBSIGNANTE

§. I

*Gratiae ob-
signantis danda
definitio est*

Expositis breuiter explicatisque momentis iis, quae illustrare omnem baptismi doctrinam poterant, gratiae nunc obsignantis, hoc enim huius controuersiae caput est, accuratam afferre definitionem debemus *a)*

a) Obsignandi uerbo saepe numero utuntur Reformati, ut hac nobis imponere egregie ratione possint. Vt ponderemus igitur eius uim, doctrinae ipsius, quam pertractamus, dignitas requirit

§. II

*Obsignandi uer-
bi uis explica-
tur*

In huius dum rei omni studio inuestigatione uersamur, idem esse obsignare, quam tabulas signis consignare,prehendimus. Hinc obsignare epistolam, *a)* obsignare tabulas, *b)* obsignare aedes, ne sufferre tabulas, aut signa accusatus furti possit, et aliae eius generis loquendi formulae ortae. *c)* Hinc obsignatores ii sunt, qui uulgo *tabellarii, tabelliones, notarii publici, actuarii*, et quae sunt generis huius alia, uocantur, et testamenta obsignant. Vt et is, qui quae-
stiones tormentis elicitas in tabulas referebat, et sigillum annulo imprimebat, obsignator dicebatur *d)*

a) CICERO Lib. V. Ep. ad Attic. Ep. XVIII

b) CIC. Orat. IIII. in Verrem p. m. 107. f

c) CIC. Orat. II. in Verrem p. m. 96. a

d) idem in Orat. pro Cluentio p. m. 359. e et p. m. 394. d De testamen-

stamenti itidem adhibetur. *Obsignare testamenta. Caesar lib. I. de Bello Gallic. c. XXXVIII*

§. III

Hebraeorum uerbum *סגן* *signauit, sigillis tabulas communiuit*, saepius in oraculis sacris legitur. Obsignamus autem res, has potissimum ob causas, uel, ut maior sit earum auctoritas, uel, ut paucis, uel uni tantummodo, uel etiam nulli, notae fiant. Lumina autem quando assumit diuina oratio, ornatosque dicendi modos, tunc mox finiendi, complendi, perficiendi, ^{a)} mox occultandi, ^{b)} mox prohibendi, ^{c)} mox asseruandi, ^{d)} claudendi denique significatione uenit ^{e)}

a) *Ezech. cap. XXVIII. 12. Dan. cap. VIII. 24*

b) *Iob. cap. VIIII. 7. Ies. cap. VIII. 16*

c) *Iob. cap. XXXVII. c. 7*

d) *Deutr. c. XXXII. 44*

e) *Leuitic. cap. XV. 4*

§. IIII

Obsignandi identidem uerborum Graecorum *σφραγίζω*, *κατασφραγίζω* propria uis est. ^{a)} Imprimere enim uel literis, uel tabulis, sigillum annulo solemus, ut maior hac ratione earum fides sit. Quoties ergo dare firmum et graue testimonium uolumus, annulo illud obsignare debemus. Qui illud, quod Christus de patre dat, non eleuat dubitatione, sed pro uero et sincero, quod etiam est, testimonio, habet, ille, quod uerax Deus sit, ^{b)} obsignat. Ratas promissiones suas Deus facit, dum amoris eas sigillo obsignat, et τὸν ἀγαθὸν τῷ πνεύματι ipsis gratiose largitur. Certiores hac ratione eos de haereditate facit.

Obsi-

Verborum Graecorum σφραγίζω, κατασφραγίζω uis et significatio

Obsignatio enim, ut firmæ et stabiles sint promissiones, efficit. Procul etiam remouentur ab aliorum lectione, scientia, et cognitione, sigillum enim impressum prospectum impedit, rerum, quæ obsignantur
Apoc. X. 4. Cap. XXII. 10. c)

a) Vid. S. GLASSIVS *Philolog. Sacr. p. m. 1568*

b) Ioan. III. 33. Legatur omnino Lampius ad hunc locum *Tom. I. Comment. p. 685. 686. et Vitrina Observ. Sacrar. Lib. III. c. I*

c) Sigillo munire, inquit SALOMON GLASSIVS, seu obsignare dicitur Deus, cum homines præcludit quasi, et prohibet, ne operentur *Iob. XXXVII. 17. cum amoris, præstantiæ et auctoritatis concessæ documenta edit. Ioan. VI. 27. Conf. Cant. IV. 12. Cap. VIII. 6. Hag. II. 24. cum pios in ueritate et pietate confirmat, et conseruat. 2. Cor. I. 22. Eph. I. 13. Cap. IV. 30. Sicut homines, quæ rata facere et confirmare uolunt, signum iis imprimunt Rhetoric. Sacrae Lib. V. Tract. I. Can. VII. pag. 1572*

Consistit ergo, inquit WITSIVS, *Oeconomiae Lib. III. Cap. XIII. p. 518. obsignatio mystica per sigillum Spiritus, in communione efficaci diuinæ illius lucis, puritatis, sanctitatis, iustitiæ, bonitatis, beatitudinis, et gaudii, quæ in Spiritu Sancto reperiuntur. Quarum rerum prima lineamenta ducuntur in regenerationis initio, et hæc est conscriptio cordium per spiritum. Sed, postquam fides in Christum coepit esse efficax, ea omnia confirmantur, roborantur, augentur, penitus imprimuntur, per eundem spiritum. Atque in hac penitiori impressione consistit obsignatio, per cuius contemplationem ac sensum fideles certi redduntur, se filios Dei esse. Neque inepte, obsignatio, inquit LIMBORCHIVS, per Spiritum Sanctum nobis est certior ac solidior de uita æterna ac fauore diuino confirmatio, per Spiritum Sanctum pignoris instar et arrhabonis in cordibus fidelium effusum, et de fauore diuino testimonium perhibentem. Theol. Christ. Lib. V. cap. VI. §. 10. fol. 71. b*

§. V

Obsignatio quid sit **O**bsignatio, qualiscunque etiam illa sit, est grauior rei sanctiorque, collatae iamiam in quem, uel conferendæ adhuc, uel occultandæ, affirmatio, confirmatio, testificatio d)

d) Enimvero uel beneficium, uel munus in quem collatum, obsignamus,

mus, ut tuto hoc et libere fungi et frui, uel ad uitae dies, uel ad certum quoddam tempus, possit. Habes confirmationem. Vel epistola, uel testamento, nos in hac, uel illa sententia, esse, uel singulari beneuolentia aliquem complecti, uel haeredem aliquem scripisse, testamur. Habes testificationem. Vel rem, ne auferatur, ne emanet in uulgus, et occultius agatur, aut, ne diuulgetur penitus, annulo figillari communimus. Habes ergo munitionem

§. VI

Quot igitur habemus illustrioris diuinae gratiae documenta, tot quoque habemus amoris diuini sigilla. Quot habemus promissionum diuinarum complementa, tot habemus ueritatis Dei sigilla. Persoluit enim promissa Deus 2 Cor. I. 20. Quot habemus noui foederis testamenta, morte testatoris confirmata, tot habemus gratiae acceptae testimonia et munimenta. Quot habemus prouidentiae diuinae uias absconditas, tot habemus sapientiae eius, cuius βόλος perspicui nequit, sigilla. Quot denuum habemus diuina opera, tot habemus potentiae illius sigilla ^{a)}

Multa habemus diuinae gratiae sigilla

a) Recte atque eleganter GLASSIUS Rhetor. Sacr. Lib. V. Tract. I. Cap. XII. p. 1869. Sicut sigillum confirmatio scripti est, cui appenditur, ita complementum uaticiniorum certissima eorundem confirmatio est, et quasi sigillum

§. VII

Propensissimam Dei iuuandi omnes ornandique homines, uoluntatem, gratiam uocamus. Haec non otiosa, sed negotiosa, uel ut scribam significantius, actiuosa, ^{b)} operosaque quam maxime est. Deus enim, dum uult, agit, hoc est, non intra nudorum uotorum terminos, fines, et circulos consistit, sed progreditur miseratione longius, propositis enim, quibus medendi uis magna inest, remediis, eos praemiis et haeredi-

E

tatis

ratis amplissimae spe inuitat, atque allicit, ^{c)} de qua re
fufius disputauimus in disputatione de praedestinato-
contra Saurinum

b) 2 Tim. II. 4. *Θέλεις*, uult cum summa propensione ad hominum o-
mnium salutem

c) Gratia Dei uel uniuersalis, uel specialis, uel specialior, uel specia-
lissima est. Vniuersalis omnes homines respicit specialis omnes
Christianos in sinu diuinae beneuolentiae delitescentes. Specialior
fidos et constantes, specialissima fidissimos, ut Abrahamum, Dau-
idem, Christique Apostolos

§. VIII

Gratiae obfi-
gnantis defini-
tio

Obsignans ergo gratia, est grauior collati fauoris diui-
ni affirmatio, confirmatio, testificatio ^{d)}

d) Vbi lux uitae, fides, cor hominis sua luce collustrauit, ibi gratia, a
Deo accepta, obsignatur. Cui enim fauere debet Deus, ut cre-
dat, necesse est

§. VIIII

Sigillum gra-
tiae amitti por-
est

Quam cum homines, si a pristina pietate recesser-
rint, amittere rursus possunt, *Eph. IIII. 30.* uel
ex eo, ex quo obsignatos a Deo deficere, et propter
hanc defectionem, damnari posse, efficitur ^{e)}

e) Locum hunc multo studio pertractauit LIMBORCHIVS *Theol.*
Christ. Lib. V. cap. LXXXI. LXXXII. LXXXIII. LXXXIIII. In-
firmare Contraremonstrantium, et diluere opiniones enititur ex a-
nimo uir satis doctus

§. X

Constanter in
amore Dei per-
manentes, ma-
gis magisque a
Deo confirman-
tur

Horum autem, qui constanter in fide permanent,
mirum in modum confirmantur animi, ut eos de-
inceps nihil separare ab amore Iesu possit, et, proba-
ta satis fidei constantia, illorum quoque bonorum, quae
promisit ipsis Deus, participes fiant ^{f)}

f) Deus

f) Deus pios conseruat, confirmat, obfignat, gratiae suae figillo
2 Cor. I. 22. Eph. I. 13. Cap. III. 30

SECTIO V DE GRATIAE DIVINAE IN BA PTISMO OBSIGNATIONE

§. I

Obsignationis, qualiscunque ea demum sit, actus, rem, quae obfignetur, requirit. Se ipsum enim turpiter frustraretur, qui obfignare quid, et confirmare, quod neque adest, aut cuius omnino copiam potest facere nemini, obfignare uelit ^{a)}

^{a)} Haud satis commode Heideggerus sacramenta, inquit, sigilla sunt, quae chartae purae, in qua nec haeres, nec haereditas scripta est, nihil obfignant. *Medullae Loc. XXV. cap. XXI. p. 271.* Fac, quendam testamentum conscribere, et haeredes bonorum constituere, cui nulla bonorum possessio, nae ille ridiculus testator. Quae promittit Deus, bona fide seruat *Psal. XXXIII. 4*

§. II

Initationis, ut uocatur, *Sacramentum*, baptismus est. In baptismo homines consecrantur Deo, *Sect. III. §. 1.* haec consecratio a peccatis purgationem *r. Petr. III. 21.* et, dum recipiuntur in foedus, uirium nouarum collationem, et uitae spiritualis productionem, requirit. Vita autem produci spiritualis, sine fidei dote, diuinitus data, nequit. In baptismo igitur operosa perquam diuina gratia est. Deus generat, homo generatur. Deus uires confert, homo accipit illas. Deus obfignat, obfignari se patitur homo ^{b)}

b) Cum per aquam nos saluos faciat Deus, λατρὸν παλιγγενσίας καὶ ἀνα-
 κινώσεως baptismus necessario est. Hoc negat, o uim erroris ma-
 ximam, Limborchius. Si baptismus inquit, sit lauacrum regenera-
 tionis, Paullus iure dicere non potuisset 1 Cor. I. 17. se non esse mis-
 sum ad baptizandum, sed, ad euangelizandum, nec C. 14. Deo gra-
 tias agere, quod Corinthi neminem baptizasset, praeter Crispum et Ga-
 ium et Stephanæ domum, et tamen postea addere se esse patrem ipso-
 rum spirituales, qui ipsos in Christo genuit, si regenerationis instru-
 mentum non adhibuit. O miserabilem inscitiam differendi. Ver-
 bum diuinum generationis nouae instrumentum est. Affirmat
 id Petrus 1 Petr. I. 23. Negat Limborchius. Vter alteri conce-
 det. Sic autem concluditur ratio. Si Paulus non baptizauit, et
 tamen auditorum suorum, qui obediētes ueritatis uerbo fuerunt,
 pater est, certe baptismus regenerationis lauacrum non est. Nonne
 potest doctor omnis, a Deo missus, etiam si non baptizet, nomi-
 nari pater suorum. Nonne potest generare eos per uerbum uerita-
 tis. Peccatorem enim, qui conuertit, generat. LIMBORCHIUS
 bene institutus, male informato, respondeat. Sic enim ipse Com-
 ment. in Roman. cap. IIII. c. II. fol. 295. a. Apostolus 1 Cor. III.
 15. se uocat Corinthiorum patrem, quia ipsos per Euangelium in Chri-
 sto genuerat

§. III

Quid in baptis-
mo obfignetur

Omne igitur, quod in baptismo obfignatur, a) illud
 modo, quod re ipsa accepimus, modo, quod
 certo speramus, modo, quod auidissime expectamus,
 est

a) Haec etiam ratio est, ob quam baptismus σφραγίς uocatur. Hanc
 ipse GREGORIUS NAZIANZENSIS rationem affert Orat. XXXX.
 p. 639. Σφραγίδα καλεῖται, ὡς συντήρησιν, καὶ τῆς δεσποτείας σιμείωσιν.
 Sigillum uocamus, quia est conseruatio, ac denominationis significatio.
 Vid. omnino SVICERI Thesaurus Tom. II. fol. 1198. 1199

§. IIII

Re uera in baptismo, diuinæ in nos gratiae fontes,
 largissime fluentes, deriuati sunt. Sect. V. §. II.
 Quid enim peccatorum remissio. b) Quid in foedus
 diuinum receptio. Quid fidei donatio. Quid ad-
 optio.

optio. Quid bonorum paternorum promissa haereditas. Gratiae, profecto, quidquid sunt, diuinae exquisitissima dona sunt. Pater hic coelestis liberos suos conferuat, confortat, 1 Petr. c. V. c. 10. confirmat, beatosque eos, si in fide permanserint, facit. Paterna enim haec, tanto patre digna uox est. "Ου μὴ σε ἀνῶ, οὐδ' οὐ μὴ σε ἐγκαταλίπω Hebr. c. XIII. c. 5

b) GREG. NANZIANZENSIS Orat. XXXX. p. 641. "Αυτὴ ἡ τῆ βαπτίσματος χάρις, καὶ δύναμις, τῆς τῆ καθ' ἑκάστον ἁμαρτίας κατὰ τὴν ἔχουσα, καὶ παντελὴ εὐψιν ἀπὸ κακίας ἐπεισελθόντων συγχωσμάτων, ἢ μολυσμάτων. Hoc est. Haec baptismi gratia et facultas est, uniuscuiusque hominis peccatum purgans, easque obstructions, uel maculas, quae uitio contrahuntur, prorsus abstergens

§. V

Vnius autem rei, cum esse fines plures possint, et aquae istius sanctae, haec uis, haec uirtus, haec denique laus est, ut non Christianos solum ab aliis gentibus discernat, ut non fauoris tantum diuini signum externum sit, sed, ut etiam gratiam, re uera diuinam, in homines, qui nomina sua Christo dant, conferant c)

e) Triplicis potissimum esse generis, signa solent. Alia sunt, διακριτικά, alia σημαντικά, προσφερόμενα alia. Quae apte in baptismum signa quadrant. Baptismus enim christianos a gentibus aliis discernit. Baptismus testimonium externum de gratia Dei perhibet. Baptismus gratiam diuinam confert. Baptismus non est tantum signum διακριτικὸν et σημαντικὸν, quod uolunt Remonstrantes. Ita enim LIMBORCHIVS. Est enim, inquit, baptismus institutus, tum ut tessera sit, et nota Christianismi, tum ut sigillum sit foederis, Deo cum hominibus per Iesum Christum contracti l. a. lib. V. cap. LXVIII. §. 1. fol. 610. b. Non est tantum signum σημαντικόν, quod uolunt Reformati, quo tamen saepius, ipsi, quid uelint, nesciant. Modo nudum ipsis sacramentum, modo non est. Hoc plerumque euenire solet iis, qui suis magis opinionibus,

quam Dei uoluntati inferuiunt. HEIDEGGERVS cum de sacramentorum uirtute agit, in tantas delabatur difficultates, quas superare nequit. Affirmat semel, et recte quidem, *nuda signa sacramenta non esse*. Eleuat autem statim huius assertionis vim. *Sacramenta, inquit, non nuda signa sunt, quia rem signatam, non significando duntaxat, sed etiam obsignando, et uelut in possessionem rei oblatae et promissae immittendo, exhibent, quo faciunt locutiones sacramentales, in quibus propter obsignationis certitudinem, res signata uel eius proprietas, de sacro signo praedicatur*. Provsus ut litterae, sigilla, tabulae, pignora, arrhabones, de praedii, census et rei cuiuscunque possessione, ex humana etiam, nedum diuina institutione, certos reddunt. Mox ueritatis uis, aliquam confessionem ipsis exprimit, attamen tortuosae usque eo sunt eorum loquendi formulae, ut ad pristinum errorem semper recurrant. Quid est signum quasi exhibens. Nudum. Quae est illa contradictio. Signum nudum baptismus non est, et tamen nudum signum est, quod non re uera, sed quasi, exhibet. Paulo subtilius disputat BYRMANNVS, illa enim signa uel *μνημονευτικά*, uel *σημαντικά*, uel *προσημαντικά*, esse ait. Concludit demum, *sacramenta, cum non nuda signa, sed sigilla, sint, mirifica subtilitas, eaque uisibilia, quod genus signorum praestantissimum est, res praeteritas, praesentes, et futuras, non solum memorantia, et per analogiam significantia, sed et obsignantia, et per substitutionem dato pignore ac arrhabone exhibentia et confirmantia*. quid ultima uerba significant, ipse fortassis auctor non intelligit. Quid enim est obsignatio per substitutionem. Obscure loquuntur, ne error manifestus deprehendatur. Sic incautis facum faciunt l. a. Tom. II. Lib. VII. cap. IIII. §. 7. Prodit se nimis aperte auctor, dum baptismi effectus est, scribit, omnia Christi in ecclesiam beneficia isto sacramento nobis adumbrare et obsignare l. a. Cap. VII. §. 4. p. 350. In hanc sententiam fortassis VVITSIVS loquitur. Piis obsignant, nempe sacramenta, regenerationem, mortificationem ueteris, uiuificationem noui hominis, remissionem peccatorum. Oeconomia Lib. II. cap. X. §. 12. p. 243. 244. Attamen expresse dicitur *𐤀𐤍* Gen. XVII. 11. Verum hoc est. Erat enim signum, iustitiam fidei in Abrahamo, et promissionem haereditatis obsignans. Cum enim fides iam aderat, non excitari, non conferri prius, sed obsignari modo debebat. *𐤀𐤍* est signum confirmans, ut principum litterae et diplomata, Ps. LXXXVI. 17. *𐤀𐤍* signum est, quod teste COCCIO in Lexico uoce *𐤀𐤍* fidem facit. Est signum circumcisionis interioris, est signum foederis gratiae, est signum Israelitas a gentibus distinguens

§. VI

Adumbrationis uocabulum multum ab obfignationis differt *a)*

Adumbratio differt ab obfignatione

a) Adumbrare, est primas rerum lineas, easque maxime imperfectas, ducere. Obfignare autem est, rem affirmare, confirmare, munire. Speciem et formam rerum adumbramus, res autem, quae sunt, quod esse debent, impresso sigillo obfignamus

§. VII

Elementis ut elementis, et extra usum sacramentalium positis, nullam uim agendi in animum, nullamque obfignandi gratiam diuinam potentiam, attribuimus *b)*

Nulla uis agendi in animum aquae naturali tantummodo attribuitur

b) Baptismus, inquit, HEIDEGGERVS l. a. Lib. II. Loc. XXV. §. 19. p. 270. non ut causa, uirtute uel inhaerente, uel assistente, efficit, sed ut sigillum obfignat. Et paullo post, neque plane baptismus rem, quam obfignat, operatur ulla uirtute, siue inhaerente, quia nulla res corporea spiritualem uirtute inhaerente operatur, siue assistente, quia Deus gratiam suam nulli elemento, resignauit. Erras uehementer et laberis, bone HEIDEGGERE. Nulli quidem elemento, ut elemento, resignauit Deus gratiam suam. Verum hoc est. Attamen uerbum et elementum, quae coniunxit Deus, separare nemo debet. Praeclare Augustinus Tract. LXXX. in Ioannem. Tanta uirtus est aquae, ut corpus tangat, et cor abluat

§. VIII

Signa, quibus filii Dei in baptismo obfignantur, PATRIS, FILII, et SPIRITVS SANCTI, quae uenerari omnes atque exosculari debent, nomina sunt. Imago enim Dei, hac noua amoris diuini in nos declaratione, dum nouum nomen aqua tinctis imponitur, illudque refert pater summus in tabellas suas, renouatur, exsuscitatur, instauratur *c)*

Patris, Filii et Spiritus Sancti nomen ut obfignationis signum baptizatis imprimatur

c) Ioan

c) *Ioan. VI. 27.* De Christo legimus, quod ipsum obfignauerit pater. Varie, copioseque de hac obfignatione, uiri omni doctrina ornatissimi, disputant. Vid. *LAMPIS Tom. II. Comment. in Ioan. p. 193.* Cogitanti mihi saepius de hac obfignatione, peropportune eius rei in mentem uenit, probabile, imo uerisimile esse, hanc in baptismo factam esse obfignationem. Declarauit enim pater, quod filius ἀπαύγασμα τῆς δόξης, καὶ χαρακτήρ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ *Hebr. I. 3.* Vox enim augusta et magnifica Patris delabitur de coelo. Οὗτος ἐστὶν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπῆτός ἐν ᾧ εὐδόκησα. Habes hic obfignationem. Habes publicam obfignationis, factae diuinitus, declarationem. Sigillum muneris seruus Dei, qui simul filius eius aeternus, publicum, publice enim docere, et tradere uoluntatis diuinae praecepta, debet, accipit. Hoc demum accepto, quod tueri se et munire poterat, munus suscipit, fidelissimeque fungitur eo. Apprime recte *VITRINGA in Comment. in Iesaiam cap. XLII. r. ad uerba. Ecce seruus meus fol. 410. 6.* Pater demonstrat filium, inquit, manifestum factum in carne, ipso illo temporis articulo, quo tricenarius Israel publice est propositus ut Messias, per baptismum a Ioanne initiatus officiis publicis, quibus erat destinatus: Quo tempore pater illum uoce coelesti honorauit elogio, quod hic extat, Ipse, inquam, ille est articulus temporis, qui hic spectatur. Pater demonstrat filium suum praesentem, eumque Iudaeis et gentibus diu promissum repraesentat, quod factum esse nouimus, illo tempore, quo a Ioanne recepit baptismum. Huius, ut decet seruum, qui simul filius, a quo missus erat, exequebatur uoluntatis mandata. Si aliis alia placuerint, non ualde cum iis contendam. Eadem est obfignatorum ratio. Non sibi amplius, non uoluptatibus carnis suae, non nutui aliorum, non dominationi satanae, sed soli Deo, et libertatis suae iudici, Christo, inserviunt, *Gal. II. 20*

§. VIII

Baptismus igitur, fidem obfignans, nihil aliud est, quam beneuolentiae diuinae in homine baptizato uiua expressaque imago. Vel, est paterna de filiis adoptatis, eaque publica, testificatio d)

d) Est ergo baptismus sigillum maxime significans, est enim, ut nihil de gratia diuina nunc dicam, quam confert dum fidem in infantibus potissimum excitat, excitatamque obfignat, tessera militaris. Sub Christi enim signis omnis uerus Christianus militat. Est sigillum iustitiae *Rom. III. 11.* Hae bene animo infingendae doctrinae sunt. Omnis a Deo obfignatus, de ordine salutis loquimur, est

est baptizatus. Gratiae in baptismo collatio, gratiaeque collatae obsignatio, uno ferme eodemque momento fieri, probabile ad modum est. Qui aqua tingitur, adoptatur. Qui adoptatur, obsignatur. Qui credit, obsignatur. Non omnes credunt, ergo non omnes obsignantur. Quod non sigilli, ac si ipsi robur deesset, culpa, sed hominum durorum repugnantiumque fit uitio

SECTIO VI

VVITSII IUDICIUM DE OBSIGNATIONE HAC PONDERANS

§. I

Erit autem haec disputationis nostrae uia et ratio, ut, dum potiora disputationis VVitfianae confectari capita studemus, illum, quem ingressus ipse est, teneamus disputandi cursum. Et alia, discussa iam supra uberius, breuiter, alia autem, poscente id necessitate, fusius pertractemus

Disputationis uiam et rationem exponit

§. II

Optime nos de infantum Christianorum, qui in tenera aetate e uita discedunt, nisi diuinam ualde attenuare atque imminuere gratiam uelimus, sperare salutem debemus. Durum enim hoc atque inexorabile ingenium esset, quod damnare Christianorum, qui prius, quam consecrari Deo sacramento possint, diem obeunt, infantes uelit ^{a)}

Optime nos de infantum Christianorum, qui ante moriuntur, quam possunt baptizari, salute speramus

a) Non a uero illud abhorret VVITSII iudicium, quod in exercitatione laudata, de efficacia baptismi in infantibus §. II. p. 438. extat. Quae enim, inquit, facta est Abrahamo promissio, ero Deus tuus et Deus seminis tui post te, eam, melioris foederis introductione reuocata, arctioribusque limitibus circumscriptam fuisse, cogitare est nefas. Voluntas Dei libera et soluta a legum ordine est. Potest plura

facere, quam nos cogitare. Extraordinariae autem Dei viae ab hominibus non sine maximo animi dispendio tentantur. Plura sup-
peditat IAC. HEEBRANDVS *Compendi Theolog.* pag. 559. 560

§. III

*Christianorum
si infantes de-
generant, non
Dei culpa fit*

In hac autem re grauitur peccatur a VVITSIO, quod scribit, *non tamen eo usque haec extendenda esse ui-
dentur, ut omnes piorum parentum liberi diuina desti-
natione ad salutem ordinati esse censeantur.* Ad cae-
dem Deus neminem destinat atque interitum. Vult,
summa in ipso est ueritas, uult serio, ut omnes salui
homines fiant. Πάντας, haec decreti eius sententia est,
ἀνθρώπους θέλει σωθῆναι. 1. Tim. II. 4. Addit autem
VVITSIVS sententiae suae hanc rationem. *Constat e-
nim, tam indubitatis sacrorum uoluminum monumentis
exemplisque extra controuersiam positis, quam experi-
entia quotidiana, contingere saepiuscule, ut optimis et-
iam prognata soboles in pessimam adolescat indolem, in
exitium suum praue pertinax.* a) Hofne Deus desti-
nauit ad malitiam. Quis tam inconsideratae temeri-
tatis plenus esset, hoc qui dicere uellet. Naturale
stirpis bonum degenerat, non Dei culpa, sed depra-
uatae uoluntatis uicio. Vere Poeta

*Vidi lecta diu, et multo spectata labore
Degenerare tamen b)*

a) §. III. Exercit. p. 483

b) Virg. Lib. I. Georg. uers. 197. Cum omnes seruare Deus uult,
neminem ad mortem aeternam destinat, nisi qui ipse damna-
tionis suae auctor existit. Neque ad peccata quenquam im-
pellit, est enim sanctus, sed impedit, dum adhortatur, exhortatur,
excitat, praemiis reuocat, poenis terret. Alia quae huc spectant,
lege in Disput. nostra de Praedestinatione

§. IIII

§. III

Ore quidem uno omnes ad Christianorum infantes baptismi in primis beneficium pertinere, profite-
mur, at gentium aliarum tamen minime ab illius aditu
liberos prohibemus. Praecludit enim Deus aditum
nemini, *Marc. XVI. 6.* Hoc supra *Sect. III. §. 10.*
demonstrauimus. Vt autem aliquam fingamus san-
ctitatem foederalem, quae in ipsis Christianorum in-
fantibus, cur diligantur a Deo, insit, causam reddere
probabilem non possumus. *quid enim a carne natum
est, caro est. Ioan. III. 6. a)*

*Ad Christiane-
rum infantes,
immo ad homi-
nes omnes, ba-
ptismi benefici-
um pertinet*

a) Foederalis sanctitas fictio est. *Ioan. I. 12. 13.* Damus hoc *VVITSIO*, ad
Abrahami posteros potissimum circumcisionem spectasse, pepigerat
enim cum iis foedus gratiae Deus. Damus porro. Christiano-
rum infantes, quoniam sanctioris reipublicae ueluti ciues sunt,
ad filios enim ius paternum quodam modo pertinet, recipi faci-
lius in ciuitatem Christi et familiam posse, nihilo tamen minus,
Christianorum aeque ac gentium infantes peccatores esse, libere
pronunciamus. Et, cum salus omnium sit, ab hoc ipso nemi-
nem repellere fonte licet. Foederalis illa sanctitas minus pro-
prie, imo *καταχρησικῶς*, uocatur sanctitas, nihilque amplius, quam
qualemunque separationem ab aliis indicat, consistitque in *χρίσει*.
Vide, quae prolixè de sanctitate disputat, Ioannes *HOORNBEEKI*
vs Theol. Pract. P. II. C. III. p. 116. Minus igitur accurate, ac-
commodate tamen ad Reformatorum rem, scribit *VVITSIVS*, *Ex-*
ercit. §. p. 484. *Ista foederalis sanctitas sufficit parentibus, ut in-*
fantēs suos ad sacrum baptismi lauacrum offerant. Hoc omnibus
hominibus integrum est. Sufficit ecclesiae ephoris, ut eosdem obla-
tos mystici fontis aqua tingunt. Caritas enim iubet infantes eius-
modi singulos ut dilectos Deo liberos considerare, ipsiusque Dei fami-
liae adnumerare, donec contrarium pessima indole prauisque facinoribus
demonstrent. Praedestinationis autem altitudo, nunc demum, quid
uelit, intelligimus, et profunditas uetat, ne in illius abdita iusto cu-
riosius inquiramus. Sane nihil impedit, quo minus foederis signum
ac sigillum in eos conferamus, quos pro foederatis Dei agnoscere par
est, reseruata interim Deo occultae praedestinationis suae libertate

§. V

Baptismi fructus ad solos restringi minime gentium electos debet

Horum autem intolerabilis prorsus confictio est, qui summum baptismi ius, ad solos electos spectare, perhibent. *Summum* profecto illud ius, quod fingit VVITSIVS, *summa iniuria*. Ex animo enim Deus, ut omnes seruentur, uult, omnibus etiam hominibus hoc offerre beneficium, non, ut obsit, sed, ut profit, iubet. *Totius certe iniustitiae, cuius rei testis CICERO Offic. Lib. I. nulla capitalior est, quam eorum, qui cum maxime fallunt, id agunt, ut boni uiri esse uideantur.* Ad salutare fontes Deus omnes homines inuitat, *Matth. XXVIII. 19. Marc. XVI. 15.* Paternum, inuitatis blande et ultro aduenientibus, fauorem, gratiam, uitam, haereditatem et bona omnia, promittit, et promissum, quod uult VVITSIVS, o insolentiam uerborum maximam, dum, paucis dat, quod pollicitus omnibus, fallit. Nec fallere Deus, nec falli potest. Salutaria Dei remedia, quae adhibet, hominibus, rite utentibus, constanterque credentibus, sunt. *In rei igitur, utar VVITSII uerbis, ueritate et iudicio Dei, ad omnes qui baptizantur, baptismi quoque usus salutaris pertinet.* Consentaneum enim sanctitati diuinae non est, condemnare homines, qui foedus gratiae uel neglexerunt, uel uiolarunt, uel ruperunt, uel infirmarunt, quoniam, ut scribit VVITSIVS, nullum ad bona foederis ius habuerunt ^{a)}

^{a)} §. VI. p. 485. Notandum interim, si strictissimum baptismi ius consideretur, non nisi electis id competere, in rei ueritate et iudicio Dei, quod ueritati semper consentaneum est. Etenim quum baptismus signum et sigillum illius foederis sit, quo bona salutiferae gratiae, et quae certum cum aeterna uita nexum habent, foederatis suis addixit, consequitur, eos, qui nullum ad bona foederis ius habent, aut habituri unquam

unquam sunt, nullum etiam coram tribunali Dei ius habere ad sigillum foederis. Administri quidem sacrorum, quibus ex solo charitatis iudicio circa singulos agendum est, electos a non electis distinguere ignorant, atque hactenus nihil peccant, si et eos fortasse sacris aspergant lymphis, quibus stricto iure non debentur, talibus tamen nihil confert baptismus, quod vere bonum sit, nullam gratiam, nullam salutem significat aut obsignat, non magis quam cerae frustum eleganti quidem character insignitum et appensum chartae purae, cui nihil inscriptum et inscribendum est. Et reliqua

§. VI

Omnibus foederatorum infantibus significari, imo et ^{Quorundam} conferri regenerationem et iustificationem aliquam ^{Theologorum} in legitimo baptismi usu, sed, quae cum salute nullum ^{Reformatorum} certum nexum habeat, statuunt Reformatorum, ut a ^{de infantibus} ^{electorum sen-} ^{tentia} **V**itsio salutantur, maximi nominis Theologi, **P**AREVS, **R**OBERTVS **B**ARONIVS, **F**ORBESIVS, **I**ANNES **D**AVENANTIVS et **D**V **B**RAIS **E**·**L**·§·**VII**· ^{quae displicet} **VIII**· **VIIII**· Sed, haec displicet ualde sententia **V**VITSIO. Quaeris causam, dicam breuiter. Non satisfecit, inquit **V**VITSIVS, Christus pro aliquo peccato, quod non in se receperit. Non recepit in se nisi peccata electorum. Eorum enim personam duntaxat gessit. Et quorum unum debitum in se recipiendo suum fecit, eorum debita recepit omnia. Non enim aliquorum personam ex parte gessit, ex parte non gessit, pro aliquo uno debito sponsor aut expromissor factus, pro aliis non factus. Vnde haec duo consequuntur, primo peccati originalis remissionem sanguine Christi nemini, nisi electo, impetratam esse, deinde cui impetrata est remissio peccati originalis, eidem et caeterorum peccatorum remissionem esse.^{a)} Insidet in animo **V**VITSII penitus, imo inueterauit, ea opinio,

Christus non de omnibus, sed electis tantum modo hominibus, meritus est. At enim uero, fallitur VVITSIVS magnopere. Christi meritum ad uniuersos homines spectat. Generis enim uniuersitati datus redemptor, conseruator, et patronus est. 1. Ioan. II. 1. 2. 2. Cor. V. 19. Ies. LIII. 6. Vide Disp. nost. de Praedestinatione Sect. I. §. VII. p. 8. 9

- a) Eandem sententiam omni qua potest animi contentione, defendit P. uan MASTRICH. Nullibi, ait, in sacra pagina dici, Christum pro omnibus et singulis mortuum esse. Theol. Theor. Pract. Lib. V. c. XVIII. §. 39. p. 628. Pro omnium salute fudit sanguinem Christus, collocat etiam eos meriti sui uirtute in eo felicitatis statu, ut occupare beatissimas coeli sedes possent, nisi se ipsos de pristino illo gratiae statu, uel conuellerent ipsi, desideriiis suis morem gerentes, dimoueri se ab eodem et deiici astutiis Satanae paterentur. Etiam προσκαρπος uera collata diuina gratia est. Hoc, si aliter esset, rei sanguinis Christi fieri non possent. Hebr. X. 29. Errat igitur VVITSIVS, dum scribit. Haec est uoluntas patris, ut, quos dedit Christo, eorum Christus sustineret personam, non aliorum, pro iis sanguinem suum fundat, non pro aliis, sanguinem suum applicet non aliis, eos denique non in eo solum statu collocet, quo seruari possint, sed et re apse seruat, ac det iis uitam aeternam Ioan. VI. 38. 39. §. X. Exercit. p. 487

§. VII

Generatos a
Deo mori am-
plius non posse,
contendit
VVITSIVS

Explodatur et turpis ille VVITSII error. Non agnoscimus regenerationem aliquam per sanguinem Christi, quae sufficere alicui queat ad uitam aeternam, sed et eadem queat aeterna morte terminari. a) Paternorum bonorum haeredes filii omnes sunt. Quod autem pater quandoque filium exhaeredem scribat, haec ratio, haec causa est, quod filii omnis uitiosa uita flagitiosaque fuerit. Vita spiritualis, ait VVITSIVS, nemini, in peccatis mortuo infunditur, nisi ex mortis Christi merito

merito. Verum hoc est. Vita, quam meruit Christus, immortalis est. Per se quidem, sed potest tamen amitti, b) ut ius illud ad haereditatem, ut Adami immortalitas. Respondet enim isti uitae, quam consecutus fuisset Adamus, si integritati suae addidisset constantiam. Bene. Et fluit ex spiritu uitae Christi suscitati ex mortuis, qui ut ipse semel mortuus, iterum mori non potest. Ita nec secunda mors in eum dominabitur, qui per spiritum Christi suscitatus est ex prima. En, contortulae ac minutulae conclusiunculae. Christus uoluntario atque aequissimo animo pro mundi peccatis moriebatur. Christi mors, regnum τῆς θανάτου euertebat. Hoc exciso, atque euerfo, quid, ut moreretur denuo, mortis euerfor, opus erat. Ebr. VIII. 28. c) Ita quidem, generatus quisque ex aqua et Spiritu ut Christus uiuit, perpetuo fugere et euitare peccati dominium, et uiuere cum Christo, debet. Haec huius oraculi uis est. Rom. VI. 9. 10. 11. 12. 13. Addit VVITSIVS quicumque renascitur ex spiritu, eo ipso intrat in regnum coelorum, et statim gratiae primum, dum, sed hoc non necessario, sed si in fide et pietate constanter perseueret, gloriae. Nihil ergo contra ueritatem aculeatum VVITSII sophisma ualet

a) Exercit. §. XII. p. 488

b) Fidem enim et uitam amitti iterum posse, naufragium illud fidei, quod fecerunt Hymenaeus et Alexander, testatur. 1. Tim. I. 19. 20. Docte, et ut res postulat, grauitur DANHAVVERVS Hodomor. Spir. Calu. Phant. IX. §. XLII. p. 2013. Monita diuina, inquit, ad perseuerentiam, debortamina a securitate, mera fulgura ex pelui et inania forent, si fideles excidere non possent, reprobi conuerti nequirent

c) Nerui

- c) Nerui artusque huius oraculi sunt. Christianos cum semel mortui sint peccatis, ambulare in iis amplius non debere, Christi disciplinam alios mores postulare et uitam aliam. Consentit LIMBORCHIVS *Comment. in b. l.*

§. VIII

*Promissiones
foederatorum
absolutas tan-
tum modo ef-
se, sibi persua-
det VVITSI
VS*

Constitutis his, hac ratione argumentationem concludit. *foedus gratiae non esse nisi executionem aeterni consilii Dei, et iustitiam fidei, cuius sigilla sacramenta sunt, et quae foedere promittitur, non esse, nisi electorum.* Neque hoc praetereundum, quod cum maxime ad hanc rem facit promissiones foederis gratiae, si in suo complexu omnes simul sumantur, non conditionatas, sed absolutas esse. Foedus gratiae consistit partim in uoluntatis diuinae declaratione, partim fauoris diuini per gratiae remedia oblatione, partim in aeternae beatitudinis collatione. Exequitur Deus, quae promisit, quando exequuntur homines, quae sunt polliciti Deo. Secus si fit, tunc qui prius fidei in Deum animo fuerunt, defeceruntque postea, facti improbi, perfidi, et malitiosi, damnantur. Qui Deo confidunt, fidei iustitiam dono accipiunt, si rursus labuntur, et peccare pergunt, gratiam suam ipsis aufert, uel, ut clarius loquar, illi hanc, sua culpa, excutunt. Non sigilla modo, sed et gratiae uehicula, sacramenta sunt. Sect. II. §. VIII. Quae foedere Abrahamo promittebat Deus, ipsi cum posteris suis omnibus communia erant. Promissio enim generalis quam maxime erat. Sic etiam, quae promittit Christus, uniuersitati generis humani promittit. Promissiones foederis non absolutae, sed certis remediis implicatae et ueluti temperatae sunt. *Omnis qui credit, saluatur. Marc. XVI. 16.* Hic salutis

salutis ordo, haec uitae aeternae promissio est. *Vid. Disp. nost. de Praedest. §. VIII. VIIII*

S E C T I O VII

DE BONIS, QVAE IN BAPTISMO OBSIGNANTVR

§. I

Bonorum, quorum in baptismo fit obsignatio, *Magnus bonorum numerus in baptismo ob-signatur* magnus numerus, magna uarietas, est. Praecipuum autem bonum, quod reliqua suo ambitu complectitur, *uita*, quae dicitur *spiritualis*, est ^{a)}

^{a)} Vbi uita, ibi fons uitae, lumen, quod Christus τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν *Iob. I. 9.* Vita Spiritualis per fidem producitur. Principium motus Spiritualis fides. Fides autem donum Dei *Phil. I. 29.* Non naturae, quod uolunt PELAGIANI, sed gratiae. Hanc in sententiam AUGUSTINVS cap. II. *Tom. X. Opp. p. 523.* Quod ergo, ait, pertinet ad religionem atque pietatem, de qua loquebatur Apostolus, si non sumus idonei cogitare aliquid, quasi ex nobismet ipsis, sed sufficientia nostra ex Deo est, profecto non sumus idonei credere aliquid, quasi ex nobismet ipsis, quod sine cogitatione non possumus, sed sufficientia nostra, qua credere incipimus, ex Deo est

§. II

Viuere debet prius homo, quam coniungere se potest cum Christo, *Gal. II. 20.* Inter mortuum et Christum, inter lucem et tenebras, nulla consensio, nulla communio, *II Cor. c. VI. c. 14.* Impurus homo, atque iniustus, esse in deliciis Christo non potest. Excitat ergo Deus homines a mortuis, dum a peccatis eos in baptismo purgat, ut una cum Christo uiuant. Reuiuiscit enim

G

irae

irae filius, cum gratiae scribitur haeres. In aperto igitur uersatur errore WITSIVS, dum *communio neni cum Christo donum foederis baptismo obsignatum esse*, dicit ^{b)}

^{b)} *Exercit. §. XVII. p. 489.* In baptismo foedus cum Christo facimus. Hinc foederatis eius adscribimur. Fit inter nos et Christum communio. Haec igitur fructus baptismi iucundissimus. Quod rei cuiusdam negotium consequitur, de quo una uoce consentiunt philosophi, prius esse illo nulla ratione

§. III

*Peccatorum
ablutio bapti-
smi bonum est*

Alterum baptismi bonum, affirmante id VVITSIO, peccati *ablutio* est. *Act. XXII. 16.* Haec, cum non significatur, sed confertur re ipsa in baptismo, anteire uitam, non consequi debet. MORS VETERIS, VITA NOVI HOMINIS. Hoc etiam causae est, quare baptismus lauacrum *regenerationis et renouationis Spiritus Sancti* appellatur *Tit. III. 5.* Generatio uitae *spiritualis*, propterea, quod a Deo, uitae omnis fonte, profluit, magnum et memorabile gratiae diuinae donum existit ^{c)}

^{c)} *Exercitat. §. XVIII. p. 489.* Qui uitam dat, uitae quoque nervos et uires donat. Ea autem minime nascitur ex *communione Christi mortui*, et ex *morte suscitati*, §. XVIII. p. 490. quod §. II, huius Sect. VII, luculenter demonstraui

§. IIII

*Solatii exquisi-
tissimi plenus
est baptismus*

Leuat haec dolores, sustentat in maximis calamitatibus nos consolatio, PATRIS nos benignissimi filios, CHRISTI, fidissimi redemptoris, seruos, SPIRITVS S. templa nos esse. Spem igitur in Dei uoluntate reponimus plane omnem, et rerum meliorum expectatione, dolores omnes mitigamus. Bonos enim, boni, rerum

rerum exitus habent. *Rom VIII 35 37 II Tim III, 18 d)*

d) Ad bona, quibus ornantur Christiani, Deo baptismali aqua consecrati, emerfionem ex omnibus uitae calamitatibus, refert WITSI vs. §. XX. p. 490. At enim uero, hoc nobis non offertur in baptismo bonum, sed ex adoptionis gratia, in baptismo in nos collata, ut certum pertugium ac solatium in omnibus calamitatibus haberemus, fluit

§. V

Vt autem eo melius, absolutum suum et crudele, imo sanguinarium, tueri decretum possit, in foedere iam cum Deo, foederatorum infantes, nondum baptismali aqua conspersos, esse, et in *communione cum Christo*, contendit. Enim uero ciuium filii non ueri nominis ciues sunt. Frui enim si ciuitatis honore, et iure, uolunt, donandi prius ea sunt, facilius licet ipsis ad ciuitatis ius aditus sit, quam peregrinis. Ad eos quidem spes foederis, ius ciuitatis, promissaque diuina, pertinent, ciues tamen nondum existunt. Sic res se quoque cum Christianorum infantibus habet. Illi nascuntur, quae Piorum Confessorum uerba, *Artic. II, sine metu Dei, sine fiducia erga Deum et cum concupiscentia, quodque hic morbus seu uitium originis uere sit peccatum, damnans et afferens, nunc quoque aeternam mortem, his, qui non renascuntur, per baptismum et Spiritum Sanctum. Vid. Disputat. huius Sect. VI. §. IIII. Scite satis LEONH. HVTTERVS Loc. Commun. Theolog. Artic. XVIII. cap. IIII. §. IIII. fol. 664. b. Aliud est, inquit, pertinere ad foedus Dei, aliud uero est, esse iam in foedere Dei. Illud enim plus non largitur, quam ius ad rem, hoc uero ipsum rei possessionem.*

sessionem tradit. Prius illud habent ex carnalis generationis priuilegio, quia nimirum descendunt ex semine fidelium parentum. Posterius uero hoc consequuntur ex perceptione baptismi. Prius illud non sanctificat, posterius uero hoc sanctificat et emendat ab omni peccato. Foederatorum itaque infantes in nulla prius, quam offeruntur in baptismo Christo, cum ipso communione uiuunt e)

e) *Communio cum Christo, inquit, WITSIVS l. a. §. XXI. p. 490 et corpore ipsius mystico in electis infantibus baptismum antecedere uidetur, saltem iudicio charitatis, Paedobaptismo enim uti fundamentum substruitur. Hoc quippe argumento passim pugnatur ab Orthodoxis, ad quos pertinet foedus gratiae, et communio Christi, atque ecclesiae, et quorum est regnum coelorum, eos oportet baptizari. Haec minus recte procedit argumentatio. Inuertatur igitur. Qui uult, ita docet Christus, intrare in regnum coelorum, credat, et baptizetur. Atqui haec omnia infantibus electis et foederatis competunt. Quis haec tibi dabit. Sed premit nos denuo WITSIVS. Sane, inquit, si fidelium liberi ante suum baptismum non debeant considerari, uti communionem cum Christo et ecclesia habentes, necessum est, eos considerari, uti qui tantisper sub ira Dei, sub potestate Diaboli, et in statu condemnationis sunt. Certe, quoad praesentem hunc statum non differunt ab aliorum, quorumcunque, liberis, quia foedere Dei sunt alienissimi. Quum enim nullus status detur intermedius, qui Christi nondum est, eum tantisper Satanae esse oportet. In communione cum Christo infantes Christianorum nondum baptizati, non sunt, sed, ad hanc dignitatem felicitatemque adspirant. Sunt sub ira, sed non permanent. Sunt *עַם לֹא* sed filii Dei uiuentis euadunt, Satanae faucibus eripiuntur, fidei Dei manibus traduntur*

§. VI

Fides in infantibus per baptismi beneficium excitatur

Fidei uehiculum baptismus in infantibus existit. *Io. III. 5. Eph. V. 26. Tit. III. 5.* Longe, qui non credit, a culpae uenia abest. Qui autem credit, culpae et poenae ueniam impetrat. *Act. X. 43. Rom. III. 5.* Nulla igitur peccatorum, ex ordine diuino, uenia ante

ante baptismi actionem, locum habet. Si fides in infantibus, nondum aqua sacra conspersis, adest, dicas mihi, acutissime WITSII, a quo sit orta. A Deo. Hoc extra ordinem fieri debuisset. Vbi huius rei illustris promissio. A uerbo Dei. Huius autem audiendi, percipiendi, considerandique ipsis facta facultas non est. A parentum fide. *Viuit sua fide iustus. Hab. II, 4.* A parentum generatione. *Quicquid genitum est ex carne, caro est. Iob. III, 6.* Semen, ex quo nascitur infans, impurum est. *Pf. LI. 7. Rom. V. 15.* Recte Augustinus contra Pelagianos. *Si de peccatore peccatores fiunt, quare non de baptizato iam fideli, cui remissa sunt omnia peccata, iusti nascuntur. Ideo de baptizato non nascitur iustus, quia non eum generat, unde non generatus est, sed unde generatus.* A foedere, ais. Vbi autem in foedus receptio. Cingendus quidem habetur *pro cincto*, non quia talis re ipsa est, sed quia talis fieri, proxima quaque occasione, cupit. Interim tamen cincti nondum fruitur iure, nondum particeps factus libertatis *f*)

f) Contrarium modo MOS AMYRALDI, modo MOLINAEI testimoniis, modo rationibus, longe petitis et anxie conquisitis, demonstrare allaborat. MOLINAEI satis audax pronunciatum est. *Non est ergo baptismus aquae absolute necessarius infanti ad reconciliationem et receptionem in gratiam, quum reconciliatio baptismum antecesserit.* Illud, inquit WITSIVS, mihi sequi uidetur, sed reuera non sequitur, si infans secundum gratiosam declarationem diuinæ beneuolentiae foederatus Christoque unitus sit, uirtute natiuitatis suae ex parentibus foederatis, etiam antequam baptismi aqua tingatur, nihilque impediat, quo minus Deus remissionem peccati originalis proxime ex isto foedere fluentem, offerat, uero consentaneum est, non expectare Deum in ea oblatione baptismi caerimoniam. *Exercitar. a. §. XXII, p. 492*

SECTIO VIII DE OBSIGNATIONIS MOMENTO

§. I

*De regenerati-
onis momento
inter se Refor-
matorum do-
ctores digladi-
antur*

Digladiantur inter se quam maxime de regene-
rationis momento, huius familiae doctores.
Nonnulli, ait WITSIVS, regenerationem di-
uersis temporum articulis dispensari putant,
aliquando ante, aliquando in, aliquando post baptismum.
Alii baptismo praestruunt. Alii in futuram regeneratio-
nem infantes baptizari docent, quod in praesenti illius
non sint capaces. Multi denique in ipso baptismi actu
et momento infantibus regenerationem ordinarie a Deo
conferri, pugnant.^a) Id accidere plerumque iis so-
let, qui plus sapere, quam diuina oracula, uolunt

^a) Exercitat. §. XXII. p. 492

§. II

*Prioris senten-
tiae Patroni e-
numerantur*

Prioris sententiae ZANCHIVM, AMESIVM et
SPANHEMIVM, patrem, patronos constituit. Ipse
autem addit: Profecto modestiae litare uidentur, qui
nullis actionum diuinarum libertatem limitibus circum-
scribunt, quos, clarum non est, ipsum sibi fixisse.

^b) Exercit. a. §. XXIIII, p. 492. 493

§. III

*Principium ui-
tae spiritualis
ad modum fa-*

Qui regenerationem baptismum antecedere con-
tendunt, sententiae suae patrocinium quoddam
uel

uel in ea re quaerunt, quod, utar uerbis WITSII, *cultatis cuius-*
dam concipien-
dum esse, qui-
dam conten-
dunt
principium illud uitae, nempe spiritualis, concipiant
 AD MODVM FACULTATIS alicuius, *quam non*
necesse est semper actuosam esse, nisi subiectum consti-
tuatur in terminis habilibus c)

c) *Exercitat. §. XXV. p. 493.* Principium uitae et motus fides est. *Fides in generatione producitur.* Antecedere igitur fides, de ordine haec omnia dicuntur, generationem et baptismum in infantibus haud potest. *Effectus enim caussis suis priores non sunt.* E uitae principio et fonte uiuendi agendique facultas oriatur, necesse est. Ad modum igitur facultatis uitae principium, quod re uera abest, concipi non potest. Si enim *inisset* in infantibus, aut naturae, aut gratiae, beneficio, in iis inisset. Naturae inesse beneficio, cuius argumentationis nervos infringit Christus, *Io. III. c. 6.* uitae huius fons nequit. Gratiae autem beneficio uel inesse propterea non potest, quod nondum generatus, nec filius Dei, nec regni diuini haeres existit. Igitur prorsus non inest. Si inisset in infantibus eius modi uitae et motus principium, tunc se res aliter omnino haberet. Facultas enim non semper in homine actiosa, sed otiosa quandoque est. Quod concedimus libenter aduersarius nostris

§. IIII

Quotquot suas agere res bene praeclareque uolunt, *Apta ad sanctificationem*
 ipsi gratia diuina non deest. Non resistenti da-
 tur, cupienti fitientique eam, confertur. *infantiae aetas*
est
Ies. LV. 1.
Matth. VII. 8. Consuluit infantibus sapientissime,
 dum instituit baptismum, Deus. *Apta ad sanctifica-*
tionem hac ratione impetrandam, tenerrima haec ae-
 tas est, quod largimur libenter et concedimus CAL-
 VINO. *Non abhorret, inquit ille, infantiae aetas a*
sanctificatione. Sed alio modo hoc euenire, quam
 per gratiae diuinae, quae obtingit illis in baptismo,
 colla-

collationem et obsignationem, etiam atque etiam negamus *d)*

d) Exercitat. §. XXVI. p. 494

§. V

*Generationis
nouae necessi-
tatem urget
CALVINVS*

Generationis nouae necessitatem ualde urget CALVINVS. Hanc autem, praeter electos, cuiquam obtingere, inficiari aperte uidetur *e)*

e) Exercitat. a. §. XXVII. p. 494. Sic plerumque loquuntur illius familiae homines, et scribunt, ut illos nobiscum plane conspirare cogitares, sed nihil minus. Generatio aut fit ex aqua et spiritu, aut semine illo incorruptibili, quod Dei uerbum est. E uerbi semine fieri in infantibus non potest, fit igitur ex aqua et spiritu. Res solis luce clarior est

§. VI

*Deum pro li-
bertate sua a-
gere assuevit
WITSIVS*

*Haec, quae
summa est Dei
libertas, non
impedit, quo-
minus secun-
dum ordinis
regulas in re-
generatione
cum hominibus
agat*

At enim uero, sic occurrit WITSIVS, pro sua libertate, agit cum hominibus Deus, igitur eius libertati consentaneum haud est, secundum certas constitutasque ordinis regulas regenerare homines. Ecquae tandem haec concludendi ratio. Summa libertate gaudet Deus, hoc uerum, sed libertas agendi in Deo ordinem, quem praescripsit ipse, non tollit. Princeps suo iure, sua libertate, utitur, si autem sapientiae in eo laus est, ut secundum certum ordinem omnia agantur, desiderat. Tuetur autem se WITSIVS Episcopi Bitontini sententia, item CORNELII MVSSI, et GERSONIS, sed ne hilum efficit. Hi enim de potentia Dei, non de salutis ordine loquuntur. *f)* Praeclare ad modum et apte ad rem PVFENDORFIVS. *g)* Deus circa religionem, inquit, adeoque in toto negotio salutis nostrae, non agit ex tota ui suae potentiae, sed prout est ens liberum

f) Di-

f) *Diuina Christi gratia, haec Episcopi Bitontini sententia, sacramentis alligata non est. Imo sic res est, in casibus, ut dicuntur, necessitatis. Sed hac re nihil lucratur WITSIVS. Ieremiae et Ioannis exempla, plura Deum posse facere, quam nos intelligimus, indicant. Miracula diuinae potentiae quidem documenta, non autem religionis fundamenta sunt*

g) *Iur. Fec. §. XX. p. 94. Deus, inquit, ut est ens liberum, suam potentiam non nisi cum certo temperamento, et ordine, ac intra certos limites exserit, quos ipse sibi posuit. Sic, ut in hac materia non inquirendum sit, quid Deus possit, ex omnipotentiae suae uiribus, sed quid ex dispositione sui consilii uelit*

§. VII

Cumulat tandem rationes WITSIVS hunc in modum. *Quum Deus iam ab ipsa natiuitate electos infantes receperit in communionem sui foederis, uniuerit Christo, quoniam uinculo reconciliauerit secum, condonato peccati originalis reatu, ratio dici nequit, cur non eosdem eodem tempore regeneret, nisi naturali dispositione subiectum regenerationis incapax sit. Sumit ea, quae nullus ipsi concedet ueritatis amicus, et deinceps, ut ipsi e re sua esse uidetur, concludit. Quis hoc ipsi dabit, receptos in foedus esse Christianorum liberos, ante, quam per initiationis sacramentum a Deo recipiuntur. Receptum esse, et non receptum esse, contraria et pugnancia sunt. Contrariorum et pugnantium contraria pugnansque ratio. Plurimum, profecto, inter generationem ad naturae et gratiae uitam interest, Io. III. 6. Pergit hac ratione. Dum peccatum mortificatur, uiuificatur anima. Viuificatio animae ipsissima regeneratio est. Hactenus bene. Hoc fit in regeneratione. Dum enim denuo generantur homines, uitae spiritualis principio, quod fides, donantur.*

*Argumenta co-
aceruat WIT
SIVS*

H

Adde

Adde, quod anima non uniatur Christo, nisi per Spiritum Christi, spiritus Christi est spiritus uitae, Rom. V. III, 2. Christus ipse uita nostra, Coloss. III. 4. Qui ergo fieri potest, ut anima a Deo electa, a Christo dilecta, a reatu peccati originalis absoluta, et uitae fonti, per Spiritum uitae, unita, a Christo et Spiritu ipsius, uirtute istius unionis, quae autem cerebrina est, non mox ad spirituales uitam uiuificetur. Ex quibus omnibus inuicta conficitur sequela, uinci facile haec argumentis potest, quod, qui infantes concipiuntur ante susceptum aquae Baptismum participes foederis gratiae, uniti Christo, reconciliati Deo, absoluti a peccato originali, iidem etiam eodem tempore concipi debeant ut renati et uiuificati per Christi Spiritum. Neque ulla mihi in contrarium occurrit ratio, quod ad eos saltem, qui ante rationis usum ex hac uita exeunt.^{b)} Haec sine auctoritate tabularum diuinarum, haec sine doctore lumineue sancto, disputantur. Suo iudicio res diuinas metiri non decet. Nos doctoris summi auctoritate freti, infantes generari primum ex aqua et spiritu, confidenter pronunciamus. Si e uita, nondum sacra unda conspersi, exeunt, optime propterea de salute illorum speramus, quod non priuatio, sed contentio, sacramenti damnatⁱ⁾

b) Exercitat. §. XXVIII, p. 495. 496

i) Recte I. G. GERHARDVS, Aphorism. Theolog. cap. XVII. §. 83. Infantes, qui a parentibus Christianis nati, summo aliquo necessitatis casu a baptismo exclusi, non potuerunt baptizari, uel etiam, quorum sepulcrum factus est maternus uterus, illi, cum piis parentum et ecclesiae precibus Deo commendentur, a coelestis regni consortio non excluduntur. Cum quo consentit I. A. C. HEERBRANDVS Comp. Theol. p. 539. Sacramenta et caeremoniae habent dispensationem, ubi non ex

contentu, negliguntur, sed necessitate inuitabili excluduntur homines. Necessitas caret lege, ut infantes, qui uel in utero, uel in partu, extinguuntur. Sicut etiam infantes Israelitici, qui in deserto quadraginta annis nati sunt, non fuere circumcisi, propter continuas peregrinationes ad mandatum Dei. Nec tamen existimandum est, eos, qui interea mortui sunt, propterea fuisse damnatos

§. VIII

Aliam nunc concludendi uiam ingreditur WITSI *Altera WIT*
 AVS, eamque satis spinosam. Aut enim, haec ar- *SII, quae*
 gumentum eius, quod struit, uis est, ^{k)} puerilis iuueni *sumta est de*
 lisque aetas quendam, ut infantem, generatum denuo *uitiis uirtuti-*
 esse, ostendere debet, aut generatus re uera non est. *busque pueri-*
 Generatur autem, dum ineuntis aetatis uitia magnis il- *lis aetatis, con-*
 lustribusque uirtutibus emendat. Quae uitiosa ad mo- *cludendi uia et*
 dum, Logicos si consulueris, ratiocinandi ars est. Nul- *ratio*
 la ex necessaria consecutione conclusio adest. Datur
 enim alia, eaque non peregrina atque inaudita, ratio.
 Aut infans generatus, aut non generatus, aut genera-
 tus et extinctus rursus est. Neque illud sequitur,
 qui, quod adeptus est, non ostendit, ille nihil plane
 adeptus est. Quod enim adeptus quis est, illud amit-
 tere iterum sua culpa potest. Labuntur saepius et
 peccant denuo generati. Hinc, quoniam consecrati
 Deo iam iam erant, si renouantur, per Dei uiuentis
 uerbum renouantur. Vt possunt homines, si minus
 sobrie uixerint, fata sibi accelerare, et uita priuare, ita
 et res sese cum genitis iis habet. Restitui tamen pos-
 sunt, quod fit in conuersione. Quid autem hac, nisi
 daretur restitutio in integrum, opus ^{l)}

k) §. XXX, p. 496

- l) Hæc præclara Theologorum regula: *Tota hominis uita esse poenitentia debet.* Non hauserunt illam e naturæ fontibus, sed sumserunt ex oraculorum diuinorum thesauris: *Psalms XXXII, c. 6.* ex ipsa summi Doctoris orandi formula omnium perfectissima, *Matth. VI, c. 12.*

§. VIII

VOETII
sententia

Alteram sententiam tuetur GISBERTVS VOETIUS, qui omnes foederatorum infantes electos, siue, sic uerba eius fluunt, *illi in infantia baptizentur, aut non baptizentur, siue in infantia moriantur, siue ab ineunte ætate in fide educantur, et uitam fidei continuo uiuant, siue ante obitum actuali conuersione ad fidem et resipiscentiam denuo adducantur,*^{m)} generari ante baptismum putat. Hanc etiam sententiam, saltem *secundum iudicium charitatis*, receptam esse ecclesiæ Belgicæ, asseuerat WITSIVSⁿ⁾

m) *Exercit. c. §. XXXI. p. 497*

n) *Exercit. c. §. XXXII, ibid.* Distinctio illa inter generationem *initialem* et *actualem*, cuius auctor extitit CORNELIVS BURGESS, nulla est. Si generationis uocabulum eo, qui latissime patet, sensu sumseris, tolerari quadam saltem ratione potest, sed si eo sensu, quo utimur in baptismi negotio, uocabulum acceperis, toleranda minime. Generationis enim unus, isque *transitorius*, quo uocabulo utuntur Theologi, *actus*, bene a *statu generatorum* distinguendus. *Initialis generatio actualis* statim est. A morte mox, qui generatur, ad uitam, a tenebris ad lucis suauissimæ usuram, tendit

§. X

MOSIS AMYRALDI Singularis plane, male tamen sana, MOSIS AMYRALDI sententia est. Quid autem ille. *In futuram sanctificationem adoptari infantes*, existimat.^{o)}

Lon-

Longe aliter Paullus, qui *renouationem* et *sanctificatio-*^{ram sanctifica-}
nem sequi regenerationem docet *Tit. III, 5.* Quos.^{tionem senten-}
 purgat aqua Dei Spiritus, hos iustos efficit, hos gra-^{tia}
 tia *sanctificante* donat. Est enim יהוה מקדשכם *E-*
zech. XX, 12. Est Deus pacis, qui sanctificat *1. Thess. V,*
23. qui posuit את רוח קדשו *Esai. LX, 11.* At-
 tamen et hanc ueritatis uis AMYRALDO confessio-
 nem extorsit. *Non negamus tamen, et posse contin-*
gere, et re uera contingere nonnunquam, ut Deus in in-
fantibus efficacitatem aliquam exserat, quae est futurae
sanctificationis ueluti προόμιον aliquod atque μελετή. In-
serit enim eorum animis aliquam εὐφροσύνην, et in iis uir-
tutum igniculos accendit, qui postmodum adolescunt,
et euadunt in praestantes uirtutes

- o) *Exercitat. §. XXXIII, XXXIIII, XXXV, p. 498. 499. Recte*
HOORNBEK Theolog. Pract. Tom. II. Lib. VIIII, cap. IIII,
p. 189. Regeneratio, renouatio, sanctificatio, re idem sunt, neque
enim una est absque altera, et re uera eadem ratione idem effici-
unt. Differunt duntaxat modo notandi et significandi haec
aut illa, quae in re semper una sunt. Regeneratio est ante renoua-
tionem, neque renouari homo, nisi noua alia et spirituli generati-
one potest, et renouatur ad sanctitatem, quae huius termini re-
spectu sanctificatio appellatur. Regeneratio principium dicit nouae
uitae, renouatio terminum eius generalem, sanctificatio specialem. E-
phes. IIII. c. 23. 24. Ezech. XXXV. I. c. 26. 27. 2 Cor. V. c. 17. Se-
quitur igitur generationem nouam sanctificatio. Cui nouae uitae fa-
cultas data, ut uiuat, et uiuere pergat, tamdiu, donec uel uitae
uices deficient, uel opprimantur penitus, est necesse. Premi se
hoc argumento, sentit WITSIVS, hinc inter sanctificationem, o a-
cumen summum, et sanctificationem, distinguit. Si per sanctificatio-
nem, inquit, habitualement intelligit uir longe doctissimus eam Dei gra-
tiam, qua habitus spiritualis intelligentiae, fidei, spei, charitatis, men-
tibus induuntur, eorum nec nos capaces censemus infantes. Sin habi-
tualis sanctificatio idem ipsi sit, quod nobis regeneratio, siue ea Dei
gratia, qua nouae ac spiritualis uitae facultas datur, ex iis, quae mo-
do a nobis sunt disputata, perspicuum esse arbitror, quod talis nouae
uitae facultas infantibus deneganda non sit. Nihil enim illa ha-

bet, quod aetati isti conuenire nequeat. §. XXXIII. Sed, cum regeneratio, non in eo, in quo coepit, gradu subsistat, sed progrediatur longius, uergatque in *renouationem* et *sanctificationem*, nihil est, quod se hac distinctione tueri allaboret WITSIVS. *Sanctificatio* enim, quam ipse suppeditat definitionem, actio Dei realis, qua electi, haec ex familiae suae placitis hausit, *regeniti* et *iustificati* a turpitudine peccati ad puritatem imaginis Dei continuo magis magisque transformantur. Oeconom. foed. Cap. XII. §. XI. p. 446. *Generationis nouae proprium est crescere in sanctificatione*

§. XI

Ioannes Spiritu S. in utero matris impletus erat

Ioannem, qui aetate et munere praecurrebat Christum, ἐκ κοιλίας μητρός αὐτοῦ, Luc. I. 15. impletum Spiritu S. fuisse, sanctissimae Lucae tabulae testantur. *Sanctificationis igitur, ut loquar cum ipsis, capax infantilis aetas est p)*

p) Sanctificatio haec Ioannis extra ordinem fiebat. Εὐφρία illa praestantissima, quae conspiciebatur in Ioanne, non tam naturae, quam gratiae, donum erat. §. XXXV. p. 499. Alia enim εὐφρία naturalis, alia gratiosa est. De naturali uideatur Aristoteles *Topicor. Lib. VIII.* Naturalis a Deo, ut hominum creatore, gratiosa a Deo, ut hominum restauratore, proficiscitur. Quod recte obseruat WITSIVS §. XXXV. p. 499. Siue autem haec Spiritus plenitudo ad oeconomiam gratiae, siue ad bonorum qualitatem, referatur, uid. WITSIVS §. XXXXI, perinde erit. Differerat sane, inquit WITSIVS, sed non ita, quin utrobique esset Spiritus sanctificans, qui infanti sanctae indolis inseuerat primordia, at adu-ctum ad praestantissimarum uirtutum exercitium incitabat. Subductis itaque omnibus rationibus causam, non uideo, cur statuendum sit, infantes fidelium in futuram solum regenerationem baptizari, eo quod praesentis capaces non sint. Ετι ἐκ κοιλίας μητρός αὐτῆς BEZA. Etiam a uentre matris suae. Aliter de Διεν ἐκ κοιλίας, inquit, non significat tempus, quo infans ex utero prodit, sed quo in eo concipitur, quod hoc loco necessarium esse, Vir Doctissimus, scilicet BEZA, postmodum recte agnoscit, sed et alibi haec phrasis eodem modo accipienda, ut Act. III. c. 2. agitur de claudio ἐκ κοιλίας μητρός, id est, ab ipso conceptu, quo membra in utero sic formata fuere Galat. I. c. 15. ait Paullus, se a Deo separatum esse ad Apostolatam, ἐκ κοιλίας μητρός, id

id est, ab ipso conceptu, ex quo mater coepisset ἐν γαστρὶ ἔχειν. Eodem scilicet sensu, quo Ieremiae I. c. 6. Deus Prophetae dicit. בטרם תצא בטרם הקדשתיך מרחם antequam exires ex utero, sanctificaui te. Ergo dum adhuc esset in utero, a primo conceptu. Ex Hebraismo hoc est, ubi a conceptu non aliter dicitur, quam מבטן et מרחם ut Psalm. XXII. c. 10. Tu fuisti Deus meus מרחם. LXX. ἀπὸ γαστρὸς μητρός μου. Psalm. LXVIII. c. 4. רשעים ורר מרחם מבטן תעני LXX. Ἀπηλλοτριώθησαν δι' ἀμαρτωλοὶ ἀπὸ μητέρας, ἐπλανήθησαν ἀπὸ γαστρὸς quae ad primum conceptum necessariae sunt referenda. uid. BALDVIN. WALAEVS in N. Testamenti Lib. Histor. p. 510. b. add. WITSIVS Oeconom. l. c. §. XXXX. p. 501

§. XII

Quartae demum sententiae, in eo, quo aqua baptis-
 mali consperguntur, generari infantes, mo-
 mento, patrocinium laudabiliter suscipiunt, quot-
 quot sanctas Dei tabulas magis, quam rationis suae
 corruptae deprauataeque iudicia, sequuntur. q) Vt
 enim, dum ueteris adhuc oeconomiae status flo-
 rebat, omnes Israelitarum infantes circumcisionem
 in gratiae foedus, sic quoque, cum gratiae oecono-
 mia uiget, omnes Baptismum in regenerationis si-
 gnaculum et obsignationem accipiunt. r) Est enim re-
 generationis, renouationisque Spiritus Sancti lauacrum,
 Tit. III. 5

In Baptismi
 momento infan-
 tes generantur,
 quae LVDO
 VICI Le
 BLANC sen-
 tentia

q) Exercitar. c. §. XXXXII, p. 502. 503

r) Leue perquam est praesidium, quo tegere suam sententiam studet
 WITSIVS. Generalis haec observatio suffecerit, Paullum Petrumque
 iis scripsisse temporibus, quibus adultis potissimum Baptismus administra-
 batur, dum ex Iudaeis et Gentilibus per Euangelii praeconium collige-
 batur primum ecclesia. Vnde consequitur, descriptiones Baptismi, quae
 in eorum epistolis occurrunt, ita comparatas esse, ut de adultorum Ba-
 ptismo principe certe loco, intelligendae sint. De adultis autem con-
 stat,

stat, praerequiri regenerationem, poenitentiam, fidem, a qua peccatorum remissio ne ad momentum quidem separari potest. Quod si uerum est, uti est uerissimum, nulla praeter hanc ratiocinatione indigemus, ad demonstrandum, quod neque Paullus, neque Petrus, laudatis testimoniis docere noluerint, abluitionem peccatorum et regenerationem et renouationem Spiritus, ordinarie non nisi in ipso Baptismo conferri solere, quandoquidem ad eum, de quo praecipue agebant, Baptismus semper praerequirebantur §. XXXXIII. p. 503. Elidere hac ratione oraculorum sacrorum neruos nititur. Paullus et Petrus non quid Baptismus sigillatim adulatorum, sed quid Baptismus generatim sit, describunt. Vocat autem Paullus Baptismus regenerationis et renouationis Spirit. S. lauacrum Tit. III. c. 5. Ergo et illud baptismus est. Affirmat Petrus, quod purgatio a sordibus peccatorum baptismus sit, igitur et talis est. Confectam statim rem omnem esse, putat, dum §. XXXXIIII. p. 504. pergit et quaerit. Quid itaque tam magnifice de baptismo loquentes Apostoli Christi uolebant. Respondeat pro me COCCÆIVS, ad quaestionem LXXI. Cateches. Palat. Quando dicitur Baptismus lauacrum regenerationis, significatur, quod credentibus datur testimonium suae regenerationis, ut in Christo sint, ac filii et haeredes Dei sint. Item, quando quis dicitur abluere peccata Baptismus sumendo, significatur accipere testimonium abluitionis peccatorum, atque ita sumendo sigillum deponere conscientiam peccati, et publice profiteri gratiarum actionem ob peccata sibi remissa. Haec est peruerfissima explicandi oracula diuina ratio. Sumit enim COCCÆIVS, quae uult, et quae opinionibus familiae suae in primis inseruiunt, et dictis diuinis temere accommodat. Aliud atque aliud lauacrum regenerationis, et testimonium obtentae diuinitus generationis est. Baptismus non regenerationis testimonium, sed lauacrum dicitur. Alia atque alia res sordium ablutio, et factae purgationis testimonium. Fallitur igitur COCCÆIVS, dum fallere alios studet. Dissimilitudo enim uel maxima inter rem ipsam, et, quod datur de re, testimonium intercedit. Quod si ponderasset diligenter, accurateque WITSIVS, aliter longe hac de re iudicasset, neque ad COCCÆII, arcte et grauitur hic dormitantis, auctoritatem prouocasset.

§. XIII

De Patrum nobiscum consensione ita **WITSIVS** ^{De Patrum}
Fateor Patres plerosque ita loqui, quasi regeneratio nobiscum con-
et iustificatio non nisi in baptismi administratione da- ^{sensione quid}
rentur. Sed dubito, an bene attendant uiri doctissimi, ^{sentiatur} **WIT**
eosdem Patres haec de adultorum baptismo ut plurimum **SIVS**
praedicare, quorum regenerationem et iustificationem ne
ipsi quidem baptismi momento adstrinxerint, imo nec,
si sapiant, Patres. Plena est historia uetus exemplis
Catechumenorum, quorum fuit excellens uirtus et pietas,
quae sane nulla esse potest sine remissione peccatorum,
et manuductione Spiritus S. Oppido notabilia sunt, quae
de patris sui baptismo narrat **GREGORIUS NAZIAN**
ZENVS *Orat. in illius mortem. AMBROSIVS, adhuc*
Catechumenus, ad Episcopatum uocatus est, quum iam
increbuisse fama de eius sanctitate, uitaeque disciplina.
Idemque de uirtutibus fratris sui SATYRI nondum ba-
ptizati multa memorat. CONSTANTINI uirtutes, et
in ecclesiam benefacta, uno ore praedicantur a ueteri-
bus, qui tamen demum baptizatus est in ipso uitae mor-
tisque confinio. Iam ergo receperant Spiritum San-
ctum ante baptismum. Iam erant ipsis remissa pecca-
ta, ac proinde iam renati erant secunda natiuitate ^{a)} Et
haec nos parum pondera premunt. In adultis con-
firmatur atque obsignatur, per purgationem illam il-
lustrissimam, fides. Quod iam supra Sect. III. §. XII.
p. 27. n. 5. huius disputationis docuimus. Eadem est
CATECHVMENORVM *conditio. Formandi doctri-*
nis coelestibus eorum animi instituendique probe e-
rant, qui, relictis uel Iudaeorum, uel aliarum genti-
um,

um, castris, Christo, duci optimo maximo, nomina sua dare uolebant^{b)}. Sunt, fateor, commemoratione digna, quae refert de patris sui purgatione GREGORIUS NAZIANZENSIS^{c)}. Fuit omnino memorabilis atque excellens AMBROSII et SATYRI uirtus^{d)}. Sunt magna, literis omnibus et monumentis depraedicaanda, quae contulit in Dei ciuitatem, beneficia, CONSTANTINUS uere MAGNUS^{e)}. Conseruari tamen, hanc si purgationem, diuinitus praescriptam, neglexissent, minime gentium, uel si summae eorum uirtutes fuissent, de ordine enim salutis nobis sermo est, potuissent, *Matth. XVI. c. 16. Iob. III. c. 3. et 5.* Est igitur Βάπτισμα in adultis fidei, quae in eorum animis inest, obsignatio, et confirmatio, est publica amoris diuini declaratio, est patris O. M. de filiis suis testificatio, est haereditatis denique amplissimae suauissima expectatio

a) *Exercitar* laudat. §. XXXXV. p. 504

b) De CATECHVMENIS legantur, quae collegit diligenter IOACHIM HILDEBRANDVS, in libro, qui *Rituale Baptismi ueteris* inscribitur pag. 17. etc. et IOSEPHVS in primis BINGHAM, *Originum Ecclesiastic. Volum. IIII. Lib. X. C. I. et II*

c) Hic THEOLOGVS κατ' ἐξοχὴν dicebatur. Erat excellens omni genere laudis Poeta, atque Orator. uid. SOCRATES lib. IIII. c. XXI. lib. V. c. V. SOZOMENVS lib. VI. cap. XVII. lib. VII. c. V. RVFINVS *Hist. Ec.* lib. II. c. VIIII. GVILIELM. CAVE *Hist. Lit.* ad A. CCCLXX. et *Antiquitar. Patr. Part. II. in uita GR. NAZIANZENI*

d) AMBROSII illius magnanimitatis, atque inuicti, qui et VALENTINIANO et THEODOSIO, Imperatoribus, in deliciis fuit, nota apud omnes, et peruulgata laus. Huius uitam satis ieiune atque exiliter PAVLINVS Presbyter, satis autem docte atque eleganter GVILIELMVS CAVE in *Antiquitar. Patrum et Eccles. part. II.* et in *Hist. Lit.* ad A. CCCLXXIIII. descripsit. Catechumenus adhuc erat, cum eligeretur Episcopus. Testes huius rei locupletissimi sunt

THEODORETUS *Hist. Ecclesiast. Lib. III. c. VI et VII.* SOCRATES *Lib. IIII. c. XXV.* SOZOMENUS *Lib. VI. c. XXIIII.* Evenit hoc et EVSEBIO, rei huius teste GREGORIO NAZIANZENO, *Orat. XVIII. de laud. patr. uid. BINGHAM Origin. Ecclesiasticar. Vol. I. Lib. II. c. X. §. VII. pag. 154.*

- c) Vid. EVSEBIUS *Lib. IIII. de uita CONSTANTINI.* M. EVSEBIUS de CONSTANTINO narrat, scribit IOS. BINGHAM *Orig. Ecclesiastic. Volum. IIII. Lib. XI. cap. VI. §. V. p. 242.* statuisse eum olim baptismum in flumine Iordane ad Servatoris nostri exemplum, suscipere. Sed Deum, qui optima norit, quae essent ipsi utilia, ipsius consilia impedisse, eumque paullo ante obitum suum Nicomediae fuisse baptizatum. Nam quod ad narrationem illam a BARONIO tam operose divulgatam attinet, quod CONSTANTINUS a Siluestro Episcopo urbis Romae baptizatus, et a lepra mundatus sit, mera fabula est, testimonio omnium ueterum, EVSEBII, SOCRATIS, SOZOMENI, THEODORETI, ATHANASII, HIERONYMI, et Patrum concilii Ariminensis explosa, qui omnes ac singuli Constantinum proxime ante obitum suum baptismum recepisse adfirmant. Et optimi quique Critici post BARONIUM, VALESIVS, SCHELSTRATVS, LAMBECIUS, PAPEPROCHIUS et PAGIVS iudicio suo cum ueteribus contra recentiore istam fictionem conspirant. Ut adeo hodie inter omnes constet, Imperatorem istum ex eorum fuisse numero, qui baptismum ad mortis usque tempus procrastinarunt. Et maxime probabilis ratio, quae de hac procrastinatione dari potest, consilium est, quod de baptismo in Iordane fluuio suscipiendo ceperat, quod providentia diuina ipsum nunquam fuit exsequi

§. XIII

NOua nunc arte, nouoque armorum genere, contra Generationem ueritatem decertat WITSIVS. *Alia est realis, nouam, aliam* inquit, *alia sacramentalis regeneratio et iustificatio f).* *realem, aliam* Acceptam hanc refert distinctionem FORBESIO. *Sacramentalem* Realem uocat, *esse, omnibus* quae in ipsis electorum animis locum ha- *dit WITSI* bet, et qua ad spiritualem uitam, ac diuini fauoris par- *VS* ticipationem renouantur. *Sacramentalem, quae realis* istius sollemnis declaratio, obsignatio et professio est, in *usu Sacramenti g).* Quae uitiosa ad modum est distin- ctio. Realia a non realibus, sacramentalia a non sa- cramen-

cramentalibus, distinguimus. Quam etiam ob rem *sacramentalis* illa regeneratio, aut *realis*, aut *minus realis*, est. OPPOSITORVM ENIM, quod docent Dialectici, OPPOSITA DEBET ESSE RATIO. Si *lauacrum regenerationis* baptismus, *realis*, si minus, quod tamen non dixerit WITSIVS, salua Paulli auctoritate, *minus realis*. Quis unquam, si sapit, et si non monstrose quid cogitare atque effutire uelit, generationis, quae fit ex aqua et spiritu, publicam declarationem, *generationem sacramentalem* uocauerit

f) Exercitat. l. §. XXXXVI. p. 504. Vt ergo Patres cum Scriptura, experientia, et secum adeo ipsis, in concordiam redigantur, intemptiuo hoc non opus remedio est, gemina nobis distinguenda regeneratio et iustificatio est, altera *realis*, altera *Sacramentalis*

g) Omnis noua generatio *realis*, et diuinæ potentiae, sapientiaeque actus est. Noua uita producit. Nouum lumen accenditur. Nouum ius conceditur. Haec si alia, maxime *realia* sunt. Qui igitur generatur, siue electus, siue non electus, re uera generatur. Nullum igitur praesidium malae desperataeque causae haec distinctio affert

§. XV

Ad priscæ Ec-
clesiae usum
prouocat WIT-
SIVS

Et, cum uetustatis et consuetudinis uis sit maxima, ad priscæ ecclesiae usum prouocat WITSIVS. Praxin, inquit, fidenque ecclesiae primitiuae ex IUSTINO MARTYRE audiamus, tantae antiquitatis scriptore, ut uidere potuerit Ioannem Euangelistam, saltem claruerit anno quadragesimo ab eius excessu. Is praxin Ecclesiae, quam dixi, his narrat uerbis in Apologia ad Antonium Caesarem. Ὅσοι ἂν πεισθῶσι, καὶ πισεύωσιν ἀληθῆ ταῦτα τὰ ὑφ' ἡμῶν διδασκόμενα, καὶ λεγόμενα εἶναι, καὶ βιοῦν οὕτως δύνασθαι ὑπὸ τῶν ἡμετέρων, εὐχεσθαι τε καὶ αἰτεῖν νησεύοντες παρὰ τοῦ Θεοῦ τῶν προημερομένων ἁφ' ἑσθιν διδάσκον-
ται,

τα, ἡμῶν συνευχομένων, καὶ συννησευόντων αὐτοῖς. Ἐπειτα ἄγον-
 ται ὑφ' ἡμῶν ἐνθα ὕδωρ ἐστὶ, καὶ τρόπον ἀναγεννήσεως, ὃν καὶ
 ἡμεῖς αὐτοὶ ἀναγεννήθημεν, ἀναγεννώμεθα. *Quicunque per-*
suasi fuerint, et crediderint uera esse, quae a nobis tra-
duntur, et dicuntur, ac uiuere se ita posse, receperint,
orare ieiunantes, et petere a Deo priorum peccatorum
remissionem iubentur, nobis cum iis una et orantibus
et ieiuantibus. Deinde adducuntur a nobis, ubi aqua
est, atque eo regenerationis modo, quo ipsi regenerati su-
mus, regenerantur. Notate, obsecro, uiri eruditissimi,
quid baptismum antecedit, fides nimirum ex uera ani-
mi persuasione orta, uitae, quae Christo atque Euange-
lio digna sit, conscientia et promissio, oratio denique re-
ligioso iuncta ieiunio. Nonne haec Spiritus regeneran-
tis et sanctificantis certissima sunt indicia atque effecta
Eos autem, qui ita regenerati sunt, ad baptismum addu-
ctos docet, ut regenerentur. Videlicet qui ante bap-
tismum regenerati erant realiter, in baptismo regeneran-
tur sacramentaliter ^b). Haec iam iam Apostolorum
praxis fuit. Requirebatur firmissima de meritis Chri-
sti persuasio. Requirebatur dolor, quem augere mi-
rifice solet cibi potionisque abstinentia, de peccatis
exquisitissimus acutissimusque. Requirebatur bonum
mentis propositum. Act. II. 38. Cap. VIII. 37. Cap.
X. Cap. XVI. 30. 31. 33. Haec omnia producere Dei
Spiritus atque efficere ope sua debebat ⁱ). Alia igi-
tur atque alia res est iuris municipalis petitio, alia rur-
sus iuris huius concessio, alia demum solemnis in ciui-
tatem introductio. Alia atque alia res laudabilis illa
praeparatio ^c), alia ipsa generatio, alia denique publi-
ca foederis initi declaratio, quam sequitur, ne quis

dubitare de uoluntate Dei propensa possit, bonorum praestantissimorum obsignatio ^{l)}

b) *Exercitat. at §. XXXXVI. pag. 505*

i) *2 Corinth. III. c. 5. Phil. II. c. 13.*

k) Gratia diuina alia uocans, alia praeparans, siue illuminans, conuertens alia, alia generans est. Varios enim dari gratiae diuinae gradus, inter omnes constat. Legas, si uelis, Io. FECHTII *Tract. de ordine modoque gratiae diuinae Aphorif. V.* Vides igitur, Spiritus S. opera succedere bene prospereque posse in homine, priusquam denuo generetur. Cui rei testimonio esse CORNELII, Centurionis, exemplum potest, utpote qui Spiritum S. acceperat, cum nondum esset aqua sacra conspersus, *Act. X. c. 47*

l) Illustrant rem quam maxime haec AUGUSTINI uerba. *Quod signum crucis in fronte habent Catechumeni, iam de domo magna sunt, sed fiant ex seruis filii. Non enim nihil sunt, quia ad magnam domum pertinent Tract. XI. in Io. Tom. VIIII, fol. 41*

§. XVI

*Adhaerescit argumentum suo
WITSIVS, prouocatque ad
Catechumenorum mores*

Pergit WITSIVS, et quaerit. *Ecquis dubitat, quin Catechumenorum multi uera uiuaque in Christum fide praediti fuerint^{m)}, quum nonnulli eorum alacriter pro Christo grauissimos subierint cruciatus, et dirissimas oppetierint mortes. Idem tamen, nonnisi baptizati in fidelium transcribebantur ordinemⁿ⁾. Erat ergo fides baptismum antecedens, eosque re uera iustificans, ac saluos faciens. Erat etiam fides baptismo acquisita, quae fidelium ipsis conciliabat nomen^{o)}. Et quatenam haec, nisi sacramentalis professio fidei. Si ergo consentanea sibi loqui Patres credamus, ea, quae de regeneratione et iustificatione per baptismum docent, sacramentaliter intelligenda sunt, si aliter senserint, et sibi contradicunt, et ueritati p). Omnis uel VERA, sic praecipunt Dialectici, uel APPARENS tantummodo, con-*

contradictio est. Vera hic adesse nequit, uel propterea, quod prorsus nihil aliud tradunt Patres, et peragunt, quam quod praescripsit discipulis suis sapientissimus magister, **ITE, DOCETE, BAPTIZATE, Matth. XXVIII. 19.** Adest igitur, quam tribuimus auctoris ingenio, *contradictio apparens.* Nec contra se ipsos, nec contra ueritatem hac in parte Patres loquuntur. Constant ergo sibi, et cum tabulis sacris pulcherrime consentiunt Patres

m) De hac re plane dubitat nemo. Nulli enim **CATECHUMENORVM**, nisi probasset doctrinam suam, uitae morumque integritatem Episcopis, ad sacros fontes aditus patebat. Quam etiam ob rem **CYRILLVS HIEROSOLYMITANVS** eos, qui fontis sacri beneficium petebant, **ΦΩΤΙΖΟΜΕΝΟΥΣ** uocabat, *Catech. I. II.* Cum alias **ΠΙΣΤΟΙ**, siue fideles, hoc est, nuper ad modum sacra aqua purgati, **ΟΙ ΦΩΤΙΖΟΜΕΝΟΙ** uocarentur. Caussam huius rei hanc affert **IUSTINVS MARTYR Apol. II. p. 19.** Quod baptismi beneficium hominum mentes illustret. Audiamus ipsum. *Καλεῖται τὸ τοῦ λουτροῦ φωτισμὸς ὡς φωτιζομένων, τὴν διάνοιαν τῶν ταῦτα μαρτυρούντων. Vocatur lauacrum hoc illuminatio, quod eorum, qui hoc discunt, mentes illuminentur*

n) Haec plane se aliter res habet. Baptismi defectum, ex Patrum sententia, *baptismus sanguinis*, siue *martyrium*, supplebat. Aperte satis **CYRILLVS HIEROSOLYMITANVS Catech. III. n. 7.** *Εν τῇ μὴ λάβῃ τὸ βάπτισμα, σωτηρίαν ἐκ ἔχει, πλὴν μόνων μαρτύρων, οἱ καὶ χωρὶς τοῦ ὕδατος χαμβάλλουσιν τὴν βασιλείαν. λυτρώμενος γὰρ τὴν οἰκουμενὴν ὁ σωτὴρ διὰ τοῦ σταυροῦ, καὶ τὴν πλευρὰν θυγείς, ἐξήγαγεν αἷμα καὶ ὕδωρ, ἵνα οἱ μὲν ἐν καιροῖς εἰρήνης ἐν ὕδατι βαπτισθῶσιν. οἱ δὲ ἐν καιροῖς διωγμῶν ἐν οἰκείοις αἷμασι βαπτισθῶσιν.* Si quis non baptizatur, salutem non habet, praeter solos martyres, qui uel sine aqua regno coelesti potiuntur. Redimens enim terram Saluator per crucem, et in latere unneratus, sanguinem et aquam emisit, ut alii quidem pacis tempore in aqua baptizarentur, alii uero tempore persecutionis in propriis sanguinibus baptizentur. Ex annalium monumentis testes excitare possemus bene multos, fideque maxime dignos, nisi hac in re operam suam satis egregie collocasset laudatus saepius **BINGHAM, Orig. Eccl. Vol. IIII. Lib. X. cap. II. §. 20.** Qui **TERTVLLIANI, CYPRIANI, EVSEBII, ORIGENIS, AVGVSTINI, CHRYSOSTOMI, HIERONYMI, BASI**

LII, GREGORII NAZIANZENI, FVLGENTII, GEN
NADII, AMBROSIIQUE, testimoniis amplissimis, fidem huic rei
certissimam fecit

- o) ΠΙΣΤΟΙ, siue fideles, ii appellabantur, qui sacri fontis aqua aspersi,
mysteriorum diuinorum participes fiebant. EVSEBIVS *Demon-*
strationis Euangelicae Lib. VII. cap. II. pag. 323. Τρία κατ' ἐκά-
στην ἐκκλησίαν τάγματα ἐν μὲν τῷ τῶν ἡγαγμένων, δύο δὲ τὰ τῶν ὑποβεβη-
κότων, τὴν τῆς ἐκκλησίας τῆς χρηστῆς εἰς δύο τάγματα διηρημένων, εἰς τε τὸ
μὲν πιστῶν καὶ τῶν μὲν μηδέπω τῆς διὰ λόγου παλιγγενεσίας ἡγούμενων.
Tres per singulas ecclesias ordines, unus eorum, qui praesunt, duo eo-
rum, qui subiecti sunt, quum ecclesiae Christi populus in duos ordines
sit diuisus, in eorum, qui credunt, et eorum, qui nondum ad lauacri
regenerationem adsumti sunt. Constitut. Apost. Lib. VIII. c.
XXXVIII. Πιστὸς μετὰ κατηχημένον μήτε κατ' οἶκον προσευχέσθω.
Fidelis ne in domo quidem precetur cum Catechumeno. Quod non
ita intelligendum, ac si Catechumeni nullam unquam fidem uerita-
tibus coelestibus adhibuissent, sed quod nondum recepti in foedus,
nondum plena receptorum libertate, et bonis liberorum excellen-
tissimis, gauderent ac fruerentur. Alias enim Catechumeni, con-
ceptis uerbis, Christiani uocabantur. Vid. Concilii Eliberitani Can.
XXXVIII. et Concil. Constant. I. Can. VII. Tom. II.
Conc. p. 951

p) Exercit. L. §. XXXXVI. p. 505

§. XVII

Neque AMBROSII auctoritate se tue-
ri potest WIT-
SIVS

AMBROSII nunc se tegere praesidio studet WIT
SIVS. Pro exemplo sit AMBROSIVS, qui ali-
cubi sic scripsit Libro de initiandis cap. IIII. Credit
Catechumenus, sed nisi baptizatus fuerit in nomine Pa-
tris, et Filii, et Spiritus Sancti, remissionem non potest ac-
cipere peccatorum, nec spiritualis gratiae munus haurire.
At oratione funebri in obitum Valentiniani iunioris Au-
gusti, qui nondum suscepto baptismo decesserat, sic de-
clamat. Quem in Euangelio eram generaturus, amisi,
sed ille non amisit gratiam, quam poposcit. Vita iam
fruitur aeterna, QUI HABUIT SPIRITVM TVVM
Sancte

Sancte Pater, quomodo non accepit gratiam tuam. Quae, nisi nostra hac distinctione concilientur, conciliari fortasse non possunt. Nobis illa pars doctrinae Patrum placet, qua docent, posse quem habere gratiam, et Spiritum Dei, et uitam aeternam, consequenter regeneratum esse reuera, qui non sit regeneratus baptismo q). Est tritum sermone quotidiano prouerbum. QVI BENE DISTINGUIT, BENE DOCET. Quod fit extra ordinem, distinguere ab eo, quod fit secundum ordinem, debemus. Qua adhibita distinctione, responsio facilis erit. Primo enim loco idem tradit AMBROSIVS, quod dixit Christus, Io. III, 5. Et, quod scribit CHRYSOSTOMVS Κλαῦσον τοὺς ἀπίστους, κλαῦσον τοὺς οὐδὲν ἐκείνων ἀπέχοντας, τοὺς χωρὶς φωτισματος ἀπερχομένους, τοὺς χωρὶς σφραγίδος. Luge infideles, luge eos, qui nihil ab illis differunt, qui sine illuminatione, sine signaculo, discesserunt r). Altero autem, quod nos, charitatis iudicium sequentes, certo speramus. Et, si Patres aliter docuissent, longe liberèque ab iis dissentiremus s)

q) Exercitat. a. §. XXXXVII, p. 505

r) Homil. III. in Philipp. Tom. VI. Edit. Fr. p. 32

s) Concordat secum optime AMBROSIVS. Quae enim de VALENTINIANO Iuniore, splendida illa in obitum eius oratione, enarrat, saltem secundum charitatis iudicium intelligi debent. Haec AVGVSTINI quoque sententia fuit. Etiam atque etiam considerans, inquit, inuenio non tantum passionem pro nomine Christi, id, quod ex baptismo decrat, supplere, sed etiam fidem conuersionemque cordis, si forte ad celebrandum mysterium baptismi in angustiis temporum succurri non potest. Neque enim latro ille pro nomine Christi crucifixus est, sed pro meritis facinorum suorum, nec quia credidit, passus est, sed dum patitur, credidit. Quantum itaque ualeat etiam sine uisibili Sacramento baptismi, quod ait Apostolus, corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem, in illo latrone declaratum est, sed tunc impletur inuisibiliter, quum mysterium baptismi non CONTEMPTVS RELIGIONIS, sed ARTICVLVS NECESSITATIS, excludit. De baptismo

smo Lib. IIII. c. XXII. Tom. VII. fol. 432. edit. Bas. Solos Martyres excipit FVLGENTIVS, Episc. XXX. de fide ad Petrum. Firmissime tene, et nullatenus dubites, exceptis illis, qui pro nomine Christi suo sanguine baptizantur, nullum hominem accepturum uitam aeternam, qui non hic a malis suis fuerit per poenitentiam fidemque conuersus et per SACRAMENTVM FIDEI ET POENITENTIAE, id est, per baptismum, liberatus

§. XVIII

Falsum hoc WITSII enunciatum est. Est in baptismo, ueluti typo ac symbolo, Sacramentalis repraesentatio regenerationis Peregrinari mihi prorsus uidetur WITSIVS, dum scribit. At nec defuerunt in Patribus, qui baptismum regenerationis symbolum typumque dixerunt. *CHRYSOSTOMVS in Caten. in Cap. III. Io. ἐπεὶ καὶ θανάτου καὶ ἀναστάσεως σύμβολον λέγεται εἶναι τὸ βάπτισμα, διὸ καὶ ἀναγέννησις καλεῖται.* Quandoquidem baptismus *smia mortis et resurrectionis SYMBOLVM esse dicitur, idcirco et REGENERATIO appellatur. BASILIUS MAGNVS de Spir. S. Cap. XV. Οἱ τὴν ζωὴν ἡμῶν οἰκονομῶν κύριος, τὴν τοῦ βαπτίσματος ἡμῖν ἔθετο διαθήκην, θανάτου τύπον καὶ ζωῆς περιέχουσιν. τὴν μὲν τοῦ θανάτου εἰκόνα τοῦ ὕδατος ἀναπληροῦντος, τὸν δὲ τῆς ζωῆς ἀερέαδωνα πληροῦντος τοῦ πνεύματος. Qui nobis uitam dispensauit Dominus, baptismatis pactum nobis statuit, mortis ac uitae typum habens, mortis quidem imaginem implente aqua, Spiritu uero uitae arthan praebente. Recte sane, est ergo in baptismo, ueluti typo ac symbolo, sacramentalis repraesentatio regenerationis. Scite admodum CHRYSOSTOMVS βάπτισμα καὶ θανάτου καὶ ἀναστάσεως σύμβολον uocat. Vides similitudinem pulcherrimam. Vides mortis uitaeque imaginem eleganter expressam. In generatione noua moritur uetus corruptusque homo, reuiuiscit et surgit nouus, Rom. VI. 3. 4. Coloss. II. 12. Ephes. IIII. 22. 23. 24. Traditur morti homo, ut*

ut uiuat. Immergitur, ut emergat. Vnius igitur rei interitus, alterius uita ¹⁾. *In aquis mersio*, haec in *Concilii Toletani IIII. Can. VI.* leguntur, *quasi ad infernum descensio est, et rursus ab aquis emersio, resurrectio est.* Rationem igitur reddere probabilem studet **CHRYSOSTOMVS**, quare baptismus ἀναγέννησις uocetur. Διὸ, ideo, propterea, hanc ob rem. Habes causam huius rei. Habes conclusionem, ex ipsius rei uisceribus depromptam. Quod suscitatur Deus hominem in baptismo, baptismus dicitur ἀναγέννησις. Nihil igitur hic de *sacramentali repraesentatione regenerationis* audimus. Nec **BASILII M.** esse adiumento ipsi illustris sententia potest. Ille enim baptismo τοῦ θανάτου τύπον καὶ ζωῆς assignat. Hoc quidem recte. Illius certe ipsi in mentem rei nunquam uenit, ut baptismum *sacramentalem repraesentationem regenerationis* diceret. Inuertit igitur uerborum significationem, disturbatque sententiarum ordinem **WITSIVS**, ut inseruire quodam modo suae et opinioni, et auctoritati, possit.

1) Hae duae res, inquit **LUTHERVS**, *Catech. mai. in aquam mergi, et iterum emergere, uirtutem et opus baptismi significant, quae non sunt alia, quam ueteris Adami mortificatio, et postea noui hominis resurrectio. Concord. P. p. 548*

§. XVIII

DE **LITVRGIIS** *Reformatorum* non acriter cum **WITSIO** concertabimus. Si tamen dicendum libere, quod res est, *Liturgia Franco Gallica Reformatorum* ipsam hominis generationem in ipso baptismi momento fieri, nobis perhibere uidetur. Administer enim baptismi ante, quam aqua salutari infantem asper-

*Ad Liturgias
Reformatorum
pronocat
WITSIVS*

spergit, a Deo petit, ut *infanti remittat peccatum originale*, cuius *uniuersa Adamii progenies rea est*, utque eum *Spiritu suo sanctificet*, et quo possit haec a Deo beneficia impetrare, Deus eum *inserere uelit in Christi corpus et communionem*, ut ita factus eius membrum, bonorum ipsius particeps esse queat ^{u)}. Idem in *Liturgia Belgica* legitur. Orat *Ecclesia*, utor **WITSII** uerbis, ut Deus per Spiritum suum infantem hunc Iesu Christo inserat. ^{x)} Hinc, modo **PETRI MOLINAEI** se tueretur auctoritate **WITSII**. Ille enim *disputationis de necessitate baptismi Thes. XXXX.* sic concludit. *Erant ergo infantes in foedus et gratiam Dei recepti, priusquam ullo Sacramento uisibiliter initiarentur, et signo foederis signarentur.* ^{y)} Hinc praesidio modo **CALVINI** se munit. Quid autem ille. In epistola ad **IOANNEM CLAVBURGVM**. Atque ut melius tollatur, scribit, *omnis dubitatio, semper tenendum hoc principium est, NON CONFERRI BAPTISMVM INFANTIBVS, VT FILII DEI FIANTE, AC HAEREDES, SED QVIA IAM EO LOCO et GRADV CENSENTVR APVD DEVM, adoptionis gratiam baptismo obsignari in eorum carne.* Alioqui recte eos a baptismo arcerent *Anabaptistae*. Nisi enim in eos competat externi signi ueritas, mera profanatio erit, in signi ipsius participationem eos uocare. ^{z)} Hinc animo modo connotitur, et contendit labore, ut, quam fouet ipse, *Liturgiis* opinionem affingat, inferat, intrudat. Quod non est explicare, sed misere contorquere *Liturgias* ^{a)}

^{u)} *Exercitator laudat. §. XXXXI. p. 503.* Haec quoque summa *Liturgiae Anglicanae* est. Appellat eos, qui adstant, *Sacrorum ad- minister*, his ferme uerbis *Vielgeliebte, weil alle Menschen in Sünden*

den empfangen und geböhren sind, und unser Heyland spricht. Es sey denn, daß iemand geböhren werde aus dem Wasser und Geist, so kann er nicht in das Reich Gottes kommen. So bitt ich euch, daß ihr wollet Gott den Vater durch unsern HErrn IEsu Christum anrufen, daß er nach seiner gnaedigen Barmhertzigkeit diesem Kindlein dasienige verleihen wolle, was es von Natur nicht haben kann, daß es mag getauffet werden mit dem Wasser und heiligen Geist, in Christi heilige Kirche aufgenommen, und ein lebendiges Glied derselbigen werden moege. Multis deinceps et supplicibus uerbis orat Deum. Allmaechtiger ewiger Gott, dessen allerliebster Sohn IEsus Christus zur Vergebung unserer Sünden aus seiner allertheuersten Seite beydes Wasser und Blut fließen ließ, und seinen Iüngern Befehl gab, daß sie solten ausgehen zu lehren alle Voelcker, und zu tauffen im Nahmen des Vaters und des heiligen Geistes. Wir bitten dich, siehe doch an das Gebeth deiner Versammlung, heilige dieses Wasser zur geistlichen Abwaschung der Suenden, und verleibe daß dieses Kind, welches damit iezund soll getauft werden, die Fuelle deiner Gnaden erlangen, und in der Zahl deiner Glaebigen und Auserweblten Kinder bestaendig verharren moege durch IEsu Christum unsern HErrn Amen. Vid. HENR. LVD. BENTHEM Im Neu Eroeffneten Engelaendischen Kirch- und Schulen-Staat c. XII. p. 258. 259. 262. 263. Conspirat consentitque cum hac oratione aliqua ex parte priscae ecclesiae Graecae Liturgia, quae extat Constitut. Apost. Lib. VIII. Can. XXXXIII

æ) Exercitat. laudat. §. LII. p. 508

y) Exercitat. l. §. XXXXVIII. p. 506

z) Exercitat. l. §. L. p. 506. 507

•) Exercitat. l. §. LI. p. 507. 508

§. XX

Etiam si is, qui ex errore multitudinis pendet, in magnis uiris non habendus fit, ^{b)} nerui enim artusque sapientiae sunt, nil credere temere, attamen et ille, qui testibus incorruptis rem aliquam planam facere studet, inconsideratae temeritatis uix ac ne uix quidem accusandus erit, Hebr. XII. c. 1

b) Mibi, inquit WITSIVS, non lubet ad calculos sedere. Ex. L. §. LIII, p. 508. Bene. Prudenter facis. Plus ueritati, quam testium am-

plissimorum choro debemus. Veritatis autem testes nec contemnendi, nec negligendi sunt. Citauimus *Paullum* et *Petrum*, testes in hanc rem locupletissimos, *Patresque* priscae ecclesiae, ipsorumque Reformatorum, ut dici uolunt, *Liturgias*. *Vbi tot praestantissimi testes adsunt, quid opus est uerbis*

§. XXI

In baptismi momento generari diuinitus infantes, Aug. Confess. Theologi contendunt

IN BAPTISMI MOMENTO generari diuinitus infantes, AUGUSTANAE CONFESSIO-
NIS THEOLOGOS, animo, labore, neruisque omnibus, contendere, non inficiatur WITSIVS. Et, qui fieri hoc aliter potest, dum credunt et profitentur QVOD PER BAPTISMVM OFFERATUR GRATIA DEI c) Si offertur per baptismum diuina gratia, ut certissime offertur, consequitur illud necessario, in ipsa sanctissimae adspersionis actione eam offerri. Qua in re magna est Theologorum nostrorum consensio d)

c) *Aug. Conf. Art. VIII. Salus per baptismum offertur, Apol. Conf. P. 156. Baptismus operatur remissionem peccatorum, liberat a morte et diabolo, et donat aeternam beatitudinem, Catech. min. Confess. P. 376. 377*

d) *De Augustanae Confessionis Theologis fateor, inquit WITSIVS, at eorum opinionem nostrates improbauerunt. Quod, puer propemodum, didici ex Synopsi Professorum Leidenfium Disp. de baptismo, quae VVALAEVM auctorem habet. Reiicimus, inquit, sententiam quorundam Ubiquitarianorum, qui uim regeneratricem Spiritus S. ita aquae externae in baptismo alligant, ut uel ea ipsi aquae insit, uel saltem non nisi in ipso baptis-
mi actu regenerationem inchoet. Pugnat hoc etiam cum omnibus Scripturae locis, in quibus fides et resipiscentia, ac proinde et generationis initium et semen in baptizandis praerequiritur. Paulo post. Efficaciam ergo baptismi non alligamus ad momentum illud quo aqua externa corpus tingitur, sed in baptizandis fidem et resipiscentiam cum Scriptura praerequirimus, saltem secundum charitatis iudicium, idque tam in infantibus foederatis, in quibus ex ui diuinae benedictionis et foederis Euangelici, semen et spiritum fidei ac resipiscentiae statuendum esse, contendimus, quam in adultis. Haec ille. Hanc autem nos quam maxime improbamus doctrinam. Quod Chri-*

Christianorum liberi, quae Theologorum nostrorum confessio est, eam ob causam, quia a parentibus Christianis et fidelibus orti sunt, etiam praeter et ante susceptum baptismum re uera sancti et in filiorum Dei numero sint habendi. Qui Articulus inter Anabaptisticos, qui in Ecclesia ferri non possunt, VI. est, Confess. P. pag. 623. et pag. 826. n. II. Reformatorum autem erroribus et hunc annumerant Articulorum Visitat. Auctores. Regenerationem non fieri in, uel cum baptismo, sed postea demum crescente aetate, imo et multis in senectute demum contingere. De falsa et erronea doctrina Caluinistarum de Sacro baptismo n. III.

§. XXII

His breuiter disputatis, satis confidenter concludimus. *Qui gratiam Dei salutarem, remissionem peccati originalis, ac regenerationem, ORDINARIE in infantibus in ipso baptismi actu, non ante, concedi contendunt, e)* et diuinum oraculorum sacrorum nutum, et priscae sanctaeque uetustatis doctrinam, et liturgiarum uerum sensum, laudabiliter sequuntur *f)*

Huius Sectionis conclusio

e) Conclusionis WITSIANAE mutamus paullisper, atque inuertimus ordinem. Sic autem ille. Concludo, non firmiter satis probatam esse eorum sententiam, qui Dei gratiam salutarem, remissionem peccati originalis, ac regenerationem, ordinarie in infantibus in ipso baptismi actu, non ante, concedi contendunt, neque temeritatis damnandos esse, qui sentiunt aliter, Exercitar. al. §. LV. p. 508

f) Conuenit nostrae doctrinae Ecclesiae Anglicanae confessio, de Baptismo n. XXVII. Baptismus non est tantum Professionis signum ac discriminis nota, qua Christiani a non Christianis discernantur, sed etiam est signum regenerationis per quod, tanquam per instrumentum, recte Baptismus suscipientes Ecclesiae inseruntur, promissiones de remissione peccatorum atque adoptione nostra in filios Dei per Spiritum Sanctum uisibiliter obsignantur, et ui. diuinae inuocationis gratia augetur. BENTHEM. l. a. p. 181

SECTIO

SECTIO VIII

DE OBSIGNATIONIS IN BAPTISMO VSV PRAESTANTIA ATQVE EFFICACITATE

§. I

Nos magnam
baptismo, Reformati
ferme nullam, efficacitatem
tribuunt

Restat adhuc nobilissima disputationis pars, quae de baptismi efficacia, praestantia, atque usu, agit. Nos magnam baptismo, Reformati ferme nullam, efficacitatem tribuunt. ^{a)} Vtra harum sententiarum probabilior et uero similior sit, dispiendum accurate erit

a) Illud generatim, inquit WITSIUS, est tenendum, quum baptismus sit Sacramentum, et sacramentum sit sigillum, et sigilli usus sit aliquid confirmare, ac certiorare, efficaciam baptismi in confirmatione ac certioratione promissae gratiae consistere. E. a. §. LVI. p. 509. Legantur, quae de Sacramentis sigillatim spectatis Sect. II. huius disp. §. I. et §. VIII. p. 10. et 17. et Sect. V. de gratiae diuinae in baptismi oblatione §. V. p. 37. fusius uberiusque disputauimus. In eandem, in qua quidem nos sumus, loqui sententiam Ecclesia Anglicana uidetur. Haec enim eius est de Sacramentis confessio. Sacramenta a Christo instituta non tantum sunt notae professionis Christianorum, sed certa quaedam potius testimonia et efficacia signa gratiae atque bonae in nos uoluntatis Dei, per quae inuisibiliter ipse in nos operatur, nostramque fidem in se non solum excitat, uerum etiam confirmat. Artic. Fidei Artic. XXV. Vid. H. L. BENTHEMII Neu Eroeffneter Englischer Kirchen- und Schulen-Staat cap. VIII. p. 180

§. II

Efficacia baptis-
mi realis
est

Efficacia baptismi uel maxime, dum diuinam gratiam offert, confert, et obsignat, dum peccatorum ueniam apportat, dum uitam et salutem, recte utentibus,

bus, donat, dum fidem excitat et confirmat, dum hominem denuo generat, dum salutis aeternae eum haeredem constituit, ^{b)} REALIS est, Io· III· c· 5· Ephes· V· c· 25· 26· 27· Tit· III· c· 5

b) Vid· Sect· III· Disputat· §· XII· p· 26· 27· et Sect· V· §· II· p· 35· Ingeniosus ad comminiscendū omnino WITSIVS est. Non uult dicere, baptismum plane non efficacem esse. Quid dicit igitur Omnis baptismi efficacia *moralis* est, uti in scholis loquuntur, ac toto genere distincta ab efficacia reali ac physica. Bene FRANCISCVS BURMANNVS Synops· lib· VII· c· IIII· §· XXVII· *Nec aliam Sacramentorum potentiam agnoscimus quam moralem, qualis in signis et uerbis est ad rem non efficiendam et producendam, sed significandam et obsignandam.* Significatio autem ista et obsignatio ualida admodum est, et in legitimo usu exhibitionem quandam rei significatae in sese continet, sed exhibitionem, quae cum natura Sacramentorum conueniat. Exercitat· l· §· LVI· p· 509· Omnis res uel *efficax*, uel *minus efficax*, uel in actione et motu, uel in otio et quiete est. Baptismus est actio, est enim Sacramentum, uid· Disp· Sect· I· II· p· 10· et 11· Si est actio, uel est efficax, uel inanis. Inanis esse non potest, quoniam actio sacra et diuinitus imperata, quoniam in hac actione, quae in elemento quodam externo uersatur, si institutionis uerbum accedit, gratia Euangelii confertur et obsignatur. Sect· II· §· I· p· 10· Est ergo uel maxime efficax. Si est efficax, operari quid, conferre et efficere debet. Quidquid enim nihil operatur, confert et efficit, illud non est positum in actione et motu, sed in otio et quiete. Operatur autem baptismus salutem, confert gratiam, efficit, ut filii irae filii amoris fiant, ergo non est actio inanis, ergo datur inter efficacitatem eius et efficacitatem *physicam*, quae consistit in actione et operatione, ἀναλογία. Efficacitas moralis κατὰ χρησικῶς talis dicitur. Non efficit rem, sed adumbrat tantum. Non operatur in baptismo remissionem peccatorum, non liberat a morte et diabolo, non donat aeternam beatitudinem, sed est uitae mortisque tantummodo simulacrum. Dum immergimur, mortis, dum emergimus ex aqua, uitae, imaginem, eleganter expressam, cernimus. Sect· VIII· §· XXVIII· Est igitur significatio, non actio. Nihil exhibet, generatim si efficacitatem moralem consideraueris, praeter umbras, nihil confert, praeter imagines,

nes, obfignatque praeter φαντάσματα nihil. Videte igitur, quantum pretium statuunt baptismo Reformati, qui non adumbratum, non fictum, non commentitium, sed uerum, sed sincerum, sed excellens λουτρὸν παλιγγενεσίας καὶ ἀνακαινώσεως a Paulo uocatur, Tit. III. c. 5

§. III

*Magnifice de
Paedobaptismi
usu loqui uide-
tur WITSIVS
VS*

*Utilitas Paedo-
baptismi, inquit
WITSIVS,
magna respectu
piorum paren-
tum est*

*Paedobaptismi
utilitatem con-
sequitur diui-
nae benignitatis
praedicatio.*

Magnifice quidem de Paedobaptismi praestantia et usu loqui uidetur WITSIVS, sed, si sententiis uerborum inanium pompam detraxeris, quam parum efficacitatis huic initiationis sacramento tribuat, statim uidebis. Verborum igitur horum pondera diligenter examinabimus. Primum huius rei argumentum a iucundo desumptum est. Parentibus non potest non iucundissimum esse, quod charissima sua pignora nouae lucis usura donata, et mystici fontis tinctione sacrata, Deo Christoque eius sistantur, et ecclesiae communioni insita, ad participationem omnium salutarium bonorum solenniter admittantur, impressoque sigillo Dei et Christi esse declarentur. Sed, quid opus noua luce, doctissime uir, foederatis iam adscripti sunt? quid mystici fontis tinctione, iam purgati sunt, quid noua insitione, insitus enim mentibus eorum Christi amor iam est, quid noua cum Ecclesia unione, ciues eius nati, non facti sunt, quid noua ad participationem omnium salutarium bonorum solemnem admissione, redditi eorum iam participes sunt, his iam fruuntur, quid sigillo Dei et Christi, quid hac publica declaratione, foedus ipsis pro sigillo est, Deus filios eos declarauit. Alterum huius rei firmamentum eodem fundamento innititur. Vbi, quum ingens sese proferat Dei benignitas, primum amplissimam gloriae ipsius praedicandae materiam supplet, et pia pectora laetitia non uulgari perfundit, qua simul

simul ad redamandum tam pium patrem uehementius incitantur, cui propter se posteritatem suam curae esse perspiciunt. Longe ampliore illustrioremque gloriae diuinae praedicandae materiam suppeditat parentibus, ipsa, quae contigit in sacra illa purgatione liberis, noua generatio. Sciunt parentes, se irae quidem filios generasse, quos, ut haeredes esse praestantissimorum bonorum possint, rursus generauerit luminum Pater, Deus, Io. I. c. 13. Iac. I. c. 17. 18. Sciunt, quae magna solatia ipsis scientia dat, suos filios esse Dei, summi Regis, filios, 1. Pet. II. c. 9. Quam etiam ob rem gratias ei agunt, quas possunt, maximas, commemorantque beneficia eius, Coloss. I. c. 12. Sciunt demum, benignissimum Patrem, liberos suos amare, fouere, tueri, ornare. Tertii, quod profert, argumenti uis haec est. Et profecto, si nihil aliud emolumentum ex Paedobaptismo proueniret, hoc maximum esse, prudentes omnes fatebuntur, quod parentibus necessitatem imponat sacratissimam, liberos suos, quos tam mature Deo deuouerunt, in Christianae religionis mysteriis, ueraque uitae sanctimonia, tam institutione ac monitis, quam exemplo bono, solícite informandi ^d). In hanc curam incumbere omnes parentes, nisi uelint sanctissimum foedus cum Deo negligere, uiolare, rumpere, atque infirmare, omni studio, cura et cogitatione debent, ut liberorum mores et uitam ad Dei uoluntatem conforment. Nihil igitur emolumentum ad parentes ex illa efficacia morali redundat, fructusque nullus

Paedobaptismus parentibus imponit necessitatem liberos suos solícite informandi

c) Exercit. a. §. II. III. IIII. V. pag. 482. 483. 485

d) Exercit. l. §. LVII. p. 510

§. IIII

*Fructus etiam
nullus, si ba-
ptismus non
λουτρον παλιγ-
γενειας, ad in-
fantes ipsos re-
dundat*

Habet omnino baptismus, de quibus gratulari sibi initiatus potest, bona excellentissima. Habet omnino accepti beneficii recordatio delectationem. Sed qualis illa esse apud eos potest, qui nec peccatorum ueniam, nec uitae lucisque coelestis usuram, nec salutis aeternae spem certissimam, in ipso baptismi momento in infantes conferri, falso sibi persuadent. Nostrae autem conscientia generationis, diuinitus in sacrosancto baptismi momento factae, summorum beneficiorum recordatio iucundissima est. Haec consolationis plena. Haec semina uirtutum in animis nostris excitat. Haec ad pietatem nos et reuerentiam erga Patrem benignissimum impellit. Haec a uitiis nos reuocat. Haec nos nunquam inertes, desidiososque esse finit e)

e) *Quam amica, inquit WITSIVS, piis debet esse pectoribus diuinae charitatis recordatio, quod modo natos, et adhuc a matre rubentes, e genitricis gremio in ulnas quasi suas solemniter deferri iusserit, quod canticum illud ori ipsorum indiderit, Fecisti, ut securus agerem ad ubera matris meae, in te reiectus sum ex uulua, inde ab utero matris meae, Deus meus es. Psalm. XXII. c. 10. 11. Quod denique a teneris, ut aiunt, unguiculis sacratissimo sibi foedere iunxerit, eiusque bonis omnibus tam clementer initiauerit. Recordatio eiusmodi uti consolationis plena, ita etiam uirtutum Christianarum, et exactissimae sanctimoniae promotrix est. Exercit. l. §. LVIII. p. 510*

§. V

Multum emolumentum ex baptismo suo capiunt infantes

Magno etiam infantibus baptismus emolumento est, propterea, quod ad numerum filiorum Dei adscripti, eodem cum illis iure utuntur, quod ab illis diliguntur, quotidianisque precibus Patris coelestis curae, fidei, et tutelae etiam atque etiam commendantur. Qui quidem baptismi fructus, quamuis iucundissi-

cundissimus sit, referri tamen minime ad ipsam, quam in sacrosancta illa actione ostendit, baptismi efficacitatem debet *f)*

f) Denique ne tunc quidem inutilis aut inefficax infantibus baptismus est, dum infantes sunt. Nonnihil certe emolumentum ex baptismo suo capiunt, quod, in corpus Ecclesiae insiti, aliis membris sunt aliquanto commendatiores, ipsique Deo communibus totius coetus precibus accurate commendantur. Exercit. l. §. LVIII. Si rerum diligenter perpendere momenta studemus, tunc primum videndum, quid rem unamquamque constituat, siue, ex quibusnam partibus sit conflata, et deinde, quid sit, praeterea, quid efficiat, postea, cuius in primis utilitatibus inseruiat, et postremo, quos fructus edat. *Vnius esse rei plures fructus possunt.* Hi uel infantibus, cum aetate profectis, communes, uel proprii eorum sunt. Fructum huius aetatis proprium uideo nullum, praeterquam illum, quod et paruulos non contemnat despiciatque Deus, et quod illis etiam ad paterni fauoris diuitias, aeternaeque salutis thesauros, aditus pateat

§. VI

Causae, cui deseruiebat, mihi obliuisci plane uidebatur WITSIVS, cum scriberet. *Baptismus est* ^{Signum exhibitium baptismum esse con-} *ex eorum signorum genere, quae exhibitiva dicuntur.* ^{tendit clarissimus aduersari-} Sed, cum legerem examinaremque, quae sequuntur, uidi hominis acutissimi artes et technas. ^{us} Adiicit enim statim his. *Quae ita rem significatam repraesentant, ut ea repraesentatione ius ad rem significatam exhibeatur g).* Nunc autem uel rem ipsam, uel rei imaginem, exhibere solemus. Duplex igitur, ut hac uoce utar, est *exhibitio*, quarum una ipsam rem in nos confert, altera autem rei imaginem et quasi uultum repraesentat. Non de illa, sed de hac, WITSIO sermo est *b)*

g) Haec obscura per quam *signi exhibitui* descriptio est. Quid enim est *rem significatam ita repraesentare, ut ea reprae-*

sentatione ius ad rem significatam exhibeatur. Quod ius. Quae res. Quae spes. Voluit fortassis dicere, quod dixit saepius. *Baptismus est signum, cuius beneficio regeneratum iam hominem esse, intelligimus.* Ius ad rem in sacrosancta illa aquae salutaris adspersione non praesentatur tantum, sed uere conceditur. Accipimus enim in illustrissima illa generatione non solum *ignem, potestatem, libertatem, facultatem*, imo et ipsum *ius*, ut fieri filii Dei possimus, Io. I. c. 12. uerum etiam filiorum ad nos dignitas amplissima redit

- b) Hoc ex exemplis, acute scilicet excogitatis, cognoscimus. *Veluti si* infanti Regio in cunis adhuc uagienti Sceptrum et corona, quae regni insignia sunt, a regni proceribus deferantur, uel alteri alicui nobili puero ordinis singularis, et extraordinariae militiae symbola, uti torques conchyliatus, uel catena aurea cum uellere, uel fascia caerulea decussata, cum appensa cruce, et affixa columba, et si quae id genus plura sint. Quae quidem ab illo infante, et ab isto puero, quo tendant, non intelliguntur, non tamen cassa rerum signa sunt, sed maximae dignitatis non fallaces tesserae. Sic et infans, dum sacro fonte mergitur, ignorat quid sibi fiat, atque hactenus ipsi signum non est, quum neque externam caeremoniam, neque rem significatam, neque relationem unius ad alteram dignoscat, unde nullum inde gaudium, nullam animi ad tantam dignitatem gestientis hilaritatem percipit. Attamen ea interim nanciscitur, quae ex institutione diuina summae felicitatis certissimae tesserae sunt, quod non desinunt esse ignorantem, et quod re uera sibi fuisse, uel in tempore, uel in aeternitate, laetus experietur. E. a. §. LVIII. p. 511. Inter sceptri et coronae, ad infantis Regii, inter torquem conchyliatum et catenam auream cum uellere, ad nobilis pueri cunas *adportationem*, et gratiae diuinae in baptismo *collationem* et *obsignationem* nulla intercedit *ἀναλογία*. Regio infanti, nobilique puero, hae delectationis ergo res pretiosissimae ostenduntur. Infantibus sacri fontis aqua adspersis, res pretiosissimae, quae *uita, lux* et *libertas*, re ipsa dantur. En discrimen maximum. Attamen infans ignorat, quid sibi fiat. Quanquam rei modum ignorat infans, quanquam et nos ignoramus ipsum, magnum tamen inde gaudium, quoniam Dei spiritus eos impellit, Rom. VIII. c. 14. percipere eos, uel ex eo intelligimus, quod celebrent ornetque laudibus Deum Psalm. VIII. u. 3

§. VII

Quantum efficacitatis A. C. Theologi huic salutis *Lutherano-*
 fonti tribuant, diligenter exponit WITSIVS. ^{i) rum de effica-}
 Neque hoc, quod Reformatorum, ut dicuntur uulgo, ^{itate baptismi}
 Theologi a nostris hac in parte secedant, secernant ^{sententiam re-}
 que se doctoribus, inficiari, reticereque potest. ^{censet WIT}
 Quamquam et illud, Reformatorum quosdam, etiam ^{SIVS}
 primi ordinis, Theologos, non ualde a Lutherano-
 rum sententia abhorrere, haud diffiteatur ^{l)}

i) A. C. Theologi contendunt, Sacramenta esse organa, media, et ὀχήματα, uehicula, per quae Deus offert, exhibet, et credentibus applicat, promissionem Euangelii propriam de remissione peccatorum, iustitia et uita aeterna. Ac proinde esse instar diuinæ manus, qua Deus Pater uult gratiam suam exhibere, donare, applicare, et filius Iesus Christus meritum suum applicare credentibus, et Spiritus S. efficaciam suam exercere ad salutem omni credenti. Et super hac re controuersiam mouent, non ZVINGLIO solum, sed et CALVINO, BEZAE, GRYNÆO, TOSSANO, PISCATORI, et Reformatis Doctoribus communiter, negantibus sacramenta habere re uera in se thesauros, et coelestia bona, quasi per illa nobis donetur promissio. Exercit. l. §. LX. p. 511

k) Exercitat. l. §. LXI. p. 512. BEZA postquam nitide professus esset, significatiue mundari Ecclesiam baptismo aquae, realiter baptismo Spiritus, sic pergit contrarium dogma annon ex foetidis Scholasticorum lacunis haustum est, qui, ut suum Satanicum characterem inueherent, causatiuam, ut loquuntur, uim conferendae gratiae, principalem quidem Deo, instrumentalem autem Sacramentis tribuerunt. Ad Act. Colloqu. Mompelg. Dogm. l. et II. Non multum abludit ANDREAS RIVETVS, uenerandum non Gallicis solum, sed Belgicis Ecclesiis nomen, qui Disputationibus Leidensibus Disp. XLIII. postquam recitauisset sententiam Bonauenturae, Scoti, Durandi, Occami, Gabrielis, Richardi, etc. docentium, Sacramenta gratiam conferre, NON QVOD EAM PRODVCANT, SED QVIA DEVS EX PACTO IN VSU SACRAMENTORVM EAM PRODVCIT ET OFFERT, Thesi XXVIII. Sic pergit. Quamuis autem in eo sint culpandi, quod ὑποτυπώσας sanctorum uerborum reiecta, κενωφωσίαις introducant, ad rem nihilominus, quod spectat, melius sentire uidentur, quam qui a Luthero poti-

potius, quam a Christo, nomen suum deducentes, de uerbo et Sacramento ita loquuntur, ut ipsis etiam **COLLATIONEM GRATIAE ET IUSTIFICATIONIS** tribuant, et opus operatum uerbo reiicientes, non minus tamen efficaciae actioni externae adscribunt, quam qui sacramenta causas gratiae proprias statuunt. *In eo quidem calumniam nos tam a Pontificiis, quam Lutheranis, pari conqueritur, quasi signa nuda, uacua, et prorsus inefficacia statueremus, et mentem Reformationum sic exponit, quum praeter significationem ex instituto Dei, SVAM ETIAM EXHIBITIONEM, SED MODO SACRAMENTIS APTO, et ob-* signationem promissionum diuinarum iis attribuamus

- 1) *Iudiciosissimus et Doctissimus Vir, LVDOVICVS LE BLANC, illis se Theologis consentire non posse protestatur, qui admittunt quidem sacramenta esse signa practica et exhibitiva, neque carere sua efficacia, quum rite administrantur, non intelligentibus, nec habentibus usum rationis, sed tamen uolunt, sacramenta non alia ratione actiua et practica esse, quam obsignando gratiam iam acceptam, adeoque sacramenta, siue in adultis, siue in infantibus, gratiam iustificantem praesupponere; quae HENRICI ALTINGII sententia sit. Contra enim omnino tenendum existimat, Sacramenta non solum obsignare gratiam acceptam, sed etiam esse media gratiae recipiendae, et signa cuiusdam gratiae praesentis, et quae cum ipsis confertur atque communicatur. Putatque signis sacramentalibus, in eorum usu legitimo, uirtutem quandam diuinam assistere, quae ex certo pacto et promissione Dei, gratiam salutarem suscipienti confert, et in anima illius operatur, E. a. §. LXII. p. 512*

§. VIII

*IVRIEI de
baptismo sen-
tentia*

Theologorum autem Reformationum neminem quidem *prolixius baptismi efficacitatem auxisse, extendisseque ulterius, quam clarissimum uirum PETRVM IVRIEVVM, cuius etiam sententiam ex uariis scriptorum partibus collectam et aphorismis quibusdam comprehensam exhibeat, diserte aperteque fatetur WITSIVS m).* Huius nunc ut explicet, excutiatque rationes, et sententiarum momenta ponderet, operam studiumque nauat n)

m) *Exercit. a. §. LXIII. p. 513*

n) *Ex. a. §. LXIIII. p. 513*

§. VIIII

§. VIII

Prodeant nunc loci Sacrarum Tabularum grauiissi- *Locus Ephes. V. c. 25. explicatur*
 mi, quorum unus hic est, *Ephes. V. c. 25.* ὁ Χριστὸς ἡγάπησε τὴν ἐκκλησίαν, καὶ ἑαυτὸν παρέδωκεν ὑπὲρ αὐτῆς, ἵνα αὐτὴν ἀγιάσῃ, καθαρίσας τῷ λουτρῷ τοῦ ὕδατος ἐν ῥήματι. Quibus nihil clarius uerbis, significantiusque nihil. Causa huius purgationis salutaris ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ, summus ille incredibilisque in miseros homines amor est. Amoris ardentissimi consecutio καθαρισμός ο). Graecorum uerbum καθαρίζω notat *tollere atque amouere* ea ratione sordes, ut pura res, intaminata inpollutaque existat. Λουτρὸν τοῦ ὕδατος ἐν ῥήματι baptismus p). Est igitur non conficta, sed uera purgatio baptismus. Frigida ergo et ieiuna haec est WITSII quaestio. *Quaenam autem est specialis efficacia baptismi. Ex his pericopis uix quisquam aliud didicerit, nisi generale illud, baptismum aliquid conferre ad nostram purificationem, renouationem et salutem. Quidnam autem illud aliquid sit, ex baptismi natura et indole colligendum est. Quae, quum, sicuti circumcisio, sit sigillum iustitiae fidei, uim eius in ualidissima et efficacissima obsignatione consistere oportet q).*

o) Varias doctissimorum hominum de hoc dicto sententias summo studio collegit CHRISTOPHORVS WOLFIVS in *Curis ad h. l.* p. 139. 140

p) Patrum sententias lege apud SVICERVM *Tom. I. p. 639. Tom. II. p. 278*

q) *Exercitat. l. §. LXVII. p. 514. Καθαρισμός iucundissimus baptismi fructus est. Vid. IUSTVS FEVERBORNIVS sacrarum Disquisit. Syntagmat. secundo Dissert. VII, §. XX. p. 177*

§. X

Loci Tit. III. c. 5. expositio **A**lter omni luce clarior locus est, *Tit. III. c. 5. Ἐσωσεν ἡμᾶς*, *servauit nos, saluos fecit nos. Cuiusnam beneficio.* Διὰ λουτροῦ παλιγγενεσίας, *per lauacrum regenerationis.* Quae autem eius dignitas. Summa omnino. Est enim non uulgare, non superstitiosum, sed sanctum et religiosum. Λουτρον Spiritus S. gratia praegnans. Λουτρον nouae generationis, cuius effector Spiritus S., qui etiam ἀνακαινώσεως certissimus auctor existit ^{r)})

^{r)}) Spiritus S. inquit AEGIDIUS HVNNIVS in *Lib. de Sacrament.* p. 184. Concurrit, ut caussa operans, utpote qui in baptismo otiosus non est, sed efficax, uel ad salutem, ut in credentibus, uel ad iudicium, ut in non credentibus hypocritis. Toti explodendi sunt, qui cum SCHLICHTINGIO atque ELSNERO ipsum Spiritum S. λουτρον illud παλιγγενεσίας uocant. Spiritus quidem S. cum aquis, propter earum copiam atque affluentiam, comparatur, *Iesai. XXXXIIII. c. 3. uid. C. VITRINGAE Comment. ad h. l. Tom. II. Fol. 473. 474. Joel. III. c. I.* At enim uero hic λουτροῦ et Spiritus Sancti facta nominatim mentio, propterea, quod cum aqua commiscere Spiritum S. prorsus debeat nemo. Vid. WOLFII *Curae ad h. l. p. 568*

§. XI

Loci Act. VIII. c. 17. 18. explanatio **I**llustris perquam locus est, qui de memorabili Paulli baptismo agit, *Act. VIII. c. 17. 18. XXII. c. 16.* Vox, qua nihil grauius, pleniusque nihil, de coelo delabitur. In lucem e tenebris uocatur Paullus, *Act. VIII. c. 4. 6.* Lumina eius menti praeferuntur. *c. 6. Ἀνάστηθι καὶ εἰσελθε εἰς τὴν πόλιν, καὶ λαληθήσεται σοι, τί σε δεῖ ποιεῖν.* Doctor ei datur egregius Ananias *c. 10.* Quas imposuerat ipsi Deus, strenue partes subit. Honorificentissime Paillum fratrem appellat *c. 17.* Muneris, quod obierat, rationes ipsi exponit. Huius haec summa

summa est. Lumen uitae, recepto prius oculorum lumine, complere omnem eius mentem debere. Hoc, ut secundum ordinem, quam sapientissime a Deo constitutum, bene prospereque procederet, fieretque σκεῦος ἐκλογῆς c. 15. consecrari Deo, purgarique aqua, e uitae fonte hausta, eum oportere. Quam etiam ob rem ἀναστὰς ἐβαπτίσθη c. 18. Habes breuem rei gestae narrationem. Vides uiam ad salutem proximam s). Vides, qua ingressus in regnum gratiae Paullus, ianuam apertam et patentem t)

s) Patefecit Deo Paulo uiam ad salutem. Via regia haec uia est, a Christo omnibus commonstrata. *Marc. XVI. c. 16.* Si nihil confert baptismus, cur purgandum hoc uas, quod elegerat Deus, prius, quam esset ad sacrum aliquem usum aptum, aqua illa salutari erat. *Certum est*, inquit I. O. PEARSONIVS, *Exposit. Symb. Apost. Art. X. p. 648.* remissionem peccatorum omnibus in nomen Christi baptizatis promissam esse, et extra omnem dubitationis aleam positum, cunctas personas, conditiones ad recipiendam baptismi ordinationem necessarias, exsoluentes, etiam beneficium huius ordinationis, puta remissionem peccatorum impetrasse. Et pag. 649. ex ipsa huius rei gestae narratione, quam uana, dubia et fluctuans de baptismo SOCINI opinio sit, docte demonstrat

t) Multa, et uerbis quidem splendidissimis de interna spiritus luce, de feruentissimis precibus, de liberalissima diuini Spiritus communicatione, disputat WITSIVS, et concludit. *Omnia haec baptismum eius praeceffisse uidentur. Quid ergo ille ad ablutionem peccatorum ipsius contulit. Purgauit eius animum, aperuit mentis oculos, dedit ipsi uitam, lucisque coelestis usuram. Et quos in eum contulit fauoris diuini thesauros, hos gratiae suae signis muniuit, consignauitque Sanctus Dei uiuentis Spiritus. Obsignauit collatam iam gratiam, et arrha fuit, non continuandae solum, sed et amplificandae, atque, uti mentem impleuit sanctissimis consolationibus, ita et animauit ad summa quaeque in demando sibi munere intrepide auspicanda.* *Exercit. a. §. LXVIII. p. 515*

§. XII

Locus 1 Pet.
III. c. 21. ex-
plicatus

Nihil nos, pro tuenda sententia nostra, de baptismi efficacitate, praesidii in Petri dicto, νῦν σώζει βάπτισμα, οὐ σαρκὸς ἀπόθεσις ῥύπου, ἀλλὰ συνειδήσεως ἀγαθῆς ἐπερώτημα εἰς Θεόν, 1. Pet. III. c. 21. inuenire, confidenter pronuntiat WITSIVS. Quatenus, fides, huius conclusionis est ratio. *Non seruat, inquit, nos, quatenus est depositio sordium, sed quatenus est interrogatio bonae conscientiae ad Deum.* Vbi autem illud QVA TENVS legitur. Haec potius germana uerborum uis est. Νῦν σώζει βάπτισμα, nunc seruat nos baptismus. Quanam ratione. Non, ut sordium carnis depositio est, οὐ σαρκὸς ἀπόθεσις ῥύπου. Haec enim mundities per omnem obtineri aquam naturalem potest. Sed, ut συνειδήσεως ἀγαθῆς ἐπερώτημα εἰς Θεόν, conscientiae bonae interrogatio ad Deum u). Intolerabilia plane sunt, quae addit WITSIVS, quod baptismus ut causa efficere potest, est depositio sordium carnis. Si nulla alia baptismo uis relinquitur atque efficacia, nihil habent, de quo gloriari ualde possint, noui foederis ciues. Tali enim ratione et purgari Iudaei x) poterant, aliaeque gentes omnes y). Adest autem diuina institutio, adest promissio. Aqua naturalis quidem aqua est, et manet. Est tamen ad sacros usus constituta, est cum Dei uerbo coniuncta. Est ergo non tantum naturalis, uerum etiam sacramentalis, et salutaris aqua. Ea quidem, ait WITSIVS, habet uim significandi et repraesentandi depositionem sordium animae, sed non habet uim efficiendi salutem nostram. Nisi aqua esset res munda, habens uim purgandi corpus a sordi-

sordibus suis, non esset baptisimus id, quod est, nempe signum iustitiae fidei et aspersio cordium a conscientia mala ²⁾. Quam significandi et repraesentandi vim etiam denegare nos naturali aquae non possumus. Tollit ergo omne discrimen inter *aquam naturalem*, et *sacramentalem*, uir doctissimus. Dum enim Petrus sacramentalem, a naturali, aquam distinguit et separat, hoc agit, ut ostendat, maiorem longe uirtutem inesse in aqua sacramentali, quam naturali. In eo conuenire, quod utrique purgandi uis communis sit. In eo autem discrepare, quod illa corpus tantum modo, haec corpus et animum purget. Est enim bonae conscientiae stipulatio apud Deum. Stipulatur enim Deus homini, se uelle eius Patrem esse et tutorem. Stipulatur Deo homo, se uelle eius filium ac seruum esse. Ex qua stipulatione Deus homini gratiae suae bona, homo rursus Deo obsequium omne debet ^{a)}. Oriuntur inde uitae et conscientiae tranquillitas, quae placida est, et quieta constantia

u) Vid. GERHARDVS in *Comment. ad h. l.* p. 473

x) Vid. EDVARD. POCKOCKIUS *Port. Mosi cap. VIIII*

y) Vid. TOB. PFANNERI *Syst. Theol. Gentil. purioris* p. 346. 347. 348. et IO. LOMEIERI *Epimenides, siue de Lastrat. uet. Gent.* Item HERMAN. WITSIVS *Miscellaneorum sacrorum Tom. II. Exercitat. XX. de Theolog. Gent. circa iustificat. §. X.* p. 531

z) *Veteris Test. lotiones dum physice purgabant corpus, symbolice notabant puritatem caeremonialem, quam, καθάρωσις τῆς σαρκὸς Hebr. VIIII. c. 9. Paullus nuncupat, hoc est, ut corpus eorum posset stare in locis, quae sancti dicebantur, et potuerint uti sacris carnibus sacrificiorum. Ea corporis lotio, quae in nostro est baptismo, melioris purificationis est Symbolum, eius nimirum, quae animam mundat, et accessum praebet ad coelum, et participationem spiritualium bonorum. At Symbolum tantum. Similitudo enim ista non facit nos saluos, sed*

id, quod cum aqua comparatum est, et aqua pura μεταφορικῶς dicitur. Vide sodes COCCÉIVM in h. l. Ex. a. §. LXVIII. p. 515

a) Baptismus uocatur ἐπερώτημα συνειδήσεως ἀγαθῆς. Quanam ratione? Quia, utar magni GERHARDI uerbis, inter Deum et peccatorem agitur de bona conscientia erga Deum propter Christum, hoc est, quomodo Deus erga baptizatum affectus sit, quid conscientia de gratia Dei promittere sibi debeat, l. a. p. 492. Est etiam ἐπερώτημα stipulatio, nimirum μετανοητικῶς. In stipulationibus enim quaeritur et respondetur, datur et accipitur

Quantum uis stipulare, et protinus accipe, quod do

IUVENALIS Satyr. VII. n. 165. Scite IO. BRITANNICVS. Stipulatio est uerborum conceptio, quibus is, qui interrogatur, daturum facturumue id, quod interrogatus est, respondet, ut das ne capram sanam, do. Deus igitur stipulatur homini adoptionem et haereditatem. Homo hoc Patris benignissimi promissum fiducia filiali accipit. Ex eo proficiscitur conscientiae constitutio placida, mens condemnationis cura uacans, amor mutuus, qui timorem omnem expellit 1. Io. IIII. c. 18. uid. GERHARD. l. c. p. 492. HUGO GROTIUS in Comment. in h. l. ἐπερώτημα stipulatio, inquit, est uox iuris, ut uidere est apud Theophilum titulo institutionum de uerborum obligationibus et sequentibus, et apud Graecos iuris Romani interpretes alios. In glossario ἐπερώτω stipulor. Sed per μετανοητικῶς, ut in iure saepe, nomine stipulationis comprehenditur, et responsio siue promissio. Nam et ἐπιερωτώμαι significat promitto, spondeo, in eodem glossario. In baptismo episcopus, uel alius quis, eius nomine ita interrogabat, aut, quod idem est, stipulabatur, Ἀποτάσσει τῷ σατανᾷ abrenuntiasne Satanae. Respondebat baptizandus ἀποτάσσομαι abrenuntio. Rursum interrogatus Συντάσσει τῷ Χριστῷ, adhaeresne Christo, respondebat Συντάσσομαι adhaereo. Hanc sponsonem salutis uocat TERTULLIANVS de baptismo

§. XIII

Interrogandi
Catechumenos
mos

Interrogandi Catechumenos, uetustum perquam morem, et usque ab Apostolorum aetate repetendum, esse uidetur b). Hinc formularum, quibus nuntium remittebant diabolo, et operibus eius, mundo et luxuriae eius, ac uoluptatibus, Catechumeni, frequens ad modum in sacris Christianorum usus c). Ter repetebantur d). Oculis recitabantur in occidentem conuersis,

uerfis *e)* ad has accedebat caeremonias obsequii stipulatio *f)*, fidei publica et solemnis professio *g)*. Quae omnia hanc potissimum ob causam fiebant, ut memorem in Christum animum praestarent, ut integri et sancti, honestique in omnibus uitae partibus, essent *b)*

b) Vid. CAVE im ersten Christenthum Lib. I. cap. X. p. 256. Diese Art zu fragen, scribit, scheint sehr lang vor Alters in der Kirche gebräuchlich gewesen zu seyn, und ist nicht unrecht, wenn man sagt, daß der Apostel damals darauf gezelet habe, wenn er die Tauffe den Bund, oder die Antwort eines guten Gewissens vor Gott nennet, in dem es auf nichts bessers kan gedeutet werden, als auf die gemeine Gewohnheit, da man in der Kirche bey der heiligen Tauffe auf gewisse Fragen hat Rede und Antwort geben müssen

c) AMBROSIVS de Initiandis Cap. II. Ingressus es regenerationis sacramentum, repete, quid interrogatus sis, recognosce, quid responderis, renuntiasti diabolo, et operibus eius, mundo et luxuriae eius ac uoluptatibus. Vid. Constitut. Apost. Lib. VII. cap. XLI. Ἀποτάσσομαι τῷ Σατανᾷ, καὶ τοῖς ἔργοις αὐτοῦ, καὶ ταῖς πομπαῖς αὐτοῦ, καὶ ταῖς λατρείαις αὐτοῦ, καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ, καὶ ταῖς ἐφευρήσεσιν αὐτοῦ, καὶ πᾶσι τοῖς ὑπὸ αὐτὸν. Renuntio Satanae et operibus eius, et pompis eius, et cultibus eius, et angelis eius, et inuentis eius, et omnibus, quae sub eo sunt

d) Videatur VICECOMES de Ritibus Bapt. Lib. II. cap. XX. p. 311. edit. Paris. 1618. VIIuo

e) AMBROSIVS Cap. II. de Initiandis. Ingressus igitur, ut aduersarium tuum cerneret, cui renuntiandum mox putaret, ad orientem conuerteret. Qui enim renuntiat diabolo, ad Christum conuertitur. Ad occidentem enim se conuertere debebant illi, qui nuncium remittebant diabolo. Vid. CYRILLI HIEROSOLYMITANI Catech. n. II. p. 278

f) Trita erat apud ueteres haec stipulationis formula. ΣΥΝΤΑΣΣΟΜΑΙ ΣΟΙ ΧΡΙΣΤΕ. Adhaereo tibi Christe. Constitut. Apost. Lib. VII. c. XXXXI. Μετὰ δὲ τὴν ἀποταγὴν, συντασσόμενος λέγει, ὅτι καὶ συντάσσομαι τῷ Χριστῷ, καὶ πιστεύω, καὶ βαπτίζομαι. Post renuntiationem uero, dum adscribit se, dicat, et adscribor Christo, et credo, et baptizor

g) Huius rei testimonia quam plurima extant. Videatur, ut nunc AMBROSIVM, HIERONYMVm, GREGORIVm NAZIANZENVM, BASILIVm, EPIPHANIVm, SALVIANVM, atque alios, non laudem,

dem, AUGUSTINI Confess. Lib. VIII. c. II. Et HILDEBRANDI
Rituale Baptismi Vet. p. 79. 80

b) EPHREM SYRVS de Abrenuntiatione baptismi p. 150. Hanc renun-
tiationem, inquit, angeli in hora baptismatis scribunt. Haec a nobis o-
mnibus Christianis confessio exigetur iudicii tempore

§. XIII

*Vnus tantum
modo bapti-
smus est*

Vnus, si formam eius speciemque recte confide-
raueris, tantum modo baptismus est. Sola aqua
baptismi haud suffinet dignitatem ⁱ⁾. Ad *elementum*
accedere debet *uerbum*, et tunc fit *sacramentum*. Di-
stinctio igitur EXTERNI INTERNIQUE ^{k)} baptismi,
male sanae rationis inuentum est. ^{l)} Vid. Io. GEORG
DORSCHER in Epist. ad Hebr. Comment. p. 251

ⁱ⁾ Recte AMBROSIVS de Initiandis cap. IIII. Cognosce, quod aqua
non mundat sine Spiritu. LUTHERVS baptismum, Dei, siue diui-
nam aquam, item aquam coelestem, sanctam, et salutiferam, uocat,
Confess. P. p. 537. Idem eodem loco. Quis uero, ait, adeo ue-
cors, et inops animi est, qui hoc ignoret, diuulsis baptismi partibus, a-
quam esse aquam. Qua uero fronte tu tibi tantum sumis, ut non uere-
aris ab ordinatione Dei pretiosissimum *κειμήλιον* auellere, quo Deus il-
lam constrinxit, et inclusit, neque inde diuelli uult aut seiungi. Quippe
uerbum Dei, aut praeceptum, item nomen Dei, in qua ipse solet esse
nucleus, qui thesaurus ipso coelo et terra omnibus modis nobilior est et
praestantior

^{k)} Apposite ad rem. AEGIDIUS HVNNIVS quoniam, inquit, ex a-
qua baptismi renascimur, per lauacrum aquae mundamur a peccatis et
sanctificamur, in mortem Christi baptizamur, et Christum in bap-
tismo induimus, quin imo, Paulo teste ac iudice, per lauacrum regene-
rationis salui reddimur, sequitur esse horribilem, et in ecclesia nulla mo-
do ferendum errorem, quo nonnulli nugantur imperite et impie, Spi-
ritum Sanctum regenerationem non per externum aquae baptismum, sed
sine hoc perficere, cumque Paullus norit unum tantummodo baptismum,
qui iussu atque nutu Dei ordinantis sit lauacrum regenerationis, ipsi
econtra duplicem baptismum faciunt, alterum aquae, alterum Spiritus,
grunnientes, lauacrum aquae sine baptismo Spiritus in infantia dispensa-
ri, alterum uero, qui Spiritus sit baptismus, hoc est, internam regene-
rationem in adultiorem aetatem, nonnunquam etiam in extremam usque
senectam differri. Lib. a. p. 190

^{l)} Vid.

1) Vid. Io. GVILIELMVS BAIERVS *Theolog. Positiu. Part. III. c. X. p. 672. Concluso*, inquit WITSIVS, *uerbis BEZAE, quibus nihil esse potest in hac materia disertius. Dicamus, inquit, Apostolum respexisse ad interrogationes Catechistarum, quibus Catechumeni INTERIOREM BAPTISMVM IAM TESTIFICABANTVR EXTERIORE SANCIENDVM. Vnde illud Tertulliani, quod est ueluti commentarii uice in hunc locum, in lib. de Resur. Carn. ANIMA NON LAVATIONE, SED SPONSIONE SANCITVR, Exercitat. c. §. LXVIII. p. 516. Refellit sine dubio eos et refutat TERTVLLIANVS, qui falso sibi persuadebant, aquam sacramentalem, siue quis credat, siue non, omnes animi maculas delere*

§. XV

Patrum, uitae fonti diuinam uirtutem tribuentium, *Patrum de Baptismi efficacitate sententias explodit* WITSIVS. *Maxime, inquit, luxuriarunt Patres circa sacramenta, atque uti-
externorum signorum usum superba caeremoniarum
pompa exornarunt, ita et uirtutem iis adscripsere maio-
rem, quam Scripturarum patitur simplicitas. NAZI-
ANZENS, in carmine de uita sua, narrans quanto in
periculo nauigans fuerit, id sibi praecipue doluisse testa-
tur, quod nondum esset baptizatus*

Καθαρσίῳ γὰρ, Οἷς Θεοῦ μεθ' ὑδάτων

Ἡλοτριῶμιν ὑδασι ξενοκτόνοις

Lustralibus etenim ab aquis illis, QVIBVS

NOS DEIFICAMVS, me arcebant undae maris.

At Scripturarum simplicitati inhaerere, longe tutius est, quam rhetoricis Patrum amplificationibus, ueluti torrente, ab: ipi m). Patres quandoque errasse, et lapsos esse, non ignoramus. Patrum sententiis standum unice esse, nequaquam affirmamus. Patrum tamen sententias, quae oraculis diuinis consentiunt, debita fraudare laude uelle, minus liberale, atque iustum esse, existimamus. Oritur enim doctrinis coe-

N

lesti-

lestibus noua semper lux, dum priscae aetatis doctores praestantissimos idem sensisse, idem docuisse, idem denique scripsisse, intelligimus ⁿ⁾

^{m)} Ex. al. §. LXX. p. 517

ⁿ⁾ Poetae quandoque liberius loquuntur et scribunt. Crediderim tamen, nihil amplius dicere uelle Poetam, quam quod dixit Petrus II. Epist. cap. I. c. 4. γέννησθε θείας κοινωνοὶ φύσεως. Hoc certe fit in sacramento baptismi. Christiani docent, inquit HILDEBRANDVS, Lib. al. p. 5. per sua mysteria, praesertim in baptismo, hominem ad Dei imaginem renouari, et Deo similem iterum fieri. Vocarunt autem Patres baptismum modo *indulgentiam*, siue *absolutionem*, datur enim uere credentibus in baptismo peccatorum uenia. Vid. COTELERIUS not. in Constitut. Apost. lib. III. c. VIIII. modo παλιγγενεσίαν ψυχῆς, CYRILLVS Catech. Praefat. n. X. modo ὕδωρ ζωῆς, IUSTINVS Dialog. p. 231. modo *salutem* NAZIANZENS Orat. XXXX de Baptismo p. 655. b. modo τὴν σφραγίδα τοῦ κυρίου EVSEBIUS de uita Constantini M. Lib. IIII. c. LXII. Omnia in unum congerit NAZIANZENS. Δῶρον καλοῦμεν χάρισμα, βάπτισμα, χρίσμα, Φῶτισμα, ἀφθαρσίας ἱνδύμα, λουτρὸν παλιγγενεσίας, σφραγίδα, πᾶν ἔτι τίμιον. Orat. XXXX de Baptismo p. 638. Donum uocamus, gratiam, baptismum, unctionem, illuminationem, incorruptionis indumentum, regenerationis lauacrum, sigillum, ac denique excellentissimo quouis nomine appellamus. Recte hoc. Est enim aqua diuina. Hanc pro dignitate laudare nemo satis commode potest

§. XVI

Non Patribus
hac in re, sed
WITSIO,
errati uenia
petenda

Nulla hic excusatione, nulla moderatione animi atque aequitate, opus. Salua Patrum res est, non Patribus errati uenia, sed BEZAE et WITSIO ^{o)} petenda. Tantum enim, quantum iustum erat, tribuere initiationis sacramento honorem debebant ^{p)}

^{o)} Exercit. a. §. LXXI. p. 517

^{p)} Iniuriam, uel summam, infert WITSIVS Patribus, dum scribit *rbetoricationes illas Patrum* de baptismi efficacia ac necessitate, et communem Ecclesiae praxin plurimum discrepare. Si enim su-

um

um cuique tribuendum, quae legis naturalis natura notae atque omnium mentibus insitae, regula, et honorem huic Sacramento debitum tribuere ipsi debuerunt Patres. Vehementer a THOMA BYRNETIO reclamatur. Non negamus, inquit, e Patribus nonnullos, de utroque ritu Christiano, Baptismo et Coena Domini, ita locutos esse, ac si quid *magici* aut *mystici* utrilibet inesse credidissent. De fide et Officiis Christianorum cap. V. p. 75. Magici quidquam inesse in baptismo, non dicunt Patres, sed *diuinam* ipsi propterea, quod est *diuina aqua, uirtutem*, praestantia eius permoti, attribunt. Qua de re assentitur BYRNETIO BYRMANNVS. Scriptura, inquit, hos religionis corruptores, qui externis uerbis et signis in sacris tantum tribuunt, magos appellare non semel solet. Et deinceps. Quae signorum superstitio, affectusque idololatricus, omni modo cauendus ac eliminandus est. Tom. II. Synops. Lib. VII. c. IIII. p. 325

§. XVII

De magna Reformatorum Theologorum consensio-
ne non ualde sum sollicitus, neque intimis sensi-
bus angor. Licet enim pro sua sententia *integras*
stare legiones, iunctasque umbone phalanges, gloriari
WITSIVS q) possit, unius tamen generis humani Con-
feruatoris praeclare dictum Io. III. c. 3. et 5. omnium
eorum sententias, et auctoritatis pondere, et utilita-
tis ubertate, superabit

q) Ex l. §. LXXII. p. 518. §. LXXIII. IURIO BYRMANNVM op-
posuit, qui uerbis apertis docet, etiam ante percepta sacramenta gra-
tiam suam largiri Deum solere, cuius acceptae Sacramenta tantum si-
gna et indicia sint. Vid. FRANCISCI BYRMANNI Synops. Tom. II.
Lib. VII. c. IIII. §. XX. p. 325

§. XVIII

Superiore memoria certos fuisse locos, solennes dies,
stataque, quibus Catechumeni salutari aqua con-
spergerentur, tempora r) res nota peruulgataque apud
omnes est s). Homines saepe imperiti, rerumque

De statis Pa-
trium memoria
baptismi die-
bus

diuinarum plane rudes, quos superstitionis auitae tae-
debat, coelestis huius aquae sibi ab Episcopis benefi-
cium expetebant. Hi instituendi probe erudiendi-
que ad Christianorum instituta erant. Inde factum,
ut Patres, et bono hoc quidem consilio, ad aliquod
tempus, in festos quosdam dies, sacrosanctam hanc
initiationis actionem differrent ^{r)}. Haec tamen non
uniuersalis sanctio fuit ^{u)}. Cauebant tamen, ut erant
prouidi, legibus, ne cuiquam, grauiter periculoseque
aegrotanti, ^{x)} aditus ad hunc vitae fontem ^{y)} praeclu-
deretur

^{r)} *In prisca ecclesia status baptismati locus, stata plerumque fuerunt tem-
pora. Initio quidem omne tempus baptismo habile censebatur. TERTULLIANVS de baptismo. Omnis dies domini est, omnis ho-
ra, omne tempus habile baptismo. Si de solemnitate in-
terest, de gratia nihil refert. Dein duo anni festa, Paschatis
nimirum et Pentecostis, sacro huic officio fuere adhibita, ad maiorem
solemnitatem, cuius ultra, quam par est, studiosi fuerunt Veteres. Id-
que iam Tertulliani tempore obtinuit, qui eius rei rationes profert, sed
niue frigidiores. Postea lege cautum fuit, ne alio tempore administra-
retur. LEO I. Episcopus Romanus, ad Siciliae Episcopos Epiphaniae
etiam die baptizantes, scripsit. Baptizandis in Ecclesia electis duo tem-
pora esse legitima, ideoque, inquit, dilectionem uestram monemus, ut
nullos alios dies huius obseruantiae misceatis. Tandem excommunica-
tionis poena in eum decreta est, qui, excepto mortis articulo, extra illud
tempus baptizasset. In CONCILIO ANTISIODORENSI,
quod habitum est Anno DXC. Canon XVIII. sancitur, eum
qui id fecerit, tribus mensibus a communione Ecclesiae
sequestrandum esse. Exerc. I. §. LXXIIII. p. 518. 519*

^{s)} *Vid. CAVE im ersten Christenthum P. I. cap. X. p. 248. 249. et IO-
ACH. HILDEBRANDVS, Lib. al. p. 36*

^{t)} *Idonei hac ratione fieri ad baptismum, qui adulta iam aetate erant,
debebant. Fidei enim ipsis erat reddenda ratio. Quam etiam ob
causam baptismum Catechumenorum morabantur, ne praepropera
huius rei festinatio, detrimento Ecclesiae esset, ne proditores de-
sertoresque immoderate facilitate eius abuti possent. Concilium Eli-
berita-*

beritanum Can. XXXXII. edicto sanciuerat. *Eos, qui ad fidem primam credulitatis accedunt, si bonae fuerint conuersationis, intra biennium placuit ad baptismi gratiam admitti.* Plura lege apud HILDEBRANDUM lib. a. pag. 18. 21. 22. et BINGHAM Orig. Ecclesiast. Volum. IIII, Lib. X. c. V. §. V. p. 7. De adultis aetate haec omnia intelligenda sunt, non de infantibus. Generandi enim infantes ex aqua et Spiritu erant, quam primo id fieri commode tempore poterat. Hoc, si instituti nostri ratio pateretur, testibus per quam multis, ut CLEMENTE ROMANO, HERMA PASTORE, IVSTINO MARTYRE, IRENAEO, TERTLLIANO, ORIGENE, CYPRIANO, GREGORIO NAZIANZENO, atque aliis, planum facere possemus. Digna interim est, quae legatur elaboratissima GVIL. VVALLI disputatio, quae inscribitur, *Histor. of Infant Baptism. Parr. I. c. I. etc*

2) Primum, inquit AMBROSIVS, uel quisquis auctor Commentariorum in Epist. Paullinas est, quae Operibus eius continentur, uid. ROBERTVS COCVS, in Censura quorundam Scriptor. Veter. p. 272. et 275. omnes docebant, et omnes baptizabant, quibuscunque diebus uel temporibus fuisset occasio. Nec enim Philippus quaesuit aut diem, quo eunuchum baptizaret, neque ieiunium interposuit. Neque Paullus et Silas tempus distulerunt, quo ostionem carceris baptizarent cum omnibus eius. Neque Petrus diaconos habuit, aut diem quaesuit, quando Cornelium cum omni domo eius baptizauit. BASILIVS M. in Adhortat. ad baptism. Hom. XIII. Tom. I. fol. 409. a. b. πρὸς τὴν διὰ τοῦ βαπτίσματος σωτηρίαν, καὶ νύκτα ἐπὶ καὶ ἡμέραν, καὶ ὥραν, καὶ συγκμὴν χρόνου, καὶ τι βραχύτατον. Ad baptismi salutem quodlibet tempus accommodum est, siue dies sit, siue nox, siue hora, seu quaecunque temporis momentum etiam minutissimum

α) Concilii Gerundensis haec erat Canon IIII. sanctio. De Catechumenis baptizandis id statutum est, ut in Paschae solemnitate uel Pentecostes, quanto maioris celebritatis maior celebritas est, tanto magis ad baptizandum ueniant, ceteris solemnitatibus infirmi tantummodo debeant baptizari, quibus quocunque tempore conuenit, baptismum non negari, Tom. IIII. Conciliar. p. 1568. Habitum hoc est A. DXVII. Vid. HILDEBRANDVS in Arte bene moriendi cap. III. pag. 25. etc

γ) Causas, quare multi tardarent procrastinarentque initiationis sacramentum, diligenter expendit VVALKERVS, Plea for Infant Baptism in Praefatione

§. XVIII

De baptis-
mi re-
tardatione

Cohortabantur saepius priscae memoriae doctores excellentissimi suos, ne rem, generi humano tam salutarem, procrastinarent. Tarditatem enim, et procrastinationem, in arduo eiusmodi negotio, et odiosam, et periculosam esse. Quae autem graues atque amicissimae admonitiones non tam ad infantes, quam ad adulescentes, et aetatem generatim auctam, spectabant ²⁾

²⁾ Pars procrastinabat baptismum propterea, quod parum diligenter salutem suam curabat. Pars, quod nondum remittere nuntium uoluptatibus, quae inimicae uirtutibus sunt, uolebat. Pars, ne laberetur rursus, sancta purgatus aqua. Pars, ut, uel festo hoc die, uel ab hoc sacrorum Antistite, meritorum fama claro, salutis aqua conspergeretur. Pars, quod sequi illustrissimum Christi exemplum uellet. Grauis est GREGORII NAZIANZENI admonitio. *Ἐως πότε ὀκνηρὲ κατὰκεισαι, πότε δὲ ἐξ ὕπνου ἀναστήσῃ, τὸ καὶ τὸ σκήπτῃ καὶ προφασίζῃ προφάσεις ἐν αἰμαρτίαις μένω τὰ φῶτα, τὸ πάσχα μοι τιμωτέρον, τὴν πεντηκοστὴν ἐκδέχομαι. Χριστῶ συμφωτισθῆναι βέλτιον, Χριστῶ συναναστήναι κατὰ τὴν ἀναστάσιμον ἡμέραν, τοῦ πνεύματος τιμῆσαι τὴν ἐπιφάνειαν· εἴτα τί; ἤξει τὸ τέλος ἐξαίφνης ἐν ἡμέρᾳ ἣ ὃν προσδοκᾷς, καὶ ἐν ᾧ ἢ ὃν γινώσκεις. Quousque tandem piger iacebis. Quando consurges e somno. Hoc et illud caussaris atque excusas excusationes in peccatis. Luminum diem exspecto, Paschatis festum pluris facio, Pentecostem exspectabo. Cum Christo baptizari praestat, cum Christo in resurrectionis die ad uitam redire, Spiritus aduentum honorare. Quid postea Veniet repente uitae finis in die, quem non exspectas, et in hora, quam ignoras, Orat. XXXX. de baptismo p. 654. a*

§. XX

In hominum
sotordiam, qui
in tantum suo-
rum bapti-
smum retar-
dant, declami-
tat

In sotordiam modo hominum nunc atque ignauiam declamitat WITSIVS, modo parentes orat, implorat, obtestatur, ut, quam primum infantibus suis consulant, neque initiationis procrastinent tardentque sacramentum. Qua quidem in re nos non habebit ualde repugnantes ^{a)}

^{a)} Summa salutis nostrae momenta ex aquae salutaris purgatione pendent.

dent. In hanc igitur omnibus animi neruis incumbere curam Parentes debent, ut saluti infantum suorum prospiciant. Si uerum illud esset, inquit VVITSIVS, quod est, ut supra demonstrauius, extra omnem dubitationem positum, et pro uero communiter habitum, quod infantes ad usque baptismum maneant filii irae, neque amentur a Deo amore complacentiae, et relinquuntur in reatu peccati Originalis, et in baptismo certe regenerentur, sine baptismo autem non seruentur, nisi per miraculum, non modo durum, et iniquum, sed et tyrannicum, impium, sacrilegum, et plusquam parricidium foret, baptismum certo tempori alligare. Ne ullum quidem praetermittendum esset momentum, ut carissima pignora mox a parta, reatu peccati Originalis soluantur, e statu irae in statum gratiae transferantur, et in certa aeternae felicitatis expectatione collocentur. Proh impios parentes, qui uel ad horae momentum otiosi cessent. Impiam ecclesiam, quae male feriatis constitutionibus suis uenientes arcet, petentibus negat. Impios sacrorum ministros, qui non omni loco, omni tempore, ad tam necessariae pietatis officium praesto sint. Exercitat. a. §. LXXIIII. p. 519. Vid. Sect. X. §. III. p. 105. 106. huius disputat. Nihil hac exclamatione efficit doctissimus uir. Ignauia enim hominum non esse fraudi huic initiationis sacramento potest

SECTIO X

DE QVIBVSDAM QVAE NOSTRAM PREMERE DE EFFICACITATE BAPTISMI DOCTRINAM VIDENTVR DIFFICVLTA'TIBVS

§. I

Quanquam dicere hoc, talem sacramenti huius *Difficultas prima* efficacitatem esse, qualis in iis fuit signis, ad quorum praesentiam Deus olim patrauit miracula, nollemus, ^{a)} illud tamen, quod admirabilis amoris, iustitiaeque singularis, signa, quod uitae praestantissimae adiumenta, quod gratiae diuinae *ὀχήματα*, sacramenta sint, dicere possumus satis confidenter ^{b)}

a) Ex

a) Ex a. §. LXXV. p. 519. Signa eiusmodi fuerunt *Apostolorum contactus, Petri umbra, Paulli sudaria*. Haec signa rerum magnarum, quales hae curationes morborum grauissimorum inauditae plane erant, instrumenta existebant. Datur igitur quaedam, sed non ex omni parte perfecta, inter has res similitudo atque *ἀναλογία*. Sed nihil haec ad nos quaestio. Huius rei defensionem, scilicet ad signorum praesentiam operari Deum, ad *Causarum Occasionalem* Patronos, remittimus

b) VVITSIVS l. a. Sacramenta, inquit, ad id ad Deo instituta sunt, ut sint instrumenta in suo genere ualde efficacia, quibus Deus utatur, ut aliquid in nobis operetur. Nam *ἀναλογία* illa, quae inter signum et rem signatam intercedit, et institutione diuina, qua uim significandi et obfignandi nanciscuntur, eximiam iis conciliant pollentiam, ad gratiae augmentum, ad confirmationem fidei, ad corroborationem spei, ad inflammationem charitatis. Nihil plane *ἀναλογία* efficit. Inepte igitur *caussis efficientibus*, a VVITSIO annumeratur. Si enim in *ἀναλογία* inter signum et rem signatam omnis ponitur Sacramenti uis, omni sua uirtute spoliatur, omni efficacitate priuatur. *Eximia* igitur illa *pollentia* ad *gratiae augmentum*, de qua magnifice loquitur, ficta et commentitia fabula est

§. II

Difficultas altera

Difficultatis alterius uis omnis sita in eo est. Si Deus ordinarie gratiam suam confert eodem tempore, quo in sacramento repraesentatur, et in ipsa baptismi administratione infantes regeneret, et peccati originalis reatu liberet, diligentia parentum mature liberos suos ad baptismum offerentium, regenerationem eorum cum suis sequelis accelerabit, negligentia retardabit, atque ita per hominum diligentiam aut socordiam ordinarie determinabitur diuinae gratiae in alios influxus c). Angitur ualde de hac re WITSIVS. Expedita autem et facilis nodi huius dissolutio est. Aliud est *determinare*, aliud *determinari*. Interminata Dei libertas manet, cum homines ea peragunt, quae determinauit sanctissima eius uoluntas. d) Curiosum est, ea scire uelle,

le, quae ad nos non pertinent, gloriosum autem, ea agere, quae iussit nos Deus, et quae officii conscientiaeque nostrae praecepta requirunt

c) *Exercitat. a. §. LXXVI. p. 520. Quaeritur. An Deus quandoque gratiam conferat, quae WITSI uerba sunt, intuitu baptismi secuturi.* Respondebimus breuiter ad quaesita. Aliud *ueritatis* iudicium, aliud est amoris. Bene de omnibus amor sperat. Aliud est *expressum clare Dei dictum et praeceptum*, aliud *rei cuiusdam ex necessaria consecutione conclusio*. In ueteri salutis oeconomia circumcisionis determinauerat diem Deus, *Gen. XVII. c. 12.* Probabile autem admodum est, non exiguum infantum Israeliticorum numerum, ante hunc diem, e uita emigrasse. Quis autem tam barbarus, hos ut damnet, erit. Hominum enim naturae maxime inimica crudelitas. Si diutius frui ipsis uitae lucisque usura licuisset, et hoc iustitiae signum accepissent. Multum igitur roboris in hoc argumento inest, Deum gratiam suam in eiusmodi infantes contulisse, quod sciret, eos sacramenti sui non prauos esse futuros contemtores

d) Vnum genus determinationis est, quod proficiscitur a liberrimo mentis consilio, alterum, quod positum est in urgente necessitate. Superioris generis exempla haec sunt. Dei nulla potest determinare urgens necessitas uoluntatem. Si Dei determinatur uoluntas, libere determinatur. Causae quidem adsunt sapientissimae, quae uoluntatem Dei impellunt, sed eae non ualde urgentes, non duriter prementes, non uim externam ipsi inferentes

§. III

Tertiae difficultatis momentum hoc est. Si infantes ad usque baptismum filii irae sunt, et baptismi ^{Tertiae difficultatis momentum} susceptione mox in statum gratiae transferuntur. Si baptizatorum in infantia morientium salus certa est, de non baptizatorum salute non habemus, nisi iudicium charitatis, iterum dico, inexcusabilem prorsus Christianae societatis paternaeque pietatis defectum esse, si parentes non primo quoque momento baptismum illum, tanta collaturum procurent, neque ullo colore defendi posse

O

con-

Constitutiones illas Ecclesiasticas, quibus uel tantillum morae baptismi administrationi iniicitur e). Sunt omnino et Christianorum infantes usque eo irae filii, dum sacri fontis aqua consperguntur. Io. III. c. 6. f) Fiunt amoris filii, simul ac aqua sacra purgantur g) Certa igitur infantum, initiationis sacramento Deo consecratorum, si e uita discesserint, salus est h). Quapropter etiam parentes admonendi fideliter sunt, ut primo quoquo tempore Deo infantes consecrent suos. Grauis est haec PROSPERI AQUITANI admonitio. Non latet, quantum cordibus desidia gigneretur, si in baptizandis paruulis nihil de cuiusquam negligentia, nihil de ipsorum esset mortalitate metuendum i).

e) Ex. a. §. LXXVII. p. 520

f) Aug. Confess. Art. II. p. 9. Hoc peccatum, inquit P. C. in Art. Smalcald. Part. III. Art. I. p. 317. haereditarium tam profunda et tetra est corruptio naturae, ut nullius hominis ratione intelligi possit

g) Filios declarat suos Deus, quotquot ipsi initiationis sacramento consecrantur. Qui generantur a parentibus, eorum causa generantur. Quos generat Deus, sui causa, ut eius filii existant, generat et ornat

h) Marc. XVI. c. 16. Nulla, quare de salute illorum dubitare uellemus, causa adest. De infantibus iis, qui immatura morte, priusquam saluari aqua adpersi sunt, obeunt, optime nos sperare, iam supra aliquoties scripsimus. Dissentire autem a nobis uidentur Patres. GREGORIUS enim NAZIANZENSIS *statum*, nescio quem, *medium*, confingit Orat. XXXX. Tom. I. Op. p. 653. AVGVSTINVS paruulos sine baptismo de corpore exeuntes in damnatione omnium mitissima futuros, pronunciat de peccat. Merit. et Remiss. Lib. I. cap. XII. Tom. VII. Op. fol. 661. edit. Basil. MDLXVIII. Huius quoque uestigiis insistit FVLGENTIUS, acerbè seuerus in eiusmodi infantes. Firmissime, inquit, tene, et nullatenus dubites, non solum homines iam ratione utentes, uerum etiam paruulos, qui siue in uteris matrum uiuere incipiunt, et ibi moriuntur, siue quum de matribus nati, siue sacramento sancti baptismatis, quod datur in nomine Patris, Filii et Spiritus Sancti, de hoc saeculo transeunt, ignis aeterni sempiterno supplicio puniendos. Quia etsi propriae actionis peccatum nul-

lum

lum habuerunt, originalis tamen peccati damnationem carnali conceptione et natiuitate traxerunt, de Fide in Petrum c. XXVII. Quibus fortassis cohortationibus grauissimis incutere terrorem hominibus, animi securis, atque excitare eos ex somno studuerunt, ut, nulla interposita mora, liberos suos quam primum offerrent. Legas, si uelis, IV STI FEVERBORNII Disputat. de statu infantium sine baptismo mortuorum, Fascic. Disp. p. 270. etc

- i) Extat, quae laudari nunquam satis potest, *Constitutio Saxonica* §. XXII. des Reuidirten Synodalschen General-Decrets. Es sollen die Leute in denen Staedten und auf denen Doerffern Fleiß anwenden, daß ihre Kinder, so bald es moeglich, zur heiligen Tauffe befoerdert, und darvon nicht verhindert, noch über ein oder zwey Tage aufgehalten werden

§. II II

Quartae difficultatis summa haec est. Si reatus peccati originalis per baptismum ita semper tollatur, ut nemo baptizatus propter peccatum originale damnetur, qui tamen propter alia damnationem non euadat, alterutrum necesse est, uel remissionem illam peccati originalis non fieri propter satisfactionem Christi, uel Christum satisfactionem suam ita cum quibusdam hominibus esse partitum, ut ipse partem in se suscepit, partem alteram iis reliquerit. ^{k)} Tollitur quidem peccati, in initiationis Sacramento, originalis, ut uocatur, culpa et poena, remanet tamen radix. ^{l)} Qui aqua sacra purgatur, ab eo omnis procul condemnatio abest *Marc. XVI, c. 16.* Est Dei filius. Dei ipsum Spiritus agit, *Rom. VIII, c. 14.* Amatur a Deo, et rursus illum ex animo amat. ^{m)} Quamdiu in bono mentis proposito perstiterit, saluus et beatus est. Sin autem mores mutaue- rit, si maleficiis se contaminauerit, si uirtutibus nuntium remiserit, si in peccatorum seruitutem se dederit, si neque in uiam, neque in gratiam cum Christo redierit, si cupi- ditatum prauissimarum impetus non compresserit, seda- ueritque tumultus, et, ut in pauca me conferam, si non constanter crediderit, *Marc. XVI, c. 16.* misere omnino pe- rire debet. Parum graue illud argumentum est. *Pecca-*

ti originalis remissio aut non fieri propter satisfactionem Christi, uel Christum satisfactionem suam ita cum quibusdam hominibus esse partitum, ut ipse partem in se suscepit, partem alteram ipsis reliquerit. n) Quatenus est rei huius consecutio. Nulla prorsus o) peccata hominum plane omnium suscepit in se Christus p) non ea ratione, ut illa plane esse desinerent, sed, ut hominibus, recte credentibus, caste pieque uiuentibus, non amplius tribuerentur. Si in fide, si in pietatis studio atque opere cessauerint, propter praeuaricationis crimen merito puniuntur

k) *Exercitar a § LXXVIII. p. 520*

l) *Apol. Aug. Confess. Art de peccat. Origin. p. 56. 57. Manet, inquit, IACOBVS HEERBRANDVS Comp. Theol. p. 262. peccatum originis uel concupiscentia, sua natura et actu, quemadmodum et corruptio humanae naturae. Sed in baptismo tollitur reatus, id est, remittuntur in baptismo omnia peccata, etiam morbus peccati originalis, ita ut propter illa homo non damnetur, uerum imputetur illi iustitia Christi. Hoc modo manet morbus ipse, nempe concupiscentia et peccatum originis, sua natura et actu, sed remissa ac sublata, reatu*

m) *Manet autem, quae praeclara AEGIDII HVNNII sententia, ipsum uitium, hoc est, corruptio naturae, seu peccatum originis, manet concupiscentia, manent prauis motus interiores, manent ceterae infirmitates, quae ipsae tamen si uirtute Spiritus cobibeantur, ne in grauiora peccata prorumpant, condonantur his, qui per fidem in baptismo Christo sunt insiti. De Sacrament. cap. X. p. 209*

n) *Exercitar a*

o) *Vid. Disputat. Sect. VI. et VII. p. 45. 46*

p) *Iesai. LIII. c. 6. Iob. I. c. 29. Rom. III. c. 24. 25. I Cor. V. c. 19. Tit. II. c. 14. I Iob. II. c. 2*

§. V

Argumenti antecedentis continuatio

Sed ne sic quidem satis WITSIO factum est, nouum ille incommodum uidet. Quodnam illud est? Cui in infanzia, inquit, peccatum originale, quo solo laborat, condonatur, is iam peccati omnis exsors est, is in statu gratiae est, is diaboli non est. Idem, si crescente aetate actualibus se peccatis mancipet, quorum meritis damnatur, is ex statu gratiae

tiae in statum irae relabitur, et postquam Christi fuit, iterum incipit esse diaboli, illiusque manet in aeternum. q) Hanc curam, uana enim quam maxime fuit, abicere statim potuit clarissimus uir. Lenit hoc incommodum, imo eneruat penitus, Propheta Ezechiel *cap. III, c. 20. cap. XVIII, c. 24. cap. XXXIII, c. 12.* Fieri enim facile, scis illud poetae,

- - Facilis descensus auerni

Noctes atque dies patet atri ianua ditis,

ut quis a se ipso et Christo deficiat, et humani generis hosti immanissimo se tradat, potest. Huius rei documentum Iudas, proditor ille Christi, nobis erit, Hymenaeus item et Alexander r).

q) Exercit. I. §. LXXVIII. p. 520

r) Post acceptum Spiritum sanctum possumus a gratia data recedere, atque peccare, denuoque per gratiam Dei resurgere ac resipiscere. Haec Anglicanae Ecclesiae hac de re confessio est. Artic. XVI. confessio de peccato post baptismum. Vid. H. L. BENTHEMI *Englischer Kirch- und Schulen-Staat c. VIII. p. 176.* Plura, huc spectantia, suppeditat IO. ANDR. QVENSTEDIVS, *System. Theologic. Part. III. fol. 53. 58.* et PHILIPPVS A LIMBORCH *Theologiae Christianae Lib. V. cap. LXXII. §. VII. fol. 674. b. 1 Tim. I. c. 19. 20.* Eius generis homines *προσκαίρους*, temporarios, Christus uocat. *Mat. XIII. 21. Marc. IIII. 17.*

§. VI.

Vnus adhuc, qui excruciat WITSIVM, scrupulus restat. *Difficultas*

Hunc eximere atque euellere, si poterimus, uoluimus. *quinta* Nec ista, ait, conciliare me posse, profiteor, baptismum ad salutem ita esse necessarium, uti cibus ad sustentationem vitae, et medicina ad restorationem uoletudinis, et miraculi instar esse, si quis sine baptismo seruetur. s) Desinas mirari, obsecro, est enim summe necessarius baptismus, teste huius rei omnium grauissimo, uerissimo, locupletissimo, Christo, *Io. III, c. 5.* Magis igitur necessarius baptismus, quam cibus. t) Cibus vires tantum reficit, et omnem

corporis uitam et motum sustentat, baptismus autem homini uitam, lucem, gratiam, erratorumque ueniam affert, in locum, unde deciderat, restituit, in pristinamque dignitatem. Animum renouat, conscientiae labem abstergit, uitae uires largitur, hominem omni ex parte mutat, quauis ergo medicina praestantior est diuina illa purgationis aqua ^{u)}

s) Noua oritur quaestio, eaque satis tortuosa. Vtrum in infantibus, morte immatura extinctis, mors *baptismi defectum suppleat*, an aliter plane se res habeat. De *Martyrio* baptismi defectum supplente supra Sect. VIII. §. XVI. p. 71. fusius disputauimus. Mors supplere nequaquam, huius enim nullam in ipsa morte causam offendimus, baptismi defectum potest. Non habet ullum cum baptismo commercium. Vita priuat homines. Τα ὁψώνια τῆς αἰματίας θάνατος. Rom. VI. 23. Sunt hac ratione quaedam mortis cum baptismo similitudines. Moritur uetus homo. Cernitis mortis imaginem. Reuiuiscit nouus homo. Ne mortis nunc quidem amplius umbram uidetis. Non *mors*, sed *gratia Dei praepotens*, baptismi in infantibus defectum supplet. χάρισμα τῆ θεῆ ζωὴ αἰώνιος Rom. VI. 23

t) Tantum, poscente id natura, cibi adhibendum, ut reficiantur uires, non opprimantur. Homo tamen non propterea solum uiuit, quod edit appariate, bibitque iucunde, sed, quod fruitur suauissimo cibo. Cibus ille Dei uoluntas, Dei sacramentum, Dei uerbum est

u) Exerc. a. §. LXXVIII. p. 521

§. VII

*Nihil ad nos,
quae uersunt,
attinent*

Nihil est, quod ea, quae supersunt, latius prosequamur. Molestum enim et nobis, et aliis esset, si consuetari minutissima quaeque uellemus. Quae enim de morte infantum, nondum aqua saluari conspersorum, baptismi defectum supplente, ad *LVRIEVM*, ^{x)} quae de martyrio idem efficiente, ^{y)} ad Romanenses, quae de Theologorum Reformatorum dissensione, ad eos, ^{z)} quae de discordia Pontificiorum aequae ad Pontificios pertinere perhibet, intelligere unusquisque nullo negotio potest

^{x)} Exercitar. I. §. LXXVIII. p. 521

^{y)} §. LXXXI. p. 522

^{z)} §. LXXXII

z) §. LXXXII. p. 522. *In eo quidem, inquit WITSIVS, omnes consentiunt, quod Noui Foederis sacramenta effectum suum producant ex opere operato. Atque hic barbarismus Romanensium Schibboleth est. Vbi autem portentosae istius locutionis exponenda est significatio, ea de re tot fere sunt opiniones, quot capita, eaeque adeo sibi inuicem repugnantes, ut tot contradictionibus manifestum incertitudinis suae praebeant argumentum. Sic se omnino res habet*

EPILOGVS

Immortales omnino gratias agere tibi, PATER LVMINVM, FONS BONORVM OMNIVM, amplissimis uerbis debemus, quod nos, qui nostris multis peccatis in summam aerumnam incideramus, aqua saluari ab eorum sordibus bene pulchreque purgasti, et in pristinum, de quo nostra nos deiecerant flagitia, restituisi felicitatis statum. Magnum profecto beneficentiae tuae bonum, munificentissimum gratiae tuae munus, aptissimum humano generi beneficium, praestantissimum denique morborum grauissimorum remedium salubris haec, quae instaurat nos, et renouat, et cui dat foecunditatem omnem uerbum tuum, aqua est. Ex hoc fonte peccatorum uenia, uitae instauratio, salus hostis aeterni ore et faucibus erepta, *ὁ ὁ Θεὸς* obsignatio, spes haereditatis opulentissimae suauissima, animi laetitia summa, conscientiae tranquillitas maxima, et beatissima tandem gloriae coelestis possessio, fluit. Huius igitur aquae fontem si *Dei uiuentis, uidentisque* fontem ^{a)} dixeris, recte dixeris. Quam etiam ob rem memorem in Deum animum praestare, omniaque grati animi officia diligenter sancteque obseruare, illustri Abrahami exemplo commoti, nos oportet. Et, ut nouos homines decet, alios induere mores, alia sequi studia, aliam agere uitam, Deique omnipo-

tentis

tentis uereri conspectum debemus. De qua etiam re nos admonet AMBROSIVS. *b)* *Confessus es Patrem, recordare quid feceris, confessus es Filium, confessus es Spiritum S.* Non nobis amplius, sed libertatis nostrae uindictae, salutisque restauratori Christo, uiuimus. *Gal. II. c. 22.* Hunc colere, obseruare, diligere atque amare, hunc suspicere, hunc uenerari, illius esse dicto audientes, debemus. Ille noster Deus, Parens, tutor, adiutor, restitutor, defensor, propugnator, redemptor, custos et conseruator est. Ille nos protegit, ornat, fouet, tuetur, fertque in oculis semper. A quo igitur quis omnia sperat, illi, ut unice inferuiat, ad eius se arbitrium nutum et uoluntatem totum conuertat, et omnem, propter ardentem illum amorem, uitae calamitatem placate moderateque ferat, est necesse. Tibi ergo, sanctissimae ciuitatis Statori Optimo Maximo deuouemus et constituimus animos nostros hostias, Tibi nos totos tradimus, Tui, dum uiuimus, Tui, dum morimur, sumus. Tibi sit, ut dignus es, laus, honor, ac gloria, semper

a) *Genes. cap. XVI. c. 14. cap. XXIIII. c. 62. cap. XXV. c. II*

b) *Lib. de initiandis cap. IIII*

S. D. G

Bauer, Christian Friedrich,

Diss. theol. sol. de sacramento baptismi, gratiam divinam in infantibus
vere obsignante

Vitemberga 1744

4 Diss. 1036#Beibd.19

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10671569-7

VD18 14828715-001